

Bijlage 7 Verbatimverslagen interviews 'Puk & Ko'

'Puk & Ko' - Interview 1 & 2

Vooraf introductie gegeven.

Wat is de doelgroep van jullie groep? Jullie noemen het een groep, denk ik hè?

M: Ja, ernstige spraak- & taalmoeilijkheden.

- En welke leeftijd?

M: Uhm... Twee tot vijf

- Hebben jullie kinderen ook een verstandelijke beperking?

M: Nee, ze hebben bij ons een normale intelligentie.

I: Ja, maar ook wel kinderen met uitschieters met een lagere intelligentie, hè? Dus echt ook wel 78, dan zitten ze nog ver onder het gemiddelde, maar dan spreken we nog niet van verstandelijk gehandicapt. Maar wel hebben vaker kindjes nu met een lager niveau.

M: Ja, dat valt mij ook wel op, ja. In principe is de doelgroep gewoon normale intelligentie en kan het uitkomen dat het lager is, omdat ze 2,5/2 zijn, zijn ze heel moeilijk te testen.

I: Ja, en omdat ze bijvoorbeeld op cognitief wel redelijk scoren, maar omdat ze op taalvaardigheid zo laag scoren komt het gemiddelde natuurlijk ook heel anders uit.

- Ja. Maar ze zijn in ontwikkeling in principe normaal begaafd?

M: Ja, onze doelgroep is normaal begaafd. Maar dat komt wisselend voor, maar dat is meer vanwege de leeftijd, omdat het dan moeilijk te testen is, dat het ook wel lager uitkomt.

I: We hebben pas een kindje gehad en die is ook naar het KDC gegaan hè. Dat was echt te laag voor hier, die heeft zoveel één op één begeleiding nodig, dat is gewoon niet doen.

- Nee, past niet in de groep ook?

M & I: Nee, nee.

I: Dus als het echt zo ernstig is dan sturen we ook de kinderen door.

M: Dan kun je ze natuurlijk spraak-taal ook niet aanleren, hè, dan is dat niveau te laag om daarmee op een best hoog niveau aan de slag te gaan.

- Jullie gebruiken dus de 'Hopla-koffer'?

M: Wij gebruiken de Hopla omdat dat voor jongere kinderen is en 'Een doos vol gevoelens' is voor oudere kinderen, heb ik zo begrepen.

I: Maar die koffer gebruiken wij nog... Ik heb hem persoonlijk helemaal nog niet gebruikt. We hebben hem nog niet zo heel lang, hoor. Dus wat wij doen is wat ik denk dat jouw collega's ook doen: meer op gevoel en een beetje ervaring en gedurende de dag gebruik je het gewoon continu. Als kinderen aan het spelen zijn en er ontstaat ruzie, dan zeg je ook van: "kijk eens naar de ander, is die nou blij? Nee. Nou, hoe zou dat komen?". Op die manier gaan we heel erg met gevoelens om.

M: Ja, het is hier ook een stukje... Ik weet niet of dat onder een methodiek valt, maar we werken ook ervaringsgericht. Dus dat stukje nemen we ook mee daarin. Maar 'Puk & Ko' hebben wij ook dan.

- Ja, dus **andere methodieken die jullie gebruiken** is dus: ervaringsgericht, ik noem dat maar even een methodiek, de 'Hopla-koffer'... Heb je een idee waarom er voor de 'Hopla-koffer' is gekozen?

I: Een collega van ons heeft dat best wel goed uitgezocht allemaal en zij zeg: het blijkt toch wel dat dit, de Hopla echt voor de hele jonge kinderen is en 'Een doos vol gevoelens' toch wel meer voor kinderen vanaf 4 jaar. Dus dat is puur voor de doelgroep, voor de leeftijd.

- En gebruikten jullie toen 'Puk & Ko' al wel of is die ook mee uitgezocht toen zij...

I: Nee, 'Puk & Ko' gebruiken we echt al heel lang.

M: Dat is echt de algemene methodiek waar we mee werken. En het andere komt erbij, maar 'Puk & Ko' is de basis. En als 'Puk & Ko' niet bij de thema's past dan hebben we 'Peuterpraat'.

- Heb je een idee waarom 'Puk & Ko' is gekozen? Waarom dat die binnen de instelling is?

M: Ja, 'Puk & Ko' is echt een beetje een spraak-taal programma en dan maken we hem hier iets makkelijker, want 'Puk & Ko' is nog best wel moeilijk.

I: Ja, jij (M.) hebt hier stage gelopen en ik werk hier nu twee jaar, dus wij hebben niet echt de start meegemaakt. Maar 'Puk & Ko' is een taalprogramma en we zitten hier met speciale kinderen met ernstige spraak- & taalproblemen, dus is denk ik echt 'Puk & Ko' voor gekozen.

M: Ja, speciaal voor de doelgroep en ze wilden hier themagericht werken en 'Puk & Ko' werkt ook themagericht.

I: Ja, en dat zoekt de logopediste ook helemaal uit, hè. Aan welke thema's we gaan werken en zij bedenkt daar ook de activiteiten, de grove lijnen bij.

- *Ja, want jullie staan allebei op een andere groep, maar wel dezelfde leeftijd?*

M: Ja, dezelfde doelgroep.

- *En waarop zijn die groepen dan gescheiden van elkaar?*

I: Nou, dat heeft meer te maken met dat we voort zo'n groot aanbod hebben. We hebben vier groepen, waarvan wel één groep met autistische kinderen zijn. De rest is in principe allemaal ernstige spraak- & taalproblematiek. Eigenlijk maakt het niet uit waar...

- ***En 'Puk & Ko', hoe gebruiken jullie die in het dagprogramma?***

M: Die gebruiken we voor de kring, dus elke ochtend. En soms staan er ook ideeën in voor het knutselen en dan kan je hem ook nog wel gebruiken.

I: Ja, wij doen dat wel altijd. Wij halen er heel veel uit, wij gebruiken hem eigenlijk de hele dag.

M: Ja, wij minder.

- *Ja, dus bij de kring, bij het knutselen...*

I: Ja, dan staan er vaak in de handleiding activiteiten. Dat kunnen we wel doen, dat is wel leuk. En dan halen we dat eruit en gebruiken we die. En wij doen nou ook met onze logopediste, die is dan vanmorgen geweest. Dan beginnen we dus met een nieuw thema: daar zij we vandaag mee begonnen: zomer. Van 'Poeh, wat is het warm'. En dan komt op de logopediste bij ons in de groep 's morgens van: nou, welke woorden gaan we nu echt intrainen, hè. Warm, heet, zon, zwembad, crème. Nou die dingen. En daar bedenken we dan ook activiteiten bij.

- *Gebruiken jullie ook gebaren?*

I: Ja, wij gebruiken de hele dag gebaren.

M: Ja, ja

- *Ja, wij ook.*

M: Maar dan zie je ook het verschil van groep. Jullie zitten dan op woordniveau, maar onze kindjes zijn al een stuk verder en ik denk ook wel iets ouder en die maken echt al zinnetjes en die zijn veel meer... Jullie zijn meer met het uitlokken bezig en wij meer met het afremmen en aanbieden.

I: Ja, toevallig hebben wij heel veel kindjes die heel terughoudend zijn, die je nog heel erg moet uitlokken en uitdagen. Enkele kindjes die heel vlak zijn, waar je heel weinig aan kan zien, hoe ze dingen ervaren. Dat is heel verschillend.

- ***Welke materialen van 'Puk & Ko' gebruiken jullie?***

I: Ja, alle materialen die bij 'Puk & Ko' horen. Dus zeg maar de kleren en de accessoires en zo.

- *Ja, want je hebt de pop natuurlijk, de handpop Puk, het rugzakje.*

I: En de kleren inderdaad. Ik doe het nu voor het tweede jaar en die thema's komen natuurlijk weer terug en je verzameld daar spullen bij. Die hebben wij hier in de kisten.

- *In die themabakken?*

M: In iedere bak zitten de spullen... We hebben een themamap met alle thema's van Puk en daar staan de materialen bij en in iedere bak zitten de materialen die je nodig hebt.

- *Ja, want er staat inderdaad... Sommige materialen zijn standaard aanwezig op een KDV of in zo'n setting en een aantal materialen moet je er zelf bij zoeken. En die hebben jullie dus allemaal al verzameld en...*

I: Ja, en in kisten gedaan. Dat heeft elke groep en het eerste jaar is dat natuurlijk wel heel veel investeren; dan moet je dingen kopen of maken. En picto's die maken we erbij, ook op thema. En we hebben de themamappen ook gemaakt, zodat daar ook alles op thema zit, het papierwerk zeg maar, werkbladen en...

- *Maar je hebt dus inderdaad die themakaternen daar gebruik je ook echt de activiteiten uit.*

M: Ja.

- Er zitten ook voorleesboeken bij...

I: Ja, die hebben we ook en we zijn sinds kort lid van de bibliotheek hier. Laatst hadden we 'smakelijk eten' en toen hebben we de bieb gebeld en die hebben toen voor ons alle boeken rondom dat thema verzameld en die hebben toen gehaald en nu hebben we alles weer ingeruild voor het thema zomer. Dus we zijn wel zelf heel actief.

- Dus je zoekt zelf nog materialen erbij? Je gebruikt niet alleen maar wat bij 'Puk & Ko' erin zit? En net als... Er zitten ook Cd's bij met muziek. Gebruiken jullie die ook?

M: Ja, we hebben ze wel, maar wij gebruiken ze weinig.

I: Ja, wij gebruiken met name 'goedemorgen' en 'wij gaan naar huis' zetten we regelmatig wel eens...

M: Dat is niet van 'Puk & Ko'. Wij hebben ook een eigen CD en een eigen DVD. En die eigen CD gebruiken wij heel veel. De liedjes die we gedurende de dag gebruiken hebben we zelf op CD gezet.

- En de DVD is ook van jullie zelf?

I & M: Ja, ja.

I: Ja, dat is echt geweldig. Als buitenstaander kan je die ook bestellen en mensen zijn heel enthousiast als ze het zien. En wij doen bijvoorbeeld in de kring... Als ze dan in de kring hebben gezeten moeten ze daarna even kunnen bewegen en dan staat 'Puk & Ko', van uh... Die liedjes kun je gebruiken, dan doen we dat wel.

- Ja.

I: Je merkt dan ook, je bent dan toch met vier groepen en op elke groep...

- Iedereen heeft zijn eigen werkwijze?

I: Ja, iedereen heeft zijn eigen inbreng daarin. En de basis is natuurlijk wel hetzelfde, dat moet ook, maar...

Want jij werkt ook met ESM kindjes?

- Nee, want jullie zijn cluster 2 en wij hebben meer cluster 3 kinderen. Dus wij hebben kinderen met een licht verstandelijke beperking of een ontwikkelingsachterstand. En ze komen bij ons vanaf ongeveer 3,5 binnen, vaak met nog onbekend wat het probleem is. Dus kinderen vallen in bepaalde dingen op en die komen dan bij ons. En dan ga je observeren en als de kinderen dan een beetje hun draai hebben gevonden op de groep, dan komt er een orthopedagoge bij die een test afneemt, afhankelijk van de vragen die wij hebben. Kan ook een fysiotherapeute zijn die een test afneemt, of een logopediste. En eigenlijk brengen we dan de ontwikkeling in kaart, we schrijven een persoonsbeschrijving van het kind en aan de hand daarvan, ook in samenwerking met ouders, ga je dan je hulpvragen stellen en je doelen voor het jaar. En ze blijven bij ons meestal maar een jaar, maximaal anderhalf jaar. En dan zijn ze tegen de 5 jaar. Dan krijgen ze een schooladvies. Eén van de doelen is dan naar welk type onderwijs kan het kind, welk niveau heeft het kind en om ook naar school natuurlijk een goede overdracht te geven.

I: En waar gaan ze dan naar toe?

- Eigenlijk allemaal ZML of speciaal onderwijs. Dus dat is eigenlijk onze groep.

En mijn volgende vraag is hoe **jullie de methodiek eventueel aanpassen voor het gebruik met kinderen met, in jullie geval, spraak- & taalproblemen.**

M: Nou, dat ligt puur aan de groep. Dat is ook wat we een beetje net zeiden. Jullie liggen qua kringactiviteiten veel lager in tempo, veel meer op horen gericht en woorden laten herhalen en dan in een herhalingskring de woorden een beetje terug laten komen. En wij zitten meer op... Meer in de vorm van zinnen. We gebruiken het wel echt voor taal, voor het stuk spraak-taal. Meestal kom je dan tot de eerste activiteiten en als het iets moeilijker is, biedt je dat iets makkelijker aan.

- Ja, want de handleiding, de themakaternen, daar staat een activiteiten in. Wat doen je daarmee om het aan te passen op jullie doelgroep?

M: Ja, voorwerpen erbij pakken, laten zien, iets organiseren. Ja, als het weer is ook naar buiten gaan. Door middel van picto's, met tekenen, zoekspelletjes.

I: Ja. Voelen, ruiken, proeven.

- Dus visualiseren, de zintuigen erbij halen dan ook.

M: Ja, zo basaal mogelijk maken en op zoveel mogelijk manieren, zodat ze zo vaak mogelijk het woord erbij onthouden of het onderwerp.

I: Ja, want bijvoorbeeld vanmorgen hadden we ijsjes en "ik wil die", die zin moesten ze oefenen. En continu zei de logopediste "ik wil die". En het is juist de bedoeling dat kinderen dat imiteren en zelfs dat

is te moeilijk voor onze kinderen, dat ze dat vaak gewoon. Dan zeggen ze “aardbei”, maar het is juist de bedoeling dat ze zeggen “ik wil die”.

M: En dan zie je bij het ene kind die kan dan benoemen “ik wil die” en dan wil je dat terug horen en bij het andere kind is het “ik die” en dat is dan al het max. wat ze kunnen halen. Dan ben je daar mee bezig en zo pas je op ieder kind een beetje het niveau aan.

- *Dus je past het niveau aan en begrijp ik het goed dat je dus ook meer herhaalt?*

M: Ja.

I: Sowieso, op maandag wordt de kring gedaan door de logopediste en op dinsdag herhalen we dezelfde kring van maandag. Op donderdag doen we weer een nieuwe kring en op vrijdag wordt de kring precies hetzelfde herhaald. En dan met een kleine variatie, maar wel dat de woorden, de zinnen steeds terug komen. En we hebben we dan op de kast hangen, dus ik kan in de kring precies de woorden zien, dus dan weet ik: oh ja, die moet ik nog oefenen.

M: Dat is goed van jullie.

- *Ik heb de sociaal-emotionele ontwikkeling uitgezocht en die heb ik opgesplitst in een aantal kopjes, het zijn er best veel geworden. En wat ik eigenlijk wil weten is **welk van deze stukjes je met de methodiek kan bevorderen.***

*Dus de eerste is het ontwikkelen van een **eigen identiteit** en het beseft van ik ben iemand en ik heb ook invloed op iets. Is dat duidelijk?*

M & I: Ja, ja.

- *Richt ‘Puk & Ko’ zich daarop?*

I: Ja, dat wordt behandeld in het thema ik. En dat gaat van activiteiten van in de spiegel kijken hoe je eruit ziet, kinderen op een stuk behang leggen en overtekenen.

M: En ja, ook het aanleren van niet de naam zeggen, maar “ik”, dat dat ook een betekenis heeft.

- *Ja, het woord “ik” dan?*

M: Ja, en dan gebruik je ook weer Puk. Want Puk is iemand anders en die komt dan bij jou logeren, dat hoort er ook een beetje bij.

I: Je hebt sommige kinderen, die zijn niet helemaal op de wereld zeg maar hè, die hebben zo’n speciaal kussen dat ze geprikkeld worden, dat ze denken van: oh, ik zit hier. Dat je soms druk geeft. Maar dat hoort niet specifiek bij ‘Puk & Ko’.

- *En **zelfstandigheid bevorderen** bij ‘Puk & Ko’?*

I: Niet echt specifiek ‘Puk & Ko’

- *En **zelfbeschrijving**? Je zei net een stukje over in de spiegel kijken. Hoe kleed je dat in dan?*

I: Ja, dat hoort dan bij het thema ik. Dat is gewoon een activiteit maar... Ja, de groep waar ik nu mee werk, daar heb ik nog niet met ik gewerkt, dat is nog echt heel moeilijk, die kunnen nog niet iets over zichzelf vertellen.

- *Maar wat doe je dan? Wat is het laagste wat je doet?*

I: Ja, je begint eigenlijk al van: “kijk maar in de spiegel” hè. “Wat zie je dan? Ogen, neus, een mond, wat zit daar in, tanden, een tong, weet je wel. En wat kun je ermee doen?”. En dan pas komen die gevoelens, maar eerst maar eens puur het zien. En dat is vaak al...

- *Dus meer lichaamsherkenning?*

I: Ja, wat er allemaal bij hoort.

M: Ja, en dan mooi maken, dat zit ook in het thema ‘Dit ben ik’. Jezelf mooi maken.

I: Ja, met lippenstift en oogschaduw, ja.

M: Ja, en dan zie je er weer anders uit. En met andere kleren aan zie je er weer anders uit, dat zit daar ook wel een beetje in. En met het thema kleding is dat ook: verkleden en steeds allemaal anders maken en de ene heeft een korte broek en de andere een lange broek, dat ziet er ook weer anders uit. Het is dan niet op emoties gericht, meer op het aanleren van de taal, hè?

I: Ja, en onze kindjes zijn nog zo basaal. Kinderen zijn nog zo met zichzelf bezig, hebben nog heel weinig oog voor andere kinderen en dan merk je al dat bijna elk kind het doel heeft, het aandachtspunt van samen spelen. De kinderen spelen nog naast elkaar, niet met elkaar. Soms lijkt dat wel, maar als je dat echt goed observeert is dat helemaal niet.

- *Maar vanaf welke leeftijd kan je dat van een kind verwachten, dat het samen speelt, weet je dat?*

M: Vanaf een jaar of 4 à 5.

I: Ja. En dat zijn ze bij ons hè. Maar goed dan zit je natuurlijk ook met dat spraak hè. Kinderen die gewoon met elkaar kunnen kletsen, dan gaat dat al wat makkelijker.

M: En wij hebben nu kindjes van 4. Drie of vier kindjes zijn bij ons al 4. En daar is dan ook nog geen sprake van, ja bij één wel en die neemt dan de rest mee, maar verder nog heel weinig.

- *Maar het begin eigenlijk met naast elkaar spelen en elkaar nadoen, soms bemoeien met wat iemand anders doet, met het materiaal, of... Ja, want **spelen met anderen** staat ook op mijn lijstje... Met 'Puk & Ko', doe je daar iets met samen spelen?*

I: Nou, dan doen we meer bijvoorbeeld in een kringactiviteit... Het was toen over koken, Puk belt dan zogenaamd dat hij aan het koken is, of wij mee komen eten en de tafel dekken. Maar dat begeleid je zelf dan allemaal als pedagogisch medewerker. Maar dan zeg je wel bijvoorbeeld: "ga jij dit pakken? Gaan jullie samen de borden pakken? Jij mag de soep uitdelen", dan hè, zogenaamd. Maar dat begeleid je echt, het is niet echt dat je zegt van samen spelen.

- *Maar dat is meer helpen, denk ik hè?*

I: Ja, en dat is al...

M: Meer een rollenspel. Denk ik.

I: Ja, het is meer een rollenspel wat je doet. Maar je ziet daarna wel dat ze het na gaan spelen. En dan denk ik dat is wel een beetje het begin van het samenspel. Maar ze kopiëren bijna letterlijk wat wij die ochtend daarvoor hebben gedaan.

M: Ja, bij ons zie je het toch wel meer, denk ik, meer interactie. Wij hebben ook een kindje en die komt om de beurt een kindje vragen, dat is iedere dag iemand anders, om mee te spelen.

I: Dat is wel leuk als je zo'n kind erbij hebt, hè.

M: Dat is de enige die dat kan en die neemt dan de rest mee.

I: Ja, maar als het andere kind daar niet aan toe is, dan valt het spel ook vaak dood hè. Of, net als X die wordt dan heel dominant. Die vindt het heel leuk om mee te spelen, maar hij is heel dominant in zijn spel.

- *We hadden het straks over zelfstandigheid bij Puk, die heb ik nog niet ingevuld. **Wordt zelfstandigheid bij 'Puk & Ko' bevorderd door middel van de methodiek?***

M: Nee, nee.

- *Zelfbeschrijving hebben we het net over gehad. **En genderidentiteit? Besef of dat je een jongen of een meisje bent?***

M: Het komt wel aan bod bij 'Puk & Ko' en sommige kinderen pikken dat wel op, maar andere kinderen die zijn niet bezig met wat een ander heeft. Die zijn nog zo... En die lopen daar eigenlijk ook in achter omdat ze het niet hebben kunnen vertellen en kunnen vragen, dus dat komt allemaal net even wat later.

I: Maar wel bijvoorbeeld dat ze het besef hebben van: dat is een jongen en dat is een meisje, maar bijvoorbeeld niet van: "hé, die heeft een plasser. En dat heb ik niet. Of die heeft andere kleren aan dan ik".

M: Een kind van 2 zou dat best kunnen doen.

- *En wat doe je dan met 'Puk & Ko'? Wat biedt die om dat te leren aan kinderen?*

I: Dat komt niet echt aan de orde of wel? Of ook bij het thema ik?

M: Nee, niet echt bij 'Puk & Ko'. Dat doen we zelf denk ik. We hebben wel poppen, een jongen- en een meisjespop. En we doen met lange haren en korte haren.

I: Bij het thema baby's en dan heb je wel: het is een jongetje geworden. Wat is dan het verschil, roze en blauw.

M: Ja, bij het thema familie, een zusje en een broertje. Een jongen en een meisje. In het thema familie komt dat wel aan bod. Maar is dat 'Puk & Ko'? Dat is 'Peuterpraat' denk ik.

- *Dat kan ik denk ik wel opzoeken.*

M: Wat hebben we eigenlijk veel hè!

I: Ja, als je het er zo over hebt...

M: Komt er veel aan bod. (zoekt in themakatern 'Puk & Ko') Nee, volgens mij is dat peuterpraat. We gebruiken ook niet alles uit 'Puk & Ko', hè. Puur wat aansluit hier. En wat een beetje algemeen is, want als het gaat om spraak-taal en dan moeten ze eigenlijk het algemene stuk vooral leren. Dingen die daarnaast zijn... Ja, of ze kabouter kunnen zeggen dat maakt natuurlijk nog niet zoveel uit.

- En dan heb ik opgeschreven: **socialisering**; aan de wensen en eisen van de omgeving voldoen. Dus bijvoorbeeld regels op de groep. Gebruiken jullie daar 'Puk & Ko' voor?

I: Nee, dat zijn meer onze eigen waarden en normen.

M: En onze eigen visie, hè. Daar komen die dingen wel in voor.

I: Maar daar ben je wel continu, de hele dag mee bezig.

M: maar niet bij 'Puk & Ko'

- Wat gebruik je daar dan voor?

M: Ja, wij hebben een visie ontwikkeld en daar komen die stukken wel in terug. Dat is ook dat ervaringsgericht... En we hebben bepaalde regels

I: Ja, gewoon hele simpel: als je klaar bent met eten dan wacht je even tot andere kinderen ook klaar zijn. Niet tot ze alle zes klaar zijn, want we hebben natuurlijk ook hele trage eters erbij zitten. Maar dan werken we met de timetimer hè, met de klok. En die dan klaar zijn, "als het rode weg is dan mogen jullie vast gaan kiezen". En niet boeren aan tafel. En als je iets wil zeggen dan roep je niet in de lucht, maar dan tik je iemand aan als je nog niet kan praten of je zegt de naam van diegene. Dat moet je intrainen.

M: Ja, het leren roepen. En het leren omgaan met dat je niets af mag pakken en dat je niet mag duwen.

- Ja, echt een beetje algemene normen en waarden.

M: Ja, ja. Ja, en inderdaad de regels, we hebben wel onze groepsregels. De dingen die niet mag en daar zitten dan ook wel consequenties aan. Zo komt het aan bod.

I: Maar niet gericht op 'Puk & Ko'.

- En we hadden het net over die **'Theory of Mind'**; het besef van je eigen gevoelens en gedachten en weten dat iemand anders andere gevoelens of gedachten heeft. Gebruiken jullie daar 'Puk & Ko' voor?

M: Uhm.... Nee. We hebben nou dus het thema emotie en daar gebruiken we dan ook de 'Hopla-koffer' voor. Maar dat is ook nog wel heel moeilijk voor hier.

I: Het kan best zijn dat we volgend jaar een doelgroep hebben, dat dat weer wel kan.

- Ja, het is natuurlijk een momentopname, maar dat is ook niet erg.

M: Ja, maar voor iedere groep die ik tot nog toe gezien heb, is het voor iedere groep wel te moeilijk geweest.

- En **meeleven met elkaar**.

I: Ook heel moeilijk. Ze zijn nog zo gericht op zichzelf. Bij onze kinderen is het echt een eigen wereldje. Ja, soms zien ze wel als een kindje huult van: oh, die heeft verdriet. Maar net als vanochtend, heeft een kindje heel erg gehuild, die is nog nieuw, die moest heel erg huilen toen papa weg ging. Daar reageren ze helemaal niet op.

M: Bij ons wel. Bij ons hebben ze wel echt een reactie op... Wij hebben ook een nieuw kindje gehad en: "oh, die moet huilen en wat is er dan aan de hand?". En dan zijn ze wel heel lief en vragen... Ja.

- En wat gebruik je daar dan voor?

M: Ja, mijn eigen ding daarin. We leven hier wel mee. Maar wij hebben geen methodiek die daarop richt. En je kunt wel honderd methodieken erbij hebben, maar het is... Dit staat niet voorop, je werkt altijd aan wat voorop staat.

I: Ja, en weet je wat het is, sommige dingen gebeuren natuurlijk spontaan. En die koffer hebben wij natuurlijk niet op de groep staan.

- Bij 'Puk & Ko' hebben we het gehad over **behulpzaamheid**, bijvoorbeeld met koken en tafel dekken. Zijn er nog andere dingen waarin 'Puk & Ko' behulpzaamheid stimuleert?

I: Ja, ik vind vaak wel dat je die Puk gebruikt in het contact met andere kinderen, hè zo van: "willen jullie Puk mee helpen?". Maar dat gebruiken we met name in de kring, maar niet zo gedurende de dag.

- En als het gaat om **delen met elkaar**?

M: Ja, behulpzaamheid is meer een rollenspelletje, denk ik wel dat dat dan aan bod komt. Dat je met rollenspelletjes, bijvoorbeeld dat iemand valt en wat je dan moet doen. En dan gaat iemand helpen om hem naar de dokter te brengen.

I: Ja, pleister op doen.

M: En dat komt bij 'Puk & Ko' wel veel aan bod.

- Oké, en dan rollenspellen. En delen dan?

I: Nee, niet specifiek van 'Puk & Ko'. Dat doe je ook weer gewoon uit je eigen gevoel. Dat zijn ook één van de regels hè. Dus meer samen spelen...

M: Vooral om de beurt komt veel aan bod bij 'Puk & Ko'. Meer de communicatievoorwaarden en niet de dingen die eraan komen. In ieder geval, daar gebruiken wij het voor.

- Uhm. **En emoties beleven** - 'Puk & Ko'?

I: Ja, dat dan weer wel. En dat vinden ze heel leuk. Puk heeft natuurlijk één gezicht, maar laatst had ik Puk ook en dan deed ik dat ik verdrietig was. En dan die handjes zo ervoor en je mimiek en je stem. En dan zijn ze wel echt heel erg geboeid hè, dat vinden ze super! Dan krijg je zo'n kring echt rustig hè, soms krijg je ze bijna niet te pakken. Maar als je zoiets doet, dat slaat altijd...

- Maar dan gebruik je vooral Puk?

M: Ja, Puk. In de vorm van een spel op dat moment. Wij doen ook wel eens zo aan tafel dat hij zegt dat hij iemand niet leuk vindt, of boos wordt. En dan kijken ze ook van: wat gebeurt er nou?

I: Ja, en kinderen nadoen hè. Bij zo'n jongetje die dan echt heel boos kan worden, dan doe je dat na en dan moet hij zelf heel hard lachen. En dan zeg je: "dat ziet er gek uit hè, als ik dat doe? Dat doe jij ook" "Oh ja". Maar het is met name dat je via Puk: "Sst.. Luister eens, ik hoor iets... *snik*". En dan doe ik dat ook zelf. Dan kijken ze meteen en dan heb je ze. Dat vinden ze heel erg leuk.

- Ja. Uhm... **Gezichtsuitdrukkingen en emoties herkennen?**

M: Puk heeft één mimiek en de mimiek komt vanuit wat wij gebruiken.

I: Maar dat is wel iets dat bij ons heel hoog in het vaandel staat. We hebben toevallig vorige week een stagiaire, die zou dan hier stage komen lopen, die hebben we afgewezen omdat zij zo vlak was in haar emoties. Dat is echt dé voorwaarde, je moet zoveel mimiek kunnen tonen aan de kinderen. Dat is bij ons wel heel belangrijk. Ik kan niet echt zeggen, dat hoort bij 'Hopla' of bij 'Puk & Ko', dat is toch een voorwaarde als pedagogisch medewerker.

M: Maar het komt er wel bij aan bod. Bijvoorbeeld bij smakelijk eten dan heb je het over lekker en vies en dan trek je een heel vies gezicht of een heel lekker gezicht. Dus 'Puk & Ko' laat je wel ook die dingen gebruiken, dat wel.

I: Ja, dat klopt. En dan hebben wij ook wel weer grote picto's weer uitgeprint, dat hangt dan de hele week op het bord: vies en lekker. Maar dat doe je ook met Puk, dan laat je Puk zogenaamd praten: "eulh, niet lekker!".

- **En zelfcontrole, controle van je frustraties, maar ook opwindend.**

M: Beetje reguleren... Nee, meer vanuit onszelf, niet vanuit 'Puk & Ko'.

- **En gewetensvorming?**

I: Ook meer vanuit onszelf, toch?

M: Ja...

- **Agressie?**

M: Nee, dat komt wel een beetje voor, maar we kunnen de kinderen nog aan, ha ha.

- **Weerbaarheid?**

I: Ja, dat is wel heel belangrijk... Ook niet echt via Puk, of wel?

M: Ja, ik heb wel eens dat de kinderen Puk dan... Dat ze hem dan gaan slaan of gaan pakken en dat ik dan zeg: "nee, dat vind ik niet leuk". Maar dat is ook meer vanuit mezelf dan...

I: Maar ook niet dat dat gericht Puk is, nee.

M: Nee, het is geen Pukdoel. Het is ook geen communicatie.

- **En omgang met leeftijdsgenoten?**

M: Nee, vind ik ook niet.

I: Nee.

- **Dan gaan we richting het einde van de vragen... Worden bij jullie de effecten van de methodieken gemeten?**

M: Uhm... Nee. Ze gaan nou iets opzetten. Dat heeft een stukje te maken met het ESM... Wat er gebeurt met kinderen die hier nog niet geplaatst zijn en kinderen die hier wel geplaatst zijn. En zo wordt 'Puk & Ko' wel een beetje... Maar dat is eigenlijk meer het totale beeld van hier wat dan getest wordt of het effect heeft of niet.

I: Of vroegbehandeling überhaupt zin heeft of niet, daar is dan een discussie over.

- **Maar wat meet je dan?**

M: Het totale effect ervan.

I: Ja, het effect van vroegbehandeling.

M: En dan heb een controlegroep van kinderen die wel ESM hebben, maar nog niet geplaatst zijn, want we hebben nu lange wachtlijsten. Dus die zitten nu best al een tijd thuis.

- *Maar meet je dan de vooruitgang in de ontwikkeling?*

M: Ja, maar dat is niet op de methodiek gericht.

- *Dus je meet wel het effect van de behandeling hier, maar niet speciaal wat daarop van invloed is?*

I: Maar we doen wel, dan bijvoorbeeld bij 'Puk & Ko', als we zoiets hebben van dat slaat niet aan bij onze kinderen, dan zeggen we ook wel, we gaan ons daar niet aan vast houden. Dan maken we daar onze eigen manier in. Dan passen we het thema aan of dan pakken we platen van 'peuterpraat'

M: Soms zeggen we ook gewoon, die kring sluit niet aan. En dan pakken we een boek, of we gaan een keer buiten in de kring.

I: Maar niet officieel... We evalueren wel heel veel. Maar niet...

- *Want één vraag is welke effecten ervaar je? Maar dat is dan meer of het aansluit of niet.*

I: Ja, en het ene jaar sluit het heel goed aan en het jaar daarop heb je een groep en dan denk je, het slaat nog helemaal niet aan. Of, we hebben wel eens een keer gehad, bij 2 wel en bij 3 niet.

M: En je ziet vaak specifiek bij een kind het verschil. Want dan bied je 'Puk & Ko' aan en dan zie je zo'n kindje komen. En na een week tijd heeft hij die woorden allemaal geleerd, die we hebben aangeboden. En dan merk je dat dat vooruit gaat. Maar bij een ander kind is het moeilijker of ligt het probleem anders en dan zie je dat effect niet.

- ***Want welke effecten ervaren jullie van Puk & Ko'?***

M: Ik ervaar als je zo een aantal maanden Puk hebt, dat kinderen vooruit gaan in hun taal. Ik vind wel dat dat door 'Puk & Ko' mede komt.

I: En ook wel vind ik, het sociale stukje. En een stukje fantasie omdat je heel veel dingen voordoet, hè? Je speelt eerst het rollenspel en liedjes. En dat doen we heel veel. En dat gaan ze dan een beetje nadoen en dan maken ze daar hun eigen maniertjes van... En nogmaals, het is wel heel basaal, maar je ziet dan toch wel: dat hebben ze opgepikt.

M: De verwerking gaat heel langzaam, maar die effecten zijn er wel.

- ***Wat heb je als werknemer nodig om 'Puk & Ko' te kunnen uitvoeren?***

I: Nou ja, ik weet bijvoorbeeld... Ik ben hier dan twee jaar geleden komen werken, maar ik had daarvoor natuurlijk best wel veel ervaring. Ik kom dan van een MKD af. Maar ik weet wel, bij de peuterspeelzaal van mijn zoontje hebben de leidsters nu net allemaal een cursus gehad voor 'Puk & Ko'. Ik denk wel dat dat een voorwaarde is. Als jij echt blanco daarin komt, denk ik echt wel dat het belangrijk is dat je inderdaad die methodiek eigen maakt.

M: Maar hier worden die cursussen niet gevolgd hoor.

I: Ja, maar dat komt denk ik... Hier zitten allemaal HBO-krachten daar wordt natuurlijk meer van verwacht. Eerst was het bij de peuterspeelzaal natuurlijk alleen maar vrijwilligers en nu moeten die allemaal opgeleid zijn.

- *Maar vinden jullie dat zo'n training nodig is?*

M: Nee, want ik denk dat we hem hier anders uitvoeren dan op een peuterspeelzaal. Ik denk dat het tempo hier lager ligt.

I: Ja, dat sowieso.

M: Veel meer op taal gericht bent, veel meer op herhaling gericht bent, nog meer dan dat ze op een peuterspeelzaal doen. En dat kun je het beste hier leren, door het te ervaren, zoals het te zien, met ondersteuning van een logopediste. Want het is ook echt een logopedisch stuk vind ik, zoals wij het hier gebruiken.

I: Ja, en we worden ook regelmatig bekeken door de logopediste hè, die komt dan in de kring observeren, of die kijkt mee met de camera, we worden gefilmd en dan zie je het daarna terug. En daar leer je ontzettend veel. Dat je denkt: voor mijn gevoel praat ik al zo langzaam, maar dan ben ik nog te snel. Of je mist bepaalde contacten.

M: Met de VIB hebben we wel trajecten lopen, hè.

- *Ja, want de vraag was, wat heb je als werknemer nodig om hem uit te kunnen voeren? Jij noemde in het begin de methodiek eigen maken. Nou, al dan niet met een training. En als je geen training hebt, hoe maak je de methodiek eigen?*

M: Door naar collega's te kijken.

I: Ja, ik heb er wel veel aan gehad om naar collega's te kijken. En met name naar de logopediste, want die doet het toch wel weer anders. Dat vond ik echt wel een eyeopener.

M: En door feedback te krijgen en door je te laten observeren.

I: Je moet je in die zin ook wel heel open en kwetsbaar op durven stellen, dat je zegt van: nou, kijk eens met mij mee. Of: nou, die kring liep voor geen meter, waar ligt dat nou aan, ligt dat aan mij?

- *Oké, dus je kwetsbaar op te stellen door naar je te laten kijken en feedback te vragen, oké.*

En hebben werknemers buiten die methodieken die jullie gebruiken nog iets nodig om de sociaal-emotionele ontwikkeling te kunnen bevorderen?

M: Ik denk wel het aan kunnen voelen van kindjes.

I: Je moet wel empathisch kunnen handelen.

M: Je moet veiligheid kunnen creëren. Je moet er mee om kunnen gaan als je bijvoorbeeld een situatie ziet, waarbij een ander kind...

I: En we hebben ook wel regelmatig deskundigheidsbevordering. En dan kunnen we ook op vraag iemand uitnodigen... Bijvoorbeeld laatst is hier een kleuterjuffrouw geweest. En dan zijn we vragen als: wat moeten ze nou eigenlijk kunnen als ze 4 zijn? Bieden we wel genoeg aan? Of worden ze juist ondergestimuleerd? Nou dat is zo'n vrouw helemaal komen vertellen. En dan is eigenlijk de conclusie: we doen al hartstikke veel en het komt heel erg overeen met een kleuterklas hier, het tempo ligt dan wat lager, maar eigenlijk doe je gewoon hartstikke veel goede dingen. Dus dat is altijd wel weer een eyeopener. Dus dat doen we ook wel hoor, we staan ook wel voor open voor andere mensen en hoe die werken.

M: Wat altijd ook wel moeilijk is met sociaal-emotionele, wat jij ook zegt: je weet niet precies wat een kind moet kunnen. Maar het ene kind van 4 kan al veel meer dan het andere kind van 4. Wat je dan nodig hebt als medewerker is dat je wel aanvoelt dat het ene kind het gewoon nog niet aan kan, ook al is het 4 jaar.

- *Maar je moet dus wel in je achterhoofd weten wat zou moeten kunnen...*

I: Ja, wat eigenlijk normaal is hè, want het is natuurlijk wel belangrijk om te weten: wat is normaal? En op een gegeven moment zit je zo in je doelgroep, dat je denkt: zó, dat is knap! En dan zegt de logopediste: "dat is helemaal niet knap, dat moeten ze echt al lang kunnen". "Oh ja" denk je dan. Maar dan ben je al zo blij dat je dat bereikt. Dat is af en toe wel goed om te horen.

M: En je bent constant bezig met positieve aandacht en allemaal omhoog tillen. Op een gegeven moment ben je heel blij als je ergens komt, want dan zit er zo... Zelf sociaal-emotioneel zo in, hè?

I: Maar ik ben me er wel van bewust dat dit een hele beschermde omgeving is waar de kinderen nu zitten. Ze hebben in principe... Je staat, met een stagiaire erbij, met z'n drieën op de groep met 6 kinderen. Dat is echt super luxe. Ze krijgen ook veel aandacht.

- ***Hebben jullie een training gevolgd voor 'Puk & Ko'?***

I: Dat weet ik niet... Toen ze hiermee startten... Heb jij dat meegemaakt dat ze hiermee startten?

M: Nee, toen ik kwam was het ook al.

I: Maar dat kan goed zijn... Dat weet ik niet hoor. Dat mensen dat wel hebben gehad toen ze hiermee startten. In ieder geval de logopedistes.

M: De logopedistes wel.

- ***En hoe wordt de kennis van 'Puk & Ko' actueel gehouden? Dus stel dat er een training is gevolgd in het begin? Hoe wordt het met nieuwe werknemers...***

M: De logopedistes doen dat bij ons heel erg. Die hebben echt de taak om dat stuk... Omdat we het voor de communicatie gebruiken.

- *Maar wie zorgt ervoor dat jij als jij hier binnen komt dat jij weet hoe het werkt?*

M: Ja, collega's werken je in.

I: En de logopediste.

- *Dus de logopediste heeft daar wel een rol in?*

I: Ja, een hele grote rol. Die is een beetje eindverantwoordelijk volgens mij. Althans niet voor de uitvoering, maar wel inderdaad... Die werken die bladen ook een beetje uit.

- *De laatste vragen... Wat is het voordeel van het werken met 'Puk & Ko'?*

I: Ja, ik vind het fijn dat het heel gestructureerd is. Het is echt een goede handleiding. Mijn ervaring is dat je vaak al veel te hoog insteekt. Voor jezelf denkt van nou, dat weten ze wel. Bijvoorbeeld over het

weer: nou het is een beetje bewolkt, zien jullie dat. Maar eigenlijk is het: ga maar eens eerst naar buiten: "Wat voel je? Voel je die wind? Hoe ruikt het?". 'Puk & Ko' heeft die stappen heel mooi uitgezet. M: Ja, ja.

- En het nadeel van 'Puk & Ko'?

M: Ja, het nadeel vind ik dat je vooral als nieuwe medewerker en als je komt stage lopen ook: je gaat je vasthouden aan die richtlijnen. Terwijl als je een kring hebt en je gaat die kinderen volgen en ze komen ergens anders mee, moet je het ook durven loslaten. Zo'n methodiek en omdat je daar een beetje regels aan vaststelt en het wordt hier hoog in het vaandel gehouden dan krijg je de neiging om je daar aan vast te gaan klampen.

I: Bedoel je ook dat je een beetje eigen creativiteit... Als je niet op let dat dat een beetje op de achtergrond kan raken?

M: Ja.

I: En niet... Ja, afgestompt is een beetje een groot woord, maar misschien wel als je het zo volgt.

M: Ja, het is moeilijk, je gaat de kring leren op die manier, en het is moeilijk als de kinderen dan met iets heel anders komen om dan die 'Puk & Ko' los te laten, maar gewoon te zeggen: ik ga met de kinderen mee en 'Puk & Ko' laat ik los. Dat is ook de volgende stap, maar dat moet je dan gaan leren en dat moet je ook durven. En dat weerhoudt dat wel een beetje.

I: En met name als je niet zoveel ervaring hebt...

M: Ja, maar ook als je nieuw bent, kan ik me voorstellen dat dat moeilijk is en dat je denkt: maar ik moet me daar wel aan houden, toch?

- En het voordeel van het gebruiken van een methodiek in het algemeen?

M: Handvatten... Het geeft handvaten.

I: Ja, van activiteiten tot een boek. Dat je denkt, ook leuk: ik wist niet dat dat boek bestond. Of een grappig idee. Je doet zelf ook weer inspiratie op.

M: En je krijgt ook een algemene werkwijze op deze manier hè. Op deze groep wordt hetzelfde gewerkt als op een andere groep, natuurlijk heeft iedereen daar een andere invulling in. Maar je hebt wel een algemene werkwijze die je aan kunt bieden.

I: We starten allemaal gelijk en we eindigen allemaal gelijk. Maar goed, de kinderen van groep Pumba gaan met andere werkjes naar huis dan wij. Het is niet zo dat we ons daar allemaal strikt aan houden.

M: Nee, en op dat gebied moet je het ook aanpassen op wat je in huis hebt.

I: Ja, op het niveau... Op welke kindjes je in huis hebt.

- En het nadeel van het werken met methodieken.

I: Ja, ik denk wat we net zeiden.

M: Dat je je er aan vast kunt gaan klampen. Ik denk ook als je er heel lang in zit, dat je dat ook gewoon, weet ik niet, maar ik kan me voorstellen... Als je het lang doet, je weet het een beetje, je wordt er een beetje makkelijker in. Je creativiteit uh...

- Nou, dat waren de vragen. Als je nu terug denkt van: het onderwerp is sociaal-emotionele ontwikkeling, heb je iets gemist? Iets waarvan je zegt: dat vind ik belangrijk of die vraag had ik verwacht.

I: Nee, ik wist eigenlijk niet zo goed wat ik ervan moest verwachten. Ik dacht, ik laat het gewoon gebeuren.

M: Ja, ik merk wel aan jou dat je meer op de methodieken bent gericht. Want wij hadden meer gedacht dat het over het algemeen ging. Over wat je aan sociaal-emotionele ontwikkeling doet.

- Maar zijn er nu dingen die je niet hebt kunnen vertellen daarover? Die je waardevol vindt? Waarvan je denkt: dit had ik in gedachten, van nou, dit doen wij heel erg en dat is nu niet aan bod gekomen.

M: Ja, ik denk dat stukje van positieve aandacht en complimentjes, dat staat bij ons wel echt centraal. En een stukje veiligheid.

I: Ja, en met beloningssystemen werken hè, met stickers.

M: Niet in negatieve zin, maar in positieve zin de kinderen een beetje ophemelen. Wat ook meewerkt aan sociaal-emotioneel, maar ook spraak-taal.

I: Ja, maar dat is ook wat jij zegt, dat is niet echt een methodiek.

M: Dat is niet de methodiek, maar dat stuk, ja. Zo komt het bij ons gewoon heel veel aan bod.

I: Ja, want wij doen echt continu eigenlijk hè, ben je met sociaal-emotioneel bezig.

M: Maar goed, verder prima.

- Bedankt voor jullie tijd!

'Puk & Ko' - Interview 3

- Wat is jouw **functie** bij het kinderdagverblijf (KDV).

Groepsleidster, Pedagogisch medewerker.

- **Wat is de doelgroep** van jouw groep, welke leeftijd?

Ik heb een verticale groep, dus dat is van 0 tot 4 jaar

- En dat zijn allemaal kinderen met een normale intelligentie?

Ja. Tenminste... Daar kom je natuurlijk nooit meteen achter, maar in principe, ja.

- Het is misschien handig als ik iets vertel over waar ik stage loop.

Ja.

- Het is een kindercentrum voor kinderen met een licht verstandelijke beperking of een ontwikkelingsachterstand. Kinderen van 3,5 tot 5 jaar. Dus stel als hier bijvoorbeeld een kind zou uitvallen, zou het bijvoorbeeld bij ons terecht kunnen komen. Hè, als je het signaleert.

Het is onderdeel van stichting Cello, dat is een hele grote zorgaanbieder, ook voor volwassenen verstandelijk beperkten in de regio Den Bosch, dus dat is een hele grote instelling.

De groepsleiding van mijn groep, mijn collega's, die hebben gezegd: nou, voor jou afstudeeropdracht, wat wij wel zouden willen weten is hoe wij meer kunnen doen aan de sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen, en speciaal dus voor kinderen dus met een beperking.

Wat ik heb gedaan is uitzoeken hoe de sociaal-emotionele ontwikkeling verloopt. Wat dat betekent voor kinderen met een beperking. En hoe je daar als werknemer in ondersteund kan worden. Wat je kan doen om die meer te bevorderen en wat je daarin nodig hebt. Eén van de dingen is bijvoorbeeld een methodiek. Ik heb gekozen voor de methodiek 'Een doos vol gevoelens' en de methodiek 'Puk & Ko', dat is wat jullie gebruiken, hè.

Ja, ja.

- Ik heb voor 'Puk & Ko' heb gekozen, omdat die met andere methodieken die ik ook interessant vond, overeen kwam in bijvoorbeeld dat ze ook een handpop gebruiken. Alleen de andere methodieken die ik tegen kwam, waren echt voor basisschoolleeftijd, dus vanaf groep 1. Het voordeel voor onze doelgroep, want ze zijn natuurlijk 3,5 tot 5 jaar, maar de ontwikkelingsleeftijd ligt lager. Het voordeel voor onze doelgroep is dat het zich richt op een jonge leeftijdscategorie.

Officieel werkt 'Puk & Ko' alleen aan sociaal communicatieve vaardigheden, niet aan sociaal-emotionele vaardigheden, maar goed, het is wel het begin van de sociaal-emotionele ontwikkeling.

Ja, ja dat klopt.

- Ik heb dus een vragenlijst gemaakt die aansluit bij de dingen die in mijn scriptie voorkomen en dat is vooral over hoe jullie met Puk & Ko werken en wat jij denkt dat jullie nodig hebben.

Oké.

- Is het zo duidelijk wat ik aan het doen ben.

Ja, absoluut. Dat is duidelijk.

- De eerste vraag is **waarom er hier binnen het KDV gekozen is voor deze methodiek, voor 'Puk & Ko'**.

Waarom er voor gekozen is, dat kan ik als groepsleidster niet precies vertellen. Op een gegeven moment is dat via de organisatie is dat zo besloten. Er zijn een paar mensen aangewezen die daar een keuze in hebben gekregen, die zich daarin hebben verdiept. En zij hebben, zij zijn onderling de kinderdagverblijven zijn zij afgegaan om de leidsters en medewerkers daarmee te introduceren.

- En wat is hun functie dan, weet je dat?

Dat waren ook gewoon groepsleidsters, ja hoor. Die zijn daar gewoon voor uitgekozen eigenlijk. En het is net een beetje dat zij dan zelf hebben aangegeven, dat ze nog meer willen in de toekomst bijvoorbeeld en dat daar dan rekening mee is gehouden. En op de peuterspeelzalen is daar met name mee gestart eigenlijk. Langzaam is dat uitgebreid en we zijn nog steeds niet op het punt waar het uiteindelijk heen moet, maar toch wel een heel redelijk stuk.

- Want heb je een idee hoe lang jullie er nou mee werken?

Nou ik denk... Twee jaar maximaal.

- *Oké. En die persoon heeft jullie dus ingewerkt in de methodiek?*

Ja. En zij heeft er ook weer een paar van ons uitgekozen, waaronder ik, en zij heeft dat overgedragen zodat wij het binnen het werkveld, zeg maar, daar wat meer mee kunnen doen. En zij heeft aangegeven dat het nog niet de bedoeling was dat het meteen, want er komt best wel veel bij kijken. Dat zou je aan de ene kant niet verwachten, maar er hoort best wel veel bij, best wel veel materialen ook. En het breidt zich ook steeds verder uit. En zij zegt, we beginnen gewoon heel rustig: Puk bij de kinderen betrekken en dat soort dingetjes en langzaam van daaruit bouwen we uit eigenlijk. En wij waren daar al vrij snel mee begonnen, maar de andere locaties nog niet, dus wij hadden daarmee een voorsprong. In die zin zijn wij ook iets meer... We hebben iets rustiger aangedaan, omdat de rest daar nog niet mee geïntroduceerd was, dus dat was ook nog niet nodig, zeg maar.

- *Ja. Maar jullie zijn dus wel ook onderdeel van een grotere organisatie?*

Ja, twee organisaties voor kinderopvang zijn gefuseerd.

- *Oké. Dus waarom dat ze voor deze methodiek hebben gekozen dat kan jij niet echt...*

Ik zou niet kunnen zeggen wat precies de reden daar voor is, nee, nee.

- ***Gebruiken jullie naast 'Puk & Ko' nog andere methodieken of andere materialen?***

Nee.

- ***Hoe gebruiken jullie 'Puk & Ko' in jullie groepsprogramma?***

Uhm. Wij proberen Puk met name te betrekken echt bij het dagelijkse ritme. Dus Puk ook aan tafel zetten, als er iets verteld wordt, of als er liedjes gezongen worden, Puk daarbij betrekken.

- *Bijvoorbeeld als je activiteiten noemt is dat tijdens het eten...*

Dan zetten we bijvoorbeeld ook hem aan tafel met een bordje en een stoeltje. Het is heel simpel, het begint echt heel simpel. Voor kinderen kan dat net de drempel zijn om bijvoorbeeld een verhaaltje te vertellen. Als Puk er bij zit kan dat voor hen net voor hen het gene zijn wat ze over die drempel helpt om ze wel te laten praten. Of als we een activiteit met het hele KDV doen, dan betrekken we Puk erbij. Al zit hij er allemaal bij. Nu wordt het zomer, het wordt zomerfeest, dan zorgen we dat er een passende outfit is voor Puk, dat er wat kleine materialen zijn, bijvoorbeeld zandbakspulletjes, dat is dan voor Puk. En sinds kort mag Puk dan ook mee uit logeren, dat is echt heel recent, hebben we dat besproken, vooral met de ouderen kinderen passen we dat toe. En hij heeft echt een eigen koffertje, met zijn eigen pyjama, met zijn eigen tandenborstel, dus... Het is vooral echt bij het groepsgebeuren betrekken.

- *En activiteiten... Je noemde net al eten.*

Ja, eten, voorlezen bijvoorbeeld zit hij erbij. Stel je hebt een basisschool, dan zou hij bij de kring erbij zitten. Bij ons zit hij dan aan tafel erbij.

- *Jullie doen geen kring?*

Nee, wij doen geen kring, dat is op de peuterspeelzaal wel, maar hier op het KDV starten wij met aan tafel fruit eten 's morgens, dus dan zitten we wel met z'n allen aan tafel, maar niet in de kring in die zin dat iedereen wat gaat vertellen. En dat werkt op de peuterspeelzaal wel meer zo.

- *Oké. Je zei net al: Puk & Ko is een hele grote set materialen. Welke materialen gebruiken jullie daarvan?*

Uh. We hebben een map met bijvoorbeeld kleurplaten. Wij kopiëren alle kleurplaten en die gebruiken wij bij het betreffende thema.

- *Want jullie werken ook in thema's?*

Ja, wij werken in thema's.

- *Dat komt eigenlijk automatisch daaruit voort natuurlijk.*

Ja. En we maken ook elke maand, sowieso elke twee maanden hebben we het thema en we maken daar een plaat voor en we plakken ook altijd Puk daarbij en schrijven dan op in de manier waarop Puk er dan bij betrokken wordt, zodat ouders er ook een beetje bekend mee raken. We hebben ook, platen zijn dat, die hebben we gelamineerd voor iedereen. Daar staat bijvoorbeeld: Puk die naar het toilet gaat, Puk die in de kring zit, zodat de kinderen een houvast hebben welk deel van de dag het is en die hebben de groepen op de muur geplakt.

- En komen die uit de spullen van 'Puk & Ko'?

Ja, die komen uit de spullen van 'Puk & Ko', ja, en die hebben we wel zelf gelamineerd en op die manier opgehangen, maar die komen daar vandaan. We hebben een hele map, we hebben hem ook een keer ter inzage voor ouders laten liggen, hebben we een tafel gemaakt en een toelichting. Maar je merkt gewoon dat ouders daar toch heel beperkt... Die vinden het leuk om te zien als pop en dat hij mee gaat om te logeren, maar om zich echt hierin te verdiepen.

- En de handleiding niet?

Nee. Er staan verschillende thema's in. Er staat bij hoe je zinnen kan gebruiken, hoe je kinderen daar enthousiast over kan maken. Steekwoorden staan erin. En die gebruiken wij ook allemaal.

- Ja. En net als de voorleesboeken en de knieboeken... Er zitten een aantal voorleesboeken bij, bijvoorbeeld 'Sam gaat slapen'.

Klopt, ja, klopt. Die gebruiken wij ook allemaal.

- En de Cd's met liedjes?

Hebben we ook, ja. Sommige thema's vinden we net iets te ver gaan voor kinderen van 0 tot 4 jaar. Je probeert toch een beetje het hele KDV er bij te betrekken. Het logeren bijvoorbeeld dat doen we wel met de kinderen die zich er echt van bewust zijn. En echt de baby's... Of ouders moet zelf wel echt heel enthousiast zijn, dan is het geen probleem. Sommige thema's die spreken de kinderen nog niet echt aan, dus die schrappen we dan of we maken onze eigen variant.

- Kun je een voorbeeld geven van welke thema's dat zijn.

Ja, 'dit ben ik' bijvoorbeeld dat kan voor sommige kinderen nog wat lastig zijn om daarin mee te gaan. Maar sommige steekwoorden, maar bijvoorbeeld 'regen' en expressie en de geluiden die erbij horen dat spreekt alle kinderen wel weer heel erg aan. En dat kan je op een verticale groep natuurlijk wel wat meer gebruiken.

En ja, 'eet smakelijk'. Dat gebruiken wij natuurlijk... En wij hebben zo ons eigen ritme en de eigen liedjes die daarbij horen en dan is het wel heel makkelijk om Puk daarin te verwerken. Dat gaat dan bijna vanzelf.

- Ik heb, wat ik net zei, voor mijn scriptie de sociaal-emotionele ontwikkeling uitgezocht en daarbij heb ik een aantal kopjes gebruikt voor onderdelen van de sociaal-emotionele ontwikkeling. En wat ik graag wil weten is in hoeverre 'Puk & Ko'... **Welke onderdelen van de sociaal-emotionele ontwikkeling je daarmee kan bevorderen.**

Dus ik noem er eentje op en dan kan je daarbij zeggen "Ja" of "nee".

Ja, dat is prima.

- In het geval van "ja" wil ik ook weten hoe dat je dat doet.

Oké.

- **Eigen identiteit** - een besef van ik.

Ik zou zeggen nee, omdat ik de leeftijd gewoon daarvoor nog niet...

- Ja, dus het thema 'dit ben ik'.

Ja, de oudere kinderen van 3 tot 4 zullen daar wel wat mee kunnen. Maar ik denk voor de rest van het KDV dat het erg...

- Maar Puk, zou die daar wel of niet geschikt voor zijn? Om daar iets mee te doen?

Ja, dat denk ik wel.

- Uhm... **Zelfbeschrijving?**

Ja, dat denk ik wel, omdat kinderen vanaf een jaar of 2 kunnen wel een beschrijving geven van Puk, of wat dan ook. En die kunnen dat heel makkelijk ook aan de hand van liedjes, toepassen op zichzelf. Ja, ik denk absoluut dat dat wel...

- Vooral door middel van de liedjes?

Liedjes, aanwijzen, herhalen... Dat is wat kinderen juist het snelste oppikken en het leukst vinden.

- Ja, en dan vanuit Puk kunnen generaliseren naar zichzelf?

Ja, ja.

- **Genderidentiteit** - besef dat je een jongen of een meisje bent? Doe je daar met Puk iets mee?

Ja. Puk is een jongen. Het is meer dat de kinderen daar zelf ook wel mee komen hoor. Puk is een jongen, want hij heeft een blauw mutsje op, het broekje wat hij aanheeft bijvoorbeeld. Ja, dat maken ze er echt zelf van. Puk is wat dat betreft wel echt een jongetje hier.

- Ja. En heeft dat effect op hoe ze naar elkaar kijken als het gaat om het verschil tussen jongen en meisje?

Ja. Dat denk ik wel.

- En stimuleren jullie dat nog extra?

Uhm... Extra zou ik niet willen zeggen, dat niet. Het is meer... Ik zal een voorbeeldje geven: we hebben twee toiletjes op de groep en de kinderen maken daar zelf van: "dit is een jongenstoiletje en dit is een meisjestoiletje". Wij scheiden dat niet op die manier, dus als ze dat zeggen, hebben wij zoiets van: "nee, die toiletjes zijn voor iedereen". Maar als er in die zin de nadruk op gelegd wordt van: dat is een jongetje, want hij heeft een piemeltje, dan bevestigen wij dat wel. Gaan we daar wel op door, zeg maar. Maar het is niet zo dat wij daar extra de nadruk op leggen, nee.

- Aan wensen en eisen van de omgeving voldoen, dat noemen ze dan **socialisering**. Dus weten waar je aan moet voldoen in een sociale setting, zeg maar. Gebruiken jullie Puk daarvoor?

Ja. Meer ook met het gezamenlijke, hè. Aan tafel en Puk daarbij zetten en naar elkaar luisteren, en... Puk luistert ook, dat soort dingetjes.

- Naar elkaar luisteren is dan een soort regel...

Ja, sowieso het groepsgebeuren, het sociale, dat is denk ik wel nummer één hier. Juist met dat soort dingen kan Puk er het makkelijkste bij betrokken worden, dus in die zin is het wel...

- Waarom kan hij er het makkelijkste bij betrokken worden?

Je kan hem erbij zetten in de kring, dus hij heeft de aandacht al op zich... Stel het is wat lawaaiiger of wat dan ook en je verwijst naar Puk en Puk is ook stil. Dan is dat toch dat net extra wat de kinderen kunnen gebruiken als dat je gewoon met z'n allen zit en de situatie is zoals die altijd is. Het kan toch een soort van voorbeeld voor ze zijn. Ja.

- Nou heb ik het kopje **'Theory of Mind'** dat is eigenlijk een mooi woord voor dat je weet: ik ben iemand en iemand anders heeft andere gevoelens of gedachten dan ik. Werken jullie daar met de kinderen al aan?

Dat proberen we wel. Mocht de situatie zich voordoen dan proberen we wel altijd zoveel mogelijk uitleg te geven dat kinderen het gaan begrijpen. Maar het is nog wel vrij lastig.

- Wat voor uitleg geef je dan?

Uhm... Even kijken, ja, bijvoorbeeld als er een kindje verdrietig is, uitleggen waarom dat kindje verdrietig is en niet zeggen, "ga maar sorry...". Maar: "kijk eens, het kindje huult en dat komt daar en daar door". Iedere emotie heeft zijn eigen waarde en dat hoort weer bij elk kind. Daar leggen we wel heel erg de nadruk op, juist heel erg. Kinderen beseffen het gewoon niet altijd, omdat ze nog te jong zijn.

- En gebruik je Puk daar ook bij?

Soms, ja als Puk er bij is. Ik moet zeggen, we zijn niet standaard daar mee bezig, de ene periode is hij er mee bij dan de andere periode. En dat hoeft ook niet. We hebben echt besloten dat we het wel tot een bepaald uhm... Ja, je werkt volgens veel richtlijnen, met heel veel regeltjes en soms is het gewoon heel lastig om hem erbij te betrekken. Gewoon simpelweg omdat je er niet aan denkt. Dus de ene keer speelt het weer meer dan de andere keer.

- Ja. Want jullie hebben één pop voor het hele...

Nee, we hebben één pop voor het babycluster, de peutergroepen hebben een Pukpop, wij: het verticale cluster heeft een Puk en we hebben nog twee logeerpuks. Dus die...

- Vijf in huis dus?

Vijf Puks, ja.

- En **spelen met andere kinderen**, komt dat in 'Puk & Ko' voor zoals jullie dat gebruiken?

Uhm... Ja. Juist wel, sowieso hier is het samen en het rekening houden met anderen, het spelen met anderen, vinden we best belangrijk. En ja, Puk betrekken we daar wel bij, in de zin dat we hem erbij zetten. Bijvoorbeeld in de poppenhoek. Nou, Puk komt ook erbij in de poppenhoek, die wil samen met jullie spelen. "Geef hem maar een pannetje of een bordje" of wat dan ook.

- Ja. En blijf je daar dan zelf bij?

Nee, nee. We vinden het wel belangrijk dat kinderen hun eigen manier van spelen vinden. Vaak observeren we het wel vanaf een afstandje, maar het komt toch het best tot ontwikkeling als je daar niet met je neus bovenop zit. Misschien wel een beetje als aanzet, dat we een kopje thee komen drinken of wat dan ook, maar we proberen de kinderen toch zoveel mogelijk in het vrij spel zichzelf te laten ontwikkelen.

- *Ja, dus je gaat niet met je hand in Puk om dan dingen te verwoorden, zeg maar?*

Jawel, dat zou ook kunnen. We kunnen hem ook gewoon erbij zetten en kijken wat de kinderen daar zelf mee gaan doen. En wat ik al zei: "geef hem maar een bordje, geef hem maar een lepeltje". En kijken hoe die situatie zich verder... hoe het dan verder verloopt. Soms dan wordt Puk daarbij betrokken, maar soms ligt hij binnen de kortste keren, ligt hij ergens daar met zijn kleren uit, dat kan ook nog goed.

- *Ja. Uhm... **Omgang met leeftijdgenoten?** Ik denk dat je daar net ook al wel iets over hebt gezegd, maar buiten het spelen om dan?*

Ja, uh... Wat wij gewoon hier gemerkt hebben is dat de Pukmethode het meeste aanspreekt voor kinderen van een jaar of ... Ja, ligt een beetje aan het ontwikkelingsniveau van een kind dat twee is, want dat is hier heel verschillend. Maar zodra de kinderen het begrip hebben, dan merk je wel dat de kinderen Puk heel interessant vinden, maar ik merk dat ze het op de babygroepen het nog heel moeilijk om hun weg in te vinden, in het werken met Puk. De oudste kinderen vinden het dan bijvoorbeeld leuk om hem mee te nemen uit logeren. Maar dan is het meer van "goh, er gaat een pop mee", maar daar kan er nog niet zo veel. Daar wordt hij vooral bij liedjes betrokken, liedjes zingen. En dan dus wel die hand erin en dan bewegingen maken, maar de oudste kinderen zijn zich nog het meeste bewust van Puk en van wat er mee...

- *Dus vanaf 2 jaar?*

Ja, zeker wel hoor, sowieso niet minder. En daaronder is het gewoon nog heel erg zoekende, wij zelf ook met hoe kunnen we dat het beste toepassen.

- *Ja. **Meeleven met elkaar?***

Ja, wat ik al zei: dat wel. Als iemand pijn heeft... Puk heeft ook wel eens een pleister op bijvoorbeeld en ja, en dan merk je ook juist omdat het Puk is en omdat wij namens hem spreken, dat kinderen ook echt onder de indruk daarvan raken. "Puk is verdrietig...", ja.

- *Ja, ja. En **zelfstandigheid, zelfredzaamheid.***

Minder denk ik. Ja.

- *Nee, daar gebruik je 'Puk & Ko' niet... Uhm... **Behulpzaamheid?** Helpen?*

Uhm... Vind ik moeilijk... Ik denk dat we het wel benoemen, maar om echt Puk daarbij te betrekken is gewoon lastig omdat hij niet zoveel kan, ja, als je je hand erin hebt bijvoorbeeld wel, om het dan maar even heel concreet te noemen. Maar ik denk niet dat het uh...

- *Nee. En **delen?***

Dat weer wel, want als we hem bij de kinderen zetten, en... Fruit, dan laten we het fruitbord ook langs Puk gaan. Als er speelgoed is... Nou, "dan geef ook maar wat aan Puk". Dus in die zin is delen juist wel, ja.

- *Oké. Uhm... **Gezichtsuitdrukkingen herkennen, stukje emoties?***

Ja, want wij praten natuurlijk voor Puk en onze intonatie en mimiek zegt dan voor de kinderen wel genoeg en dat is dan ook genoeg om dat dan te reflecteren op Puk. Als wij onze intonatie aanpassen en wij hebben Puk, dan is Puk voor hen verdrietig.

- *Ja. En **zelf emoties beleven?** Kunnen benoemen wat je...*

Ja, ja, aan de hand van het voorbeeld dat ik net al noemde.

- *Ja, verdrietig?*

Ja, verdrietig. Kinderen zijn hier natuurlijk... Het sociale is heel belangrijk, maar sommige kinderen zijn gewoon nog niet op de leeftijd dat ze kunnen delen of dat ze samen kunnen spelen. Sommige kinderen kunnen daar heel verdrietig van worden, of heel boos. En wij vinden het heel belangrijk dat die emoties benoemd worden, ja. En wat ik al zei, Puk is dan natuurlijk heel makkelijk... Ja, makkelijk... Maar het is... Om hem op de hand te zetten en als wij onze mimiek en emotie aanpassen is voor dat kind, is Puk verdrietig. Dan merk je wel dat echt zoiets hebben van: "oh, dit en dit heb ik gedaan en dit is nu het resultaat daarvan". Ja, ja.

- *Oké. **Zelfcontrole, controle van je frustraties bijvoorbeeld, of opwinding.***

Ik denk dat dat nog allemaal te...

- *Te hoog gegrepen?*

Ja.

- *Oké. Uhm... **Gewetensvorming?** Dus weten dat je iets doet dat niet mag?*

Ik denk dat Puk daar niet zozeer bij betrokken wordt. Kinderen zijn zich wel heel bewust vaak als ze iets doen wat niet mag, maar Puk wordt daar niet zo bij betrokken.

- Agressie?

Nee. Eigenlijk niet.

- Weerbaarheid? Doen jullie iets aan weerbaarheid?

Uhm... Ja... Wederom weet ik niet of Puk daarbij betrokken wordt. We zijn wel heel erg bezig met weerbaarheid: "ga maar terug, ga maar zeggen wat je er van vindt" of wat dan ook. Ik weet niet of Puk daar extra bij betrokken wordt, nee. Dan zou ik eerder nee zeggen.

- Nee, nee. Uhm... Worden er bij jullie de effecten van 'Puk & Ko' gemeten?

Nee. Nee, waarschijnlijk wel door de personen, wat ik al zei, hè. Die in eerste instantie de cursus hebben gehad, die gaan ook de locaties af, en die gaan wel ons na, dus aan de hand daarvan wordt het wel gemeten.

- Jullie ervaringen worden gemeten?

Ja, het is meer de feedback van ons.

- Ja. En welke effecten worden er dan gemeten denk je?

Uhm... Nou... Vooral de werkbaarheid met de methode, want wij zijn daar heel erg zoekende in geweest, nog steeds wel. Puk spreekt sommige leidsters redelijk aan, maar er zijn ook leidsters die hebben er totaal helemaal niets mee. En voor hen is het best wel een drempel om ermee te gaan werken en dat begrijp ik ook goed. Maar op een gegeven moment was die locatie er wel mee bezig al, die locatie was er niet mee bezig, dan hoor je weer heel lang niets. Op een gegeven moment hadden wij zoiets van: "wat moeten we hiermee? Hoe pakken we dit aan?" En dat is wel echte en moeilijk punt geweest en heel moeilijk om het enthousiasme dan vast te houden.

- Ja.

En dan was... A. heet ze dan, die was er weer een keer en die gaf dan weer een nieuwe uitleg en een toelichting van wat ze erbij... En dan was je weer even helemaal enthousiast, maar ja, om dat enthousiasme op de rest over te brengen is wel lastig.

- En welke effecten ervaar jij zelf? Of jullie samen ook?

Ik merk sinds we Puk bij het logeren betrekken en bij de thema's... We hebben nu ook allemaal themadozen gemaakt met 'de tuin' en 'sinterklaas' en wat was het nou... 'Koninginnedag', dan krijgt Puk ook een mutsje. En al die themadozen staan ook in de centrale keuken, zodat als je het nodig hebt, dat je het dan ook kan pakken.

Daar zitten ook de materialen in voor Puk. Sinds dat er is merk ik dat ook het enthousiasme hoger is, omdat je wat meer, ja... Handvatten hebt om ermee te werken. Voorheen was het: je had een map en je had wat papierwerk. En dat is best wel lastig. Nu vind je er zelf een beetje je weg in met de thema's en de materialen en merk je dat het leuker wordt.

- En wat merk je bij de kinderen?

Uhm...

- Sinds Puk...

Ja, wat ik al zei... Soms kijken ze er helemaal niet naar om, dan is hij er gewoon. Want hij ligt ook gewoon bijvoorbeeld op de groep om ermee te spelen. Dus kijken hoe betrekken ze hem er zelf bij. Nou er gaan echt weken voorbij dat ze hem totaal niet zien staan. En dan trekken ze zijn kleren uit en dan ligt hij daar. Maar juist als je dus bij die introductie van een thema gaan wij met z'n allen in een kring zitten op de gang. Dan wordt Puk erbij betrokken, dan wordt die themadoos erbij gehaald en dan hangen ze aan je lippen. En dan is het opeens echt een persootje...

- Dus ze worden heel erg geboeid?

Ja.

- En nog andere dingen? Die Puk... De effecten die Puk zeg maar heeft op de groep?

Ja, toch een beetje het samen... En het uit logeren gaan vinden ze erg leuk. Uhm... Dat kinderen zich ook bewust zijn van: hij is nu daar. En zich dus ook bewust worden van andere kinderen, omdat Puk daar op dat moment is en uhm... Ja, ze moeten zich er echt van bewust worden en dan is het goed. Dan is dat enthousiasme geprikkeld en dan merk je gewoon... Ja... Wat ik al zei: met het sociale en dat kinderen zich daar zelf ook meer bewust van gaan worden.

- *Ja. Oké. Wat denk je dat een werknemer nodig heeft om 'Puk & Ko' uit te kunnen voeren?*

Nou, wat ik al zei echt hele duidelijke informatie over hoe die methodiek in zijn werk gaat eigenlijk, want ik moet zeggen sommige stukjes in die map zijn gewoon heel onduidelijk en dan moet je daar zelf maar een beetje je weg in vinden... Tenminste, dat is hoe wij het hebben opgevat en hoe wij het ook het prettigst vinden. En niet een bepaald... Je hoeft niet een bepaald idee te hebben van zus of zo moet het. Iedereen kan dat een beetje zelf uitvinden en kijken in welke mate ze het belangrijk vinden en aan de hand hiervan heb je gewoon een paar richtlijnen. De kleurplaten, de trefwoorden die je kan gebruiken, de activiteitjes die je kan doen... Maar ik denk dat je dat gewoon heel goed voor jezelf moet bepalen... Hoe wil je dat toepassen en is er een grens en toch een beetje dat enthousiasme prikkelen. En wij hebben dus echt de materialen nodig gehad, gewoon echt spulletjes om mee te werken. Omdat je merkt dat het voorheen gewoon niet van de grond kwam.

- *Je zei net: "hoe wil je het toepassen en waar ligt de grens". Wat bedoel je dan met de grens?*

Nou ja, om de hele dag Puk hier bij te hebben... Wat ik al zei, we hebben een groepsritme, dat is al weet ik veel hoe lang zo. Iedereen werkt op zijn eigen manier prettig en het is soms best wel lastig met alles er omheen nog dat er bij komt kijken. We hebben hier al best wel veel werkzaamheden en taken en om dan ook nog Puk erbij te... Je moet jezelf er toe zetten soms en daarom zou ik zeggen: trek een grens. En verwacht er gewoon niet te veel van... Tenminste... Verwacht er niet te veel van met elkaar, omdat het gewoon bijna niet te doen is. Misschien als het van het begin af aan zo was geweest, dan rolt dat erin. En dan weet je niet beter. En misschien moet dat hier ook gewoon nog komen hoor, omdat het allemaal... Wat ik zal zei: ik denk dat het maximaal twee jaar is, anderhalf jaar. En het moet misschien nog wat meer een gewoonte worden als dat het nu is.

- *Dus je moet ook wel verachtingen met elkaar afstemmen van wat je wil?*

Ja, wat ik al zei, sommigen vinden Puk leuk. En er zijn leidsters die hebben er helemaal niets mee. Die hebben zoiets van: ik vind er zelf al niets aan, hoe kan ik dat in godsnaam op de kinderen overbrengen. Dus als je daar dan met elkaar een weg in vindt, dan is het ook goed. En dat is net als dat wij nu met elkaar hebben afgesproken: het wordt nu zomer, we hebben een moestuin en dan hebben we ook bordjes geplaatst, met Puk en dan de afbeelding van het fruit of de bloem die daar groeit. Die introductie doen we dan op de gang. Die collega is nu dan toevallig met zwangerschapsverlof, maar die kon dat heel erg leuk. En die wist de kinderen verschrikkelijk te boeien. En dan zijn die leidsters dus ook enthousiast, dus... Ja. Als dat met elkaar afgesproken wordt en je bepaald de grens dan is het ook oké.

- *Ja.*

Maar zodra er meer verwacht wordt, of wanneer leidsters niet weten wat er van hen verwacht wordt, dan is er gewoon verwarring en dan gebeurt er eerder niet wat dan dat er wel wat gebeurt.

- *Ja, dan laat je hem eerder liggen?*

Ja, ik persoonlijk niet, maar dat merk ik wel, ja.

- *Door anderen?*

Ja.

- *Uhm... Wat hebben werknemers nodig buiten zo'n methodiek om de sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen te bevorderen?*

Ja, ik denk dat het er hier al, met name de leidsters die hier al flink wat jaren werken... Dat dat er zo in zit, dat, ja, we hebben ook thema-avonden, dat soort dingetjes. We zijn er zelf heel alert op en we proberen dat over te brengen op de nieuwere werknemers en op de stagiaires. Ja. Het sociale, het... Wij weten eigenlijk niet beter.

- *Ja, dus wat jullie dan nodig hebben om de sociaal-emotionele ontwikkeling te kunnen bevorderen is dan vooral wat jullie samen als collega's onderling doen?*

Ja, ik denk het wel. Op zich hebben we best wel lang een vast team, er zijn wel wisselingen geweest de laatste tijd, maar er zijn er op elke groep wel een paar die hier best wel een aantal jaren werken, dus dat sociale zit hier al zo binnen dit pand, eigenlijk, dat je dat automatisch denk ik ook wel overbrengt op de collega's, de ouders en de kinderen. En je merkt het ook aan ouders die hun tweede of derde kind weer hier komen brengen... Ja, de sfeer is gewoon wel heel uh...

- *Ja, dus jullie sfeer onderling bepaald ook heel erg hoe jullie met de kinderen omgaan?*

Ja, absoluut.

- De volgende vraag is: **hebben jullie een training gevolgd met betrekking tot de methodiek?** Daar hebben we het eigenlijk net al over gehad.

Ja, een paar mensen die dus inderdaad aangesteld zijn om zich daarin te verdiepen en om dat over te brengen...

- Ja, verder heb je het intern uh....

Ja, en dat hebben we ook allemaal zelf... Mensen voor aangesteld en ook mensen die dus aan hebben gegeven van: nou, mij lijkt het wel wat. En die kunnen dat denk ik ook het beste makkelijkste overbrengen. En er is ook wel eens één keer een Pukavond geweest om het één en ander toe te lichten en onduidelijkheid weg te nemen.

- Voor jullie als werknemers?

Ja. Hier ook binnen het KDV eigenlijk. En dat wordt ook gedaan op de peuterspeelzalen, hoor, dat weet ik. Die personen gaan echt gewoon de locaties af, er zijn er best wel een aantal aangesteld, om daar wat meer duidelijkheid en informatie over te geven.

- Want hoe - de volgende vraag is - **hoe wordt de kennis bij werknemers actueel gehouden?**

Bijvoorbeeld zo'n Pukavond is dat een terugkerend iets?

Dat is wel de bedoeling, tot nu toe is dat nog niet gebeurd. Maar mijn collega komt ook regelmatig even de locaties af, wat ik al zei, om een gesprekje te hebben, eventjes een update welke informatie er voor haar weer nieuw is. En uh...

- Dus echt gericht op 'Puk & Ko' komt ze dan hier?

Ja, en wij hebben ook op elke groep, ik ben dan degene die met Puk bezig is met nog twee andere collega's. Wij hebben ook ieder een eigen map op de groep waar telkens weer nieuwe informatie in komt. Die krijgen wij van haar, die kunnen we daar weer bij stoppen en die bewaren wij zelf op de groep.

- En waar komt die informatie dan vandaan?

Ja, dat durf ik niet te zeggen. Zij krijgt dat weer via het hoofdkantoor, van bovenaf, mensen die daarmee gestart zijn.

- Ja, oké. Uhm... Dus hoe het actueel gehouden wordt is vooral doordat zij hier langs komt...

Ja, regelmatig updates geven en weer nieuwe opdrachten, nieuwe informatie om mee te werken eigenlijk...

- En gaat dat dan weer naar het hele team?

Nee, echt die aantal mensen. Als er zo'n avond is, is het wel het hele team, maar dat is tot nu toe is er één avond geweest.

- Oké. Uhm... **Wat vind je het voordeel van het gebruiken van 'Puk & Ko'?**

Toch een beetje, denk ik, dat kinderen iets hebben, een typetje noem ik het maar even, om zich aan te meten. Je merkt dat ze zich meer bewust worden van hun omgeving als hij erbij zit. Het kan heel rumoerig zijn aan tafel en als je dan aangeeft dat Puk erbij komt zitten, kan het in één keer stil zijn.

- Ja.

Het is toch wel drempelverlagend. Sommige kinderen zijn hier wat verlegen en als Puk er dan bij is, dan geeft dat ze toch wel iets meer zelfvertrouwen, of iets meer ondersteuning, om dan wel net even dat zinnetje of dat liedje te zingen. En dat uh... Ja, een soort vriendje van de kinderen willen we dat noemen. Niet te groot maken, maar gewoon voor kinderen is het vaak met iets simpels, is het net even die drempel.

- **Wat vind je het nadeel van het gebruiken van 'Puk & Ko'?**

Nou, dat je als leidster gewoon heel erg jezelf ervan bewust moet blijven houden dat hij er is en dat je er af en toe wat mee moet doen. Omdat je, wat ik al zei, zoveel taken en dingen hebt waar je rekening mee moet houden. De normen zijn zo, ja, worden steeds hoger eigenlijk... Het is best wel lastig om jezelf daartoe te zetten. En dat vind ik echt het nadeel. En dan nog die informatie en de stencils die je krijgt, dat is gewoon best wel heel veel. En dat bevordert niet het enthousiasme als je weer zes papierpakketten mag uitdelen en door mag nemen. Wij zijn dan meer van de materialen en de concretere info als dat je echt een papierbundel meekrijgt en door moet komen en dan eigenlijk nog niet precies weet wat je moet doen.

- Nee. **Wat is het voordeel van het gebruik van een methodiek in het algemeen op een KDV?**

Even goed denken hoor... Ja, wij werkten voor die tijd niet zo en toen ging het wat dat betreft ook prima. En dit is meer een extra, ja... Een methodiek als Puk dan, hè, heb ik in mijn hoofd.

- Ja.

Het is misschien als leidsters soms makkelijk om daar wat meer handvatten te hebben over de manier van omgaan met de kinderen, de richtlijnen. En dan denk ik zelf vooral aan de nieuwere leidsters die hun weg nog een beetje moeten vinden. Misschien dat zo'n methodiek hun daar dan bij kan helpen?

- Oké. **En het nadeel van het gebruik van een methodiek?**

Uhm. Dat het soms ook wel heel erg lekker is om je eigen ding te doen en je eigen weg daarin te vinden. En dat je dan toch weer moet terug komen op... Ja maar, eigenlijk... Ja. Juist hier, je hebt al zo'n bepaald dagritme, alles is al heel erg gepland en het is gewoon heel lekker om in de tussentijd je eigen draai eraan te geven, ja.

- Nou, dat waren ze al... De vragen... Als je nou terug denkt aan mijn scriptie, aan het onderwerp: sociaal-emotionele ontwikkeling bij kinderen. **Heb je dan nu iets gemist?**

Uhm... Nee... Ik denk alleen maar als ik erover ga praten: oh ja, dat hebben we ook nog, dat hebben we ook nog, dus in die zin wordt je enthousiasme wel wat meer geprikkeld en ik denk voor de leeftijd waar jij het over hebt en in zo'n instelling, denk ik dat Puk alleen nog maar meer toe kan voegen als hier.

- Ja, en waarom denk je dat?

Omdat, uhm, ja, kinderen natuurlijk met een bepaalde achterstand... Ik heb toch best wel... Ik heb ook zo'n kindje op de groep: ze is vandaag drie jaar geworden, maar als je haar zou zien, dan zou je denken als ze anderhalf/twee jaar is, zou je het ook geloven. En als ik merk hoe zij met Puk om kan gaan, dat kan echt een vriendje voor haar zijn. Ik denk dat die mensen die een beetje sociaal in een isolement zitten of met een achterstand, kunnen zich best wel optrekken aan Puk. Zie ik voor me, ja... Ik denk dat het juist daarvoor nóg meer een toevoeging is.

- Oké. Mooi!

Bedankt voor je tijd en je medewerking!

'Puk & Ko' - Interview 4

- Ik zal allereerst even vertellen over wat ik hier kom doen. De groepsleiding van mijn groep, daar heb ik mee gesproken, want ik wilde voor mijn scriptie van hen weten: waar liggen nog vragen? Nou één van de dingen die zij zouden willen weten is hoe zij meer kunnen doen aan de sociaal-emotionele ontwikkeling van de kinderen. Dat wordt nu ook gedaan, maar daar zit geen bepaalde visie achter of geen hulpmiddelen. Ik ben eigenlijk begonnen met het uitzoeken van de sociaal-emotionele ontwikkeling: hoe verloopt die? Welke aspecten zitten daar i? Maar dat komt dalk in de vragenlijst nog terug. En wat dat betekent voor kinderen met een beperking? Wat betekent het voor hen en wat hebben zij nodig? Hoe kan je daar als groepsleiding mee omgaan, met die ontwikkeling. En één ding wat je daarmee kan doen is een methode gebruiken, een methodiek... Het is nu aan mij om te laten zien welke methodieken geschikt zijn en hoe die ingezet kunnen worden voor de kinderen.

Ik heb twee methodieken gekozen, de ene is 'Een doos vol gevoelens' en de andere is 'Puk & Ko', en voor 'Puk & Ko' ben ik dus hier, want jullie gebruiken 'Puk & Ko'.

Wil je dus ook kijken of dat geschikt is voor jouw werkvorm?

- Ik heb ervoor gekozen om voor 'Een doos vol gevoelens' wel te kiezen voor scholen voor speciaal onderwijs, maar voor 'Puk & Ko' was dat niet mogelijk, want die wordt eigenlijk binnen scholen nauwelijks gebruikt. Dus voor 'Puk & Ko' heb ik ervoor gekozen om op de leeftijd te gaan zitten die overeenkomt met de ontwikkelingsleeftijd van onze kinderen: 3,5 tot 5 jaar. Met een lager cognitief niveau. Dus het gaat puur over jullie groep, hoe jullie met de kinderen omgaan. Er vanuit gaande dat omdat zij wat jonger zijn, dat het daardoor nog met elkaar te vergelijken is.

En het feit ook dat wij veel buitenlandse kindjes hebben waar 'Puk & Ko' ook erg in gespecialiseerd is hè... Als voor- en vroegschoolse zijnde. Hebben jullie dat ook dan?

- Enkele ja, dat is per jaar wel verschillend.

Want dan heb je natuurlijk ook nog een verschil, hè, want wij gebruiken die methode speciaal juist omdat wij veel kinderen hebben die wel voor- en vroegschoolse educatie behoeven. Het VVE nodig hebben om een opstapje te krijgen naar de basisschool.

- Wat is de **doelgroep van de groep** waarop je werkt?

Uhm... Leeftijd? Dat is kindjes van 2 tot 4 jaar. En over het algemeen zijn de ouders van wat lager niveau, omdat ze vaak de taal niet spreken. Maar dan heb ik het puur over taalniveau, niet over algemeen ontwikkelingsniveau, want daar heb ik natuurlijk geen inzage in.

- En bij de kinderen? In hoeverre speelt de taal een rol in hun ontwikkelingsniveau?

Het merendeel kinderen hebben een taalachterstand. En wij hebben wel wat autochtoon Nederlandse kindjes, die zijn over het algemeen wel taalvaardig, maar ook niet allemaal even taalvaardig als een vergelijkbaar kind die in een betere wijk woont. Dus het taalniveau ligt hier vrij laag op een enkele uitzondering na.

- Je vertelde het net al een beetje, maar **waarom is er binnen de instelling gekozen voor de methodiek 'Puk & Ko'?**

Nou, de instelling heeft verschillende locaties onder zich en die hebben niet allemaal 'Puk & Ko'. Deze peuterspeelzaal is sinds twee jaar bij deze basisschool gekomen en op deze basisschool werkten ze al met 'Ik & Ko'. En 'Puk & Ko' sluit daarop aan. Dat is de reden dat deze peuterspeelzaal gekozen heeft voor 'Puk & Ko'.

- Dus aansluiten bij de basisschool?

Er is dus ook een doorgaande lijn naar de basisschool; afstemmen wat thema's betreft.

- Zijn jullie dan ook een brede school verband?

Wij vallen ook onder een brede school, ja inderdaad.

- Oké, en de kinderen stromen dus ook vaak door naar school?

Ja, het is geen verplichting natuurlijk, ouders hebben de vrije keuze, maar overwegend stromen de kinderen door naar groep 1 van deze basisschool.

- **Gebruiken jullie naast 'Puk & Ko' ook nog andere methodes?**

Nee, wij gebruiken 'Puk & Ko' echt als zijnde de methodiek. We hebben wel bijvoorbeeld een observatielijst die ook volgens een speciale richtlijn werkt, dat heet 'De Rotterdamse' (ROPK, red.), dat is een observatietechniek. Je hebt ook een observatielijst van 'Puk & Ko', maar die gebruiken wij bewust

niet, omdat die niet aansluit bij wat bij ons past. Dus wij maken gebruik van 'De Rotterdamse' observatielijsten.

- Want je zei straks ook nog: 'Puk & Ko' sluit goed aan vanwege de taal, omdat het een VVE-programma is. Is dat ook een reden om daarvoor te kiezen?

Dat is natuurlijk inderdaad de reden, omdat wij een VVE-peuterspeelzaal zijn, werken wij sowieso volgens methoden, omdat dat een manier is om de kinderen consequent taal bij te brengen, via een bepaalde methodiek, zodat het niet zomaar uit de losse pols wordt geschud.

- Hoe gebruiken jullie de methodiek in jullie groepsprogramma?

Nou, het is zo dat wij afstemmen met de basisschool, jaarlijks, wanneer wij welke thema's doen. We kijken of er inderdaad wat overeenstemming kan zijn wat betreft onderwerpen, zodat we bijvoorbeeld wel eens een afsluiting of een opening samen kunnen doen. En dat wij bij elkaar kunnen gaan kijken in de groep als het over hetzelfde onderwerp gaat. Wij zijn met drie gediplomeerde pedagogisch medewerkers en dan stemmen we af wie welk thema tot zich neemt in dat deel van het jaar. En wij werken dat helemaal uit. We hebben daar een manier voor gevonden om uit te werken, zodat het helemaal op papier staat. Dus we zetten in een Excelschema precies van: dit dagdeel doen we deze activiteit, dat dagdeel doen we die activiteit. Het is zo dat degene die het thema gaat voorbereiden, dat ook helemaal zelf voorbereid, zelf de activiteiten kiest, natuurlijk wel met behulp van boek dat er bij hoort, want er horen allemaal boekjes bij elk thema.

- De activiteitenkaternen, ja...

Daar gaan wij redelijk vrij mee om: we passen het wat aan of we verzinnen er wat bij of we halen er wat uit weg. We maken de ruimte helemaal in de sfeer van het thema. Dus de vorige keer hadden we Hatsjoe en dus dat was een soort ziekenboeg. Zodat de kinderen daar een beetje in ondergedompeld zijn. Ook dat de ouders daar meteen in binnenvallen en er in mee kunnen gaan. Dus dat is eigenlijk de manier waarop wij de activiteiten doen. En in de katern staan dan heel vaak de activiteiten het dan nog toegespitst op de volledige groep of in kleine groepjes tijdens het begeleid spel. En wij kiezen dan zelf welke activiteiten wij hoe dan uitvoeren. En de meeste activiteiten zijn eigenlijk gericht op de kindjes van 3 jaar. En wij hebben dus ook kindjes van 2 jaar. En ook niet alle driejarigen zijn geschikt om daar iets mee te doen. Maar we proberen ze zoveel mogelijk daarbij te betrekken en dan meer op hun eigen niveau.

- En hoe maak je dan het onderscheid tussen twee- en driejarigen?

Nou, het is zo, als wij een activiteit hebben dat je in een klein groepje tijdens het begeleid spel moet doen, dan gaan wij in de groep zitten, wij gaan laag zitten. In de poppenhoek bijvoorbeeld of in de hoek waar het zich afspeelt. En dan beginnen wij te vertellen en dan kijken wij wie er op af komt. En komt er niemand op af, dan proberen wij ze uit te nodigen. En komen de kleintjes, dan zijn ze welkom, zijn de kleintjes iets anders aan het doen, dan laten we ze met rust. We hebben zoiets van: die hoeven dat ook nog niet.

- Dus je laat het afhangen van hun reactie.

Ja, en zijn er driejarigen die het dus ook niet willen, dan proberen we ze wel extra uit te nodigen en willen ze echt niet, dan laten wij ze met rust. Is het een groepsactiviteit, dan zitten we met z'n allen aan tafel en dan is het wel makkelijker om alle kinderen er individueel bij te betrekken, door ze allemaal één voor één aan te spreken.

- En wat voor soort activiteiten op een dag gebruik je dan op een dag om 'Puk & Ko' in te implementeren?

Dat zijn hele verschillende activiteiten, dat varieert van een knutselactiviteiten tot fantasiespel. Waar dan de sociaal-emotionele ontwikkeling aan de orde komt, ruzietjes oplossen, met de pop erbij. We gebruiken de pop Puk dus ook intensief. We gebruiken ook de verwondering van de kinderen. Dus dat ze kunnen ontdekken van: "hé: wat zit er in zijn rugzak? Wat kan je daar mee? Waarom zou hij dat erin hebben zitten?". En veel open vragen stellen, en... Dus het zijn eigenlijk... Heel veel soorten activiteiten komen aan bod. Dus wij bieden heel consequent bepaalde begrippen aan, die dan om het thema draaien. Beginnend rekenen komt erin naar voren, dus meer groot en klein, veel, weinig, dus dat soort dingen... En inderdaad dan de sociale ontwikkeling.

- Ja, want als je kijkt naar het dagprogramma dan hebben we het over knutselen, fantasiespel zei je, dus dat is dan denk ik bij het begeleid spel, of niet?

Ja.

- *Maar doen jullie bijvoorbeeld ook een kring?*

Ja, wij hebben in onze groep helaas de beperking dat wij geen kring kunnen vormen, omdat wij een hoge tafel aan een podium hebben, wat je net hebt gezien. Dus wij zitten eigenlijk altijd in een soort rij, dat is op zich wel vervelend. Wij hebben wel een kringetje bij het boekjes lezen aan het einde, maar dat is ook niet echt handig. Dus waar wij de groepsactiviteiten doen is eigenlijk altijd aan tafel, dat is onze 'kring'. Ja, je kunt het ook een beetje een taalkring noemen, omdat we daar dan ook de dingen uitleggen en introduceren als we ergens mee beginnen. Ja.

- *Welke materialen uit de set van 'Puk & Ko' gebruiken jullie?*

Nou, het katern eigenlijk meer voor onszelf. We hebben daar een knieboek bij dat we soms wel soms niet gebruiken. Wij kijken of we het verhaal vinden aanspreken, of wij het zelf goed vinden passen bij de doelgroep en anders zoeken wij er zelf een leesboek bij. Voor de rest natuurlijk de pop met alle benodigdheden. Hij heeft een rugzakje, hij heeft een pyjamaatje, een knuffeltje. Soms bestellen we ook wel extra kleertjes die speciaal zijn gemaakt voor Puk om erbij te gebruiken. En voor de rest gebruiken we de eigen fantasie om uh... Om de ruimte aan te kleden, komt vanuit onszelf en niet vanuit Puk.

- *Want je hebt ook nog de Cd's met de liedjes.*

Ja, klopt die hebben we inderdaad ook. Die gebruiken we ook, om inderdaad ons de liedjes eigen te maken. Maar ook dan gebruiken we niet alle liedjes. Ik zeg al: wij bekijken per thema heel goed... En dat hangt ook van de leidster zelf af, want de ene... Je hebt ook leidsters die daar anders mee omgaan, dus het is heel verschillend eigenlijk.

- *Oké. De vraag: hoe is de methodiek aangepast voor het gebruiken met kinderen met een ontwikkelingsachterstand is bij jullie niet helemaal van toepassing, maar ik hoor je net wel zeggen: we passen hem wel aan, aan de doelgroep.*

Ja, we hebben dan... Ontwikkelingsachterstand... Dat is natuurlijk heel breed. Wij hebben ook een aantal kinderen met een heftige taalachterstand. Ook kinderen van 3 jaar die dus nog nauwelijks Nederlands spreken. Dus dan zou je ook al wel van een ontwikkelingsachterstand kunnen spreken in die zin. Ja, wij gebruiken gewoon heel veel gebaren bij het uitleggen van dingen, we nemen de kinderen letterlijk ergens mee naar toe, we wijzen ze dingen aan. Dat komt heel veel aan de orde. En we hebben sowieso natuurlijk ook altijd... Op de peuterspeelzaal ook kindjes binnen met een bepaalde cognitieve achterstand, waar je dan later achter komt. En je merkt vanzelf of het lukt of niet. En zoals gezegd, wij zijn nog wel heel erg van: het kind mag echt het kind zijn. Het is niet verplicht om aan dingen deel te nemen, dus wij zullen inderdaad altijd uitnodigen, maar daar houdt het ook wel bij op. Zeker als kinderen echte een achterstand hebben, een cognitieve achterstand, want dan kun je er verder ook niets van verwachten, tenminste niet op deze groep.

Maar we willen wel kinderen die wat ouder zijn... Daar doen wij wel ons best voor om er wat meer uit te halen, ja.

- *En die gebaren die jullie gebruiken... Is dat op eigen initiatief of is dat een gebarenboek dat jullie gebruiken?*

Nee, dat is op eigen initiatief en dat zijn gewoon de gebruikelijke gebaren. Bijvoorbeeld: "Kom", dat je met je handen zwaait. Of "handjes wassen", dat je je handen over elkaar wrijft. "Eten, drinken..." Ja, ja.

- *Uhm... Ik heb net verteld dat ik de sociaal-emotionele ontwikkeling uitgeschreven heb... Ik heb daar een aantal kopjes bij gemaakt. En ik wil graag van je weten of deze onderdelen van de ontwikkeling, of je die met 'Puk & Ko' stimuleert. De eerste is **eigen identiteit**, besef van ik?*

Ja, dat komt zeer zeker aan bod. Ten eerste... Zulke dingen komen natuurlijk het hele jaar door aan bod, hè. We besteden altijd heel veel tijd aan de kinderen individueel en benoemen kinderen heel positief, dus dat even ter zijde. Maar er is bijvoorbeeld een thema: 'Dit ben ik', dat speciaal gaat over de eigen identiteit en daar komen inderdaad dus een aantal activiteiten aan bod waarop heel erg de nadruk wordt gelegd op hoe jij eruit ziet, wie jij bent, de verschillen onderling, spiegel kijken.

- *En wat je dan concreet doet aan activiteit?*

Nou, wat je dan concreet doet inderdaad; lichaamsdelen benoemen, komt heel duidelijk aan bod. Ik heb zelf ooit eens een activiteit gedaan aan tafel, dat was niet eens een activiteit uit het thema. Dat was het laten bekijken van de kinderen naar elkaar en elkaars verschillen laten zien. Een donker kindje, een kindje met sproeten, een kindje met een hoofddoek, een kindje zonder... Van alles en nog wat en daar natuurlijk geen waardeoordeel aan geven, maar gewoon het laten benoemen en het verschil. De naam hoort er heel duidelijk bij, nou dat is altijd bij Puk: "Hallo hallo, ik ben Puk, hallo hallo, hoe heet jij?". Er

zijn peuterspeelzalen die daar consequent elke dag mee openen, dat doen wij niet. Ik gebruik het eigenlijk alleen als er een nieuw kindje komt, of een nieuwe juf. Dan wordt het heel duidelijk gebruikt.

- En zelfbeschrijving?

Ja, dat is ook een beetje... Want je bedoeld dan ook qua uiterlijk?

- Ja, bijvoorbeeld... Maar in de theorie kom ik tegen dat kinderen bijvoorbeeld gaan zeggen van: "ik ben Marjolein en ik kan heel goed voetballen", bijvoorbeeld. Ook wel met de beschrijving van persoon, voor zover ze dat al kunnen op die leeftijd...

Dat komt niet in zoverre aan bod. Het is inderdaad meer in combinatie met de beschrijving van de eigen identiteit, maar niet echt specifiek komt dat terug. Nee.

- Nee. Besef van jongen of meisje?

Ja, ook niet uh... Dat is iets wat gewoon dagelijks wel terug komt dat soort dingen, maar niet specifiek in een thema of uh...

- Of een activiteit?

Nee.

- Uhm... Aan wensen en eisen van de omgeving voldoen. Dat noemen ze **socialisering**...

Ja, het is niet echt iets wat uit de thema's naar voren komt. Dit zijn allemaal wel dingen die terug komen natuurlijk, maar jij bedoeld specifiek uit 'Puk & Ko'?

- Ja.

Nee, dat komt niet aan de orde.

- Uhm... In de theorie noemen ze dat **'theory of mind'**: dat je weet van: ik heb gedachten en gevoelens en een ander kan iets anders denken en vinden dan ik. Dus bijvoorbeeld als jij pijn hebt, heb ik geen pijn.

Ja, nee, ook niet. Dat is ook echt iets... Ik denk dat dat nog te hoog gegrepen is voor onze doelgroep.

- Oké. En spelen met elkaar?

Ja, sowieso... Er wordt nog veel naast elkaar gespeeld bij ons, nog niet echt veel met elkaar. Sommige kinderen die 3 zijn en inderdaad wat meer sociaal vaardig zijn kunnen het wel, maar de meeste kinderen spelen nog langs elkaar heen.

- Dat is ook gebruikelijk bij deze leeftijd.

Ja, dat hoort ook bij peuters inderdaad, maar het komt niet echt specifiek in één bepaald onderwerp of zo.

- En omgaan met elkaar, met leeftijdsgenoten?

Dat is eigenlijk hetzelfde verhaal.

- Niet specifiek in 'Puk & Ko' met een activiteit bijvoorbeeld gericht op elkaar.

Weet je wat het is, het is voor mij wel lastig, want we hebben iets van tien of twaalf thema's en onderling heeft het weer tien activiteiten en ik kan ze niet allemaal uit mijn hoofd zo naar voren halen. Er zullen best wel activiteiten zijn waarbij dat specifiek wordt benoemd, dan zou ik het moeten opzoeken, maar om het zo uit mijn hoofd te benoemen, dat is voor mij erg lastig.

- Want hoe lang werken jullie nu met 'Puk & Ko'?

Twee jaar.

- Ja, dus in principe zou je wel weten wat je in twee jaar gedaan hebt, dat zou je dan waarschijnlijk nog wel weten?

Ja, absoluut, natuurlijk, ja. Natuurlijk zijn er wel activiteiten waar dat specifiek... Er is een activiteitje geweest dat ging over ruzie oplossen. Dat heeft ook allemaal met omgang te maken, met sociaal vaardig zijn en zo. Zo zijn er heel veel kleine activiteiten met een bepaalde doelstelling en daar zal dit ongetwijfeld in naar voren komen, maar om dat specifiek te benoemen, vind ik erg lastig.

- Oké. Empathie?

Ja, empathie, ook zoiets. Dat komt absoluut naar voren in een activiteit, maar ik zeg al, ik wil het best een keer voor je opzoeken als jij zegt ik heb daar specifieke voorbeelden van nodig.

- Nee, maar, het gaat puur om hoe jullie het gebruiken... Ik denk als je er aan werkt met 'Puk & Ko', dan zou je dat nu wel weten, dan zou je nu wel tegen mij kunnen zeggen van: oh ja, dat doe ik altijd met dat, of altijd met dat. Dus als je dat nu bij jullie doelgroep, om wat voor reden dan ook, niet gebruikt dan is dat geen probleem.

Ja, ik zal dat wel uitleggen, kijk, want ik snap, jouw ding gaat speciaal over sociaal-emotionele vaardigheden. En die komen bij ons de hele dag door aan bod, maar gewoon tussendoor. En er wordt eigenlijk... Ook 'Puk & Ko' vind ik dat die daar minimaal aandacht aan besteedt. Ik denk wat betreft de

leeftijdsgroep dan nog en omdat het natuurlijk ook nog een bepaalde doelgroep is, waar dat niet op gericht is met 'Puk & Ko'. Het is meer een taalprogramma.

- *Er staat ook in de handleiding dat het inderdaad... Taalontwikkeling is het hoofddoel van 'Puk & Ko' en er ze zeggen wordt gewerkt aan sociaal communicatieve vaardigheden en niet zozeer aan sociaal-emotionele vaardigheden. Maar ik denk, zij doen ook niet voor niets bij die doelgroep... Dat ze daar nog op zo'n manier aan werken. Ik denk dat dat geen probleem hoeft te zijn voor mijn onderzoek. Dus het mag zijn zoals het is, zeg maar. Dus als je denkt: het zit er misschien wel ergens in, maar wij gebruiken het niet, nou, prima. Dan is dat geen probleem.*

Ja, maar zo is het inderdaad.

- *Uhm... **Zelfstandigheid?***

Even denken... Er zijn wel activiteiten die daar speciaal over gaan. Ik weet ze zo niet uit mijn hoofd.

- *Maar die zijn er wel?*

Ja, die zijn er wel.

- *En **behulpzaamheid**, elkaar helpen of jullie helpen?*

Niet vanuit het thema.

- *Oké. **En delen met elkaar?***

Ja... We hebben een activiteit waar je cadeautjes inpakt en uitdeelt aan een zieke. En inderdaad die empathie kan daar ook wel bij, want we hebben pas inderdaad 'Hatsjoe!' gehad en toen was Puk ziek, en dat was natuurlijk heel duidelijk een kwestie van empathie.

- *Ja. En wat voor activiteit doe je daar dan bij?*

Dan ligt hij in bed, dan is hij ziek en dan mogen de kinderen hem verzorgen en dan is het dus een kwestie van: "oh, kijk eens, hij is ziek, hij voelt zich niet lekker. Wat kunnen we voor hem doen dat hij zich beter voelt?". Dus een soort fantasiespel.

- *Ja. We hadden het net over delen, dus cadeautjes... **En gezichtsuitdrukkingen en emoties herkennen?***

Ja, dat hoort bij het thema 'Dit ben ik'. En dan is het inderdaad een activiteit van boos kijken, verdrietig... Daar is ook een knutselactiviteit bij dat ze ogen, neus en een mond op een gezichtje moeten plakken. En dat we dan het verschil laten zien tussen een lachende mond en een verdrietige mond. En je hebt inderdaad ook platen van Puk zelf of van een ander gezicht waar de gezichtsuitdrukkingen op staan. Dat de kinderen moeten raden: "is het kindje blij, verdrietig of boos?".

- *Oké. En emoties beleven, als ze zelf een emotie hebben?*

Uhm... Dat hoort ook bij 'Dit ben ik'. Dus inderdaad ook het boos zijn. Een activiteit dat je boos moet spelen, of verdrietig moet spelen.

- *Een rollenspel?*

Ja, een soort rollenspel inderdaad.

- *En bijvoorbeeld **zelfcontrole**? Dus controle over je frustraties of je opwindning?*

Nee, nee...

- ***Gewetensvorming?***

Uhm, even denken... Ja, dat is ook iets wat eigenlijk ook de hele dag door is, maar niet in een speciale activiteit.

- *Gebruik je Puk daar wel voor, de pop dan bijvoorbeeld?*

Nee, nee.

- ***Agressie?***

Ja, inderdaad met... Er is ook een spel waar Puk in voorkomt, dat Puk heel boos is op iemand die op zijn stoel zit. Dan begint hij te slaan, dan gaat Puk slaan en dan moeten de kinderen een andere oplossing bedenken.

- ***En weerbaarheid?***

Nee, dat is meer iets dat we de hele dag door...

- *Nou dan hebben we het lijstje gehad met alle stukjes van de sociaal-emotionele ontwikkeling. De volgende vraag is **of jullie de effecten van de methodiek meten en hoe je dat doet?***

Ja, daar zijn we nog niet mee bezig, dat is wel iets wat we willen gaan doen. Ik heb een collega die daar zelf wel veel ervaring mee heeft vanuit een andere peuterspeelzaal en die is er erg voorstander van om te gaan meten. En ik heb een andere collega die er juist tegenstander van is. En ik zit daar een beetje tussen, omdat ik nog niet zo lang werkzaam ben bij de instelling. Maar ik geloof wel dat het de

bedoeling uiteindelijk is dat het gemeten gaat worden. Wij hebben ook contact met het SOM, die begeleidt ons ook met bepaalde trainingen en dergelijke en ik geloof dat het van daaruit uh...

- *Heb je enig idee hoe dat wordt gemeten?*

Ja, er zijn blijkbaar bepaalde lijsten voor om dingen af te nemen en ik denk ook met bepaalde observaties en dergelijke, maar hoe het precies... Zo ver zijn we nog niet, dus daar kan ik nog niet veel over zeggen.

- *Oké. Dus je kan ook niet zeggen welke effecten dat er gemeten worden, want er wordt niet gemeten.*

Nee, het is wel zo dat wij natuurlijk de observatielijsten gebruiken, wij hebben De Rotterdamse wat ik net aangaf, dat is een driejarigenlijst en de bijna vierjarigenlijst. En daar heb je natuurlijk wel, daar worden natuurlijk alle ontwikkelingsgebieden gemeten, maar niet zo zeer teruggaand op de methodiek.

- *Ja, wat de methodiek daar voor invloed op heeft.*

Nee, dat niet. En dat bedoel jij, hè?

- *Ja. Je kan natuurlijk dingen meten, maar je kan dingen, als pedagogisch medewerker, natuurlijk ook ervaren... Welke effecten ervaar je zelf, welke effecten 'Puk & Ko' geeft?*

Ja, dat vind ik heel moeilijk, want ik stel mezelf ook vaak die vraag van: zie ik wel eigenlijk echt effect? Ik vind dat heel moeilijk om te zien. Ik zie namelijk nog steeds veel kinderen die met een taalachterstand binnen komen met 2 jaar en die nog erg slecht Nederlands spreken als ze naar de basisschool gaan. Die wel veel begrip hebben ontwikkeld, dus dat is sowieso heel positief. Ze begrijpen de opdrachten en handelen ernaar, maar het spreken op zich is nog vrij zwak. Dus dat is iets, dan denk ik, ja...

- *En heb je enig idee hoe 'Puk & Ko' daar dan aan bijgedragen heeft?*

Ja, omdat je dat niet meet is dat heel moeilijk, inderdaad. Ik durf niet te zeggen of dat... Of als wij 'Puk & Ko' niet zouden hebben gebruikt, of dat het dan minder zou zijn geweest. Want ik moet zeggen, ja, kinderen moeten het hebben van het feit dat jij tegen ze praat. En sommige ouders denken bijvoorbeeld dat kinderen van elkaar Nederlands leren, maar dat is hier dus niet het geval. Kinderen leren van ons het Nederlands, dus wij zijn consequent aan het praten. Maar het gaat er bij de methodiek om dat jij telkens dezelfde woorden aanbiedt in het thema. Dus er komt iedere keer 'dokter' terug en iedere keer 'pleister' terug. Ik kan me voorstellen dat het dan wel wat beter blijft hangen. Maar ik kan niet zeggen of het...

Het enige wat ik wel merk is als wij... De thema's rouleren natuurlijk en als wij... Je ziet dus wel eens dat kinderen als ze vorig jaar het thema 'Reuzen en kabouters' hebben meegemaakt - toen waren ze 2 - en nu weer terwijl ze 3 zijn, bijna 4. Dan zie je wel de herkenning van: "oh ja...". Dus dat is wel iets wat ik kan aangeven, maar voor de rest.

- *Maar er zijn dus kinderen die langer dan een jaar hier zijn?*

Ja, maar het is dus niet zo dat elk jaar hetzelfde thema weer terug komt, hè, dus dat komt ook niet vaak voor.

- *En als je kijkt naar de pop Puk, op het moment dat jullie die betrekken? Merk je dan verschil?*

Ik merk wel dat de kinderen de pop inmiddels goed kennen, ik merk wel dat ze daardoor makkelijk praten, maar zonder de meting vind ik het heel moeilijk om aan te geven of het echt effect heeft.

- *Oké. Wat denk je dat jullie werknemers nodig hebben om de methodiek 'Puk & Ko' te kunnen uitvoeren?*

In principe is het zo'n volledig pakket dat eigenlijk iemand zonder ervaring het kan doen. En ik kan het weten, want ik had er dus geen ervaring mee. Ik heb eigenlijk één keer de kunst afgekeken van hoe mijn collega het schema maakte, want niet iedereen werkt met het schema overigens. Dat is meer 'Piramide' eigenlijk, zij heeft 'Piramide' daarin een beetje geïmplementeerd, maar ik denk wel dat het op deze manier wel heel goed werkt, dus daardoor kun je veel consequenter de activiteiten bij elke groep doen, omdat je het echt plant per dagdeel.

- *Ja, ja.*

Maar zonder ervaring is het te doen.

- *Ja, dus je hebt verder geen achtergrondkennis, of...*

Ja, een beetje natuurlijk... Je moet wel een pedagogische achtergrond hebben, maar voor de rest kun je hem wel toepassen. Hij is vrij laagdrempelig.

- En als we dan kijken naar de sociaal-emotionele ontwikkeling, om die te bevorderen, **heb je dan buiten het gebruik van een methodiek, heb je daarbuiten nog niets nodig om daar aandacht aan te kunnen besteden?**

Bedoel je qua vaardigheden, of nog iets anders nodig?

- Ja, maakt niet uit, dat mag je zelf weten.

Ik denk als jij goed wilt kunnen inspelen op de sociaal-emotionele vaardigheden van peuters, dan heb je wel degelijk ervaring nodig in het werken met kinderen en bij deze peuters moet je je er heel erg van bewust zijn dat je een bepaalde doelgroep voor je hebt. Waar het heel anders mee werken is dan met een helemaal witte peuterspeelzaal. Dan moet jij daar echt op weten in te spelen. Dat is denk ik echt een kwestie van ervaring.

- Ja. En wat is dan het verschil? Wat doe je anders?

Het is zo, als jij een groep zou hebben met overwegend Nederlandse kinderen die taalvaardig zijn, want de meeste kinderen van 2 jaar die kunnen al vrij goed Nederlands spreken, hè, Nederlandse kinderen kunnen al vrij goed hun taal spreken. Daar krijg jij dus makkelijk feedback van, kinderen reageren prompt op jouw vraag, op jouw opdracht... En hier vergt het sowieso veel meer geduld, veel meer uitleggen, duidelijke gezichtsuitdrukking, gebaren gebruiken, consequenter naar kinderen toe lopen en op hun hoogte gaan zitten. Dat hoort eigenlijk altijd zo te zijn natuurlijk, maar ik denk dat je daar hier extra aandacht aan moet besteden, omdat je anders gewoon geen respons krijgt.

- Nee.

Plus, ik denk dat je ook wel, zeker op zo'n peuterspeelzaal, denk ik dat je ook wel wat kennis moet hebben van de culturele achtergrond van de kinderen. En nou moet ik zeggen, we hebben hier, ik geloof wel dertien verschillende nationaliteiten, als ik het zo goed zeg. Maar goed, je hebt dan ook vrij westerse kinderen, dus die hebben ook wel overwegend dezelfde thuiscultuur, als die Nederlandse mensen hebben. Maar we hebben ook veel islamitische kindjes en dan is het vaak dat de cultuur, vooral de thuiscultuur, is zo verschillend. Ook de manier waarop ouders met hun kinderen omgaan is zo verschillend dat dat wel eens moeilijk is als je daar helemaal geen kennis van hebt. En dan als voorbeeld dat ouders gewoon kinderen heel erg bij zich willen houden. Kinderen zijn bijna prinsjes en prinsesjes, dus zelfstandigheid wordt niet aangeleerd in heel veel gevallen. Dus heel veel kinderen weten niet dat ze op hun stoel moeten blijven zitten, weten niet eens hoe dat moet. Kunnen alleen maar eten en slapen in moeders bijzijn. Dat zijn dingen, ja, daar moet je toch wel wat van weten om daar goed mee om te gaan, en vooral ook naar de ouders toe. Ik moet zeggen: 'Puk & Ko' is natuurlijk helemaal op de kinderen gericht, maar wij vinden de ouderbetrokkenheid in deze natuurlijk ook ontzettend belangrijk.

- Maar je hebt zelfs ook een thuispakket van 'Puk & Ko', maar in hoeverre dat aansluit bij de doelgroep, dat weet ik niet.

Ja, wij hebben een logeerpuk en daar maken we wel gebruik van, dus een rugzak waar Puk in zit, met een boekje erbij waar ouders iets in kunnen schrijven, een foto in kunnen plakken of een kind in kunnen laten tekenen, een leesboekje doen we erin. En er wordt zeer goed gebruik van gemaakt. Bij elke groep rouleert dat. En de kinderen vinden het geweldig als Puk bij hen mag logeren. En ouders gaan daar heel goed mee om. Ja, ook de buitenlandse ouders, ook de niet-taalvaardige ouders gaan daar heel goed mee om.

- Dus de schriftjes worden gebruikt?

Worden heel goed gebruikt, ja. En er wordt door ons ook heel veel aandacht aan besteed.

- En dat is een aparte Puk?

Ja, we hebben vier Pukken. Eentje voor de groep en dan nog voor elke groep één om mee naar huis te nemen.

- Oké. **Hebben de werknemers hier een training gevolgd met betrekking tot 'Puk & Ko'?**

Uh... Er is een hele opleiding van, heb ik me laten vertellen. Die hebben wij niet gevolgd, tenminste ik heb die niet gevolgd, ik weet niet of één van mijn collega's die ooit heeft gehad. Wij hebben wel kleintje Puk gedaan. En kleintje puk is een verkort programma, tegelijk met een aantal andere collega's van andere peuterspeelzalen hier. Die werd ook gegeven door iemand van het SOM. En dat was eigenlijk meer de basispunten van wat 'Puk & Ko' inhoudt en...

- *En die hebben jullie gehad voordat jullie er mee startten?*

Ja, wij zijn er inderdaad daarna pas mee gestart. Want deze peuterspeelzaal is pas geopend sinds augustus 2007 en we hebben inderdaad toen in de beginjaren in de eerste maanden hebben we daar een cursus voor gevolgd en in januari zijn we daarmee begonnen.

- *En het is een cursus van hoeveel keer?*

Ik weet het niet meer. Gewoon een aantal bijeenkomsten van een aantal uur. Ik weet het echt niet meer. Het was in ieder geval geen omvangrijk iets.

- *En doe je nu nog iets om de kennis en ideeën over 'Puk & Ko' actueel te houden?*

Nou, wij zijn natuurlijk nog steeds bezig... We hebben nog niet alle thema's... Nee, we hebben nu wel alle thema's gehad. Wij doen niets meer extern om het te leren, om iets bij te leren, het is meer dat wij intern van elkaar leren, omdat dan bijvoorbeeld een collega een thema uitwerkt en wij doen daaruit ideeën op: oh, dit werkte goed, dit werkte minder goed en wij hebben dus ook een doos waar alles weer in gaat wat we gebruikt hebben en waar we dan uit kunnen kiezen voor de volgende keer. Ik denk dat het zich in de loop van de tijd zal ontwikkelen, hoe vaker je ermee hebt gewerkt.

- *Maar dat is binnen de locatie?*

Ja, dat is binnen de locatie, maar extern hebben wij verder geen...

- *Nee, dus er geen contact met andere locaties die hem ook gebruiken over hoe dat je dat vorm geeft?*

Uhm... Nee... Dat was alleen bij kleintje puk het geval, toen hebben we daar ook wat ervaringen over uitgewisseld, over hoe iedereen het gebruikt. En dat is erg verschillend.

- *Wat vind je het voordeel van het gebruiken van 'Puk & Ko' als methodiek?*

Ik vind het fijn dat er veel structuur in zit, dat het duidelijkheid geeft...

- *Voor jezelf of voor de kinderen?*

Voor mezelf sowieso en dan kan ik dat dus ook overbrengen op de kinderen. Ik vind de pop heel kindvriendelijk en heel laagdrempelig. Ik had er in het begin mijn twijfels over, en ik dat het echt werkt naar de kinderen toe.

- *En hoe merk je dat?*

Dat ze er heel goed op reageren, dat ze er opener naar zijn en dat ze dus echt met de pop communiceren en er echt mee spelen. En logeerpuk vind ik sowieso een heel goed idee. En wat ik heel prettig vind dat er afsluitingsfeestjes zijn... Dat durf ik niet uit mijn hoofd te zeggen of vanuit de methodiek ook de ouders erbij worden betrokken of dat we dat uit onszelf doen... Wij proberen dus geregeld of samen met de ouders of samen met de kleutergroepen het thema af te sluiten. Met de ouders om de ouderbetrokkenheid te bevorderen naar ons toe en naar de peuterspeelzaal toe, en met de kleuters om de doorgaande lijn te bevorderen en de samenwerking met de kleuterjuffen.

- *En je zegt: ik vind de thema-afsluitingen heel leuk, omdat...?*

Omdat de ouderbetrokkenheid bevordert en de samenwerking met de basisschool.

- *Nog andere voordelen aan het gebruik van 'Puk & Ko'?*

Niets specifiek.

- *Uh, zijn er ook nadelen aan het gebruiken van 'Puk & Ko'?*

Nou dan zou je eigenlijk mijn collega moeten spreken, ik heb een collega die er echt niet blij mee is. Ik kan jou wel de reden geven als je dat wilt.

- *Nou, ik wil in principe jouw mening weten.*

Nou, ik vind er geen nadelen aanzitten. Voor mij niet.

- *Want zij zou waarschijnlijk de voordelen ook niet noemen.*

Maar het is misschien voor jou wel handig om te weten wat mensen...

- *Ik kan het wel opschrijven hoor.*

Nou, het is in een specifiek nadeel dat... Zij vind het niet prettig om kinderen een activiteit op te dringen tussen aanhalingstekens en laat liever eigenlijk alles vanuit de kinderen komen. Terwijl ik zo iets heb: het is juist heel goed om deze kinderen die een bepaalde achterstand hebben, om die juist extra uit te nodigen, ik noem het dan niet opdringen, maar uitnodigen... En te stimuleren om ergens aan deel te nemen.

- *Ja.*

Zij heeft meer, je zult er vast wel van gehoord hebben, de Reggio Emilia-visie spreekt haar meer aan.

- Ja. Uhm... **Heb je een idee wat het voordeel is van het gebruik van een methodiek in het algemeen?**

Nou, inderdaad: de structuur, de duidelijkheid, weten waar je aan toe bent en ook heel erg duidelijkheid naar kinderen toe... Dat er iets structureels wordt aangeboden.

- **En het nadeel van het werken met een methodiek?**

Dat je gebonden bent en dat is niet altijd leuk. Maar het is niet zo dat wij daardoor niet meer spontaan activiteiten kunnen doen, want als het warm is gaan we toch wel naar buiten en met een badje spelen, bij wijze van spreken, maar het is... Je kunt soms het gevoel ervaren, en dat heb ik ook wel eens en dat hebben we allemaal wel eens, het gevoel ervaren van: "oh, we moeten die activiteit nog doen", weet je wel. En dat komt niet altijd uit. En er is altijd de mogelijkheid om het op te schuiven, maar het kan wel eens een bepaalde druk gaan opbouwen, ja.

- *Dat was het einde van mijn vragenlijst.*

Oké.

- *Als je nu terugdenkt aan wat ik in het begin heb verteld, over het onderwerp, over dat ik wil weten hoe je de sociaal-emotionele ontwikkeling kan bevorderen en dan in dit geval voor het praktijkonderzoek met methodieken... **Heb je dan nog niets gemist** waarvan je zegt: nou, dit had ik verwacht... Dat die vraag zou komen, of dat ik hierover zou moeten vertellen, of...?*

Nee, nee... Het is... Ik heb wat betreft 'Puk & Ko' alles kunnen vertellen daarover en ook uit kunnen leggen dat het dus wat Puk betreft niet heel optimaal aan bod komt, die sociaal-emotionele ontwikkeling. En ik ben blij dat ik heb kunnen uitleggen dat er wel ontzettend veel aandacht aan wordt besteed naast de methodiek. Maar dan inderdaad niet structureel volgens een methodiek of een visie.

- Oké.

Oh ja, ik wil nog graag benadrukken dat 'Puk & Ko' een voorbereiding is op de basisschool. We bereiden de kinderen voor door middel van de activiteiten en spelletjes die aan bod komen.

'Puk & Ko' - Interview 5

- Misschien is het handig als ik eerst vertel over mijn onderzoek, dat jij daarna even vertelt hier en over de groep waar jij werkt en dat we dan even naar de vragenlijst kijken.

Ja, ja.

- Ik loop dus stage bij een kindercentrum in Den Bosch. Dat is een kindercentrum voor kinderen 0-18 jaar. Voor kinderen met een verstandelijke beperking, een ontwikkelingsachterstand, of nog onbekend, dan zijn het vaak nog hele kleine kinderen die op een observatiegroep zitten. Mijn groep is een groep van 3,5 tot 5 jaar, kinderen met een licht verstandelijke beperking of ontwikkelingsachterstand. Die wij daar voorbereiden op school. Wij noemen onszelf ook wel eens een schoolvoorbereidende groep, dus wij proberen eigenlijk een zo goed mogelijk beeld te vormen van het kind, van: wat is er precies aan de hand? Wat voor niveau heeft het kind? Naar wat voor soort school kan hij? En daarnaast een beetje de schoolse activiteiten, zoals in de kring, fruit eten, werkjes maken, knutselen...

Een beetje VVE?

- Ja, een beetje wel, maar wel echt met mensen die gespecialiseerd zijn, natuurlijk...

Ja, ja, ja...

- Ik heb daar mijn afstudeerstage gedaan en ik doe ook voor de instelling waar ik stage loop mijn afstudeeronderzoek. En de groepsleiding heeft mij gevraagd of ik hun kan helpen hoe zij meer aandacht kunnen besteden aan het bevorderen van de sociaal-emotionele ontwikkeling en dan dus bij kinderen met een beperking. Ik heb aan de ene kant een literatuuronderzoek gedaan en daarnaast moet je ook een praktijkonderzoek doen. En ik ben in de literatuur een aantal methodieken tegen gekomen waarvan ik denk dat ze wel eens geschikt zouden kunnen zijn voor het kindercentrum. En één van die methodieken is dus 'Puk & Ko'.

Maar je gaat je specifiek kijken op sociaal-emotioneel?

- Ja, ik weet dat 'Puk & Ko' zich vooral richt op taal. En daarnaast op sociaal communicatieve vaardigheden. Maar ik denk wel dat daar waardevolle dingen in kunnen zitten. Daarnaast waren er ook andere methodieken die ik ook interessant vond, maar waar ik geen onderzoek naar kon doen die ook gebruik maakten van een handpop. Dus ik ben ook heel benieuwd wat dat voor effect heeft op de kinderen. En daar heb ik een vragenlijst over gemaakt die ik dalijk met je wil doornemen.

Ja, dat begrijp ik. Duidelijk, heel duidelijk. Uhm... Nou wil je van mij even horen wat ik hier doe en hier ben...?

- Ja, wat je functie is en hoe de groep eruit ziet.

Nou ik ben pedagogisch medewerkster en ik werk hier sinds bijna acht jaar op de peutergroep. Een peutergroep is bij ons van ongeveer 1,5 tot ongeveer 4 jaar. En alle dagverblijven moeten voort met thema's en dergelijke gaan werken. Zo zijn we op een gegeven ogenblik eigenlijk bij 'Puk & Ko' uitgekomen. Een collega van mij in de verticale groep en ikzelf zijn naar Tilburg geweest. Dan krijg je daar die uitgebreide workshop van iemand die daar voor ingehuurd is.

- Is dat van het SOM of via 'Puk & Ko' zelf?

Dat is via Zwijsen, Zwijsen is de uitgeverij. En daar ben ik met mensen van andere dagverblijven dus geweest en daar krijg je echt een hele dag allemaal instructies en uitleg over het werken met Puk. En toen ben ik daarmee terug gekomen naar hier, samen met die collega. Het doorgepraat en alles en iedereen eigenlijk heel enthousiast. En van daaruit is de vestigingmanager, die is ook clustermanager, die was in die tijd vestigingsmanager, die had zoiets van: "nou, dit is wel iets". Dit is een goede ondersteuning voor het werken met thema's. Toen is dat eigenlijk binnen de hele plaats geïmplementeerd. En toen hebben mijn collega en ik ook workshops gegeven op een dagverblijf waar ook weer allerlei mensen van alle dagverblijven in deze plaats bij kwamen. En uiteindelijk zijn ze zo met 'Puk & Ko' gaan werken en uiteindelijk zijn is het helemaal binnen de hele organisatie geïmplementeerd. Al moet ik wel zeggen dat ze het nu weer enigszins teruggedraaid hebben, want het kwam eigenlijk niet helemaal van de grond. Mensen liepen ook wel tegen organisatorisch dingen aan, die vonden het lastig, of te veel werk. En nu is het voornamelijk heel belangrijk dat er binnen de organisatie gewerkt gaat worden met een VVE-programma en dan hetzelfde wat aansluit bij de basisschool waar je bij hoort. En werk je al met 'Puk & Ko', dan kun je dat dus als ondersteuning blijven gebruiken in het werken met thema's. Maar er zijn dus ook dagverblijven die gewoon met 'Startblokken' of 'Kaleidoscoop' of 'Piramide' of zo gaan werken. Ja, waar 'Puk & Ko' dus eigenlijk niet meer zo...

- En waar hebben jullie voor gekozen?

Wij gaan werken met 'Startblokken', maar wij willen dus wel heel bewust met 'Puk & Ko' gaan werken, omdat Puk hier helemaal leeft en geïmplementeerd is en wij het een hele goede ondersteuning vinden.

- En kan je dat wel combineren?

Ja, ja. Er zijn wel een beetje tegenstrijdige dingen. Maar dat 'Startblokken'-VVE-programma moet nog behoorlijk uitgewerkt worden en ik ben daar zelf ook best wel mee bezig om dat heel erg op peuterniveau te brengen. Ik vind zelf dat het heel veel gericht is op de basisschool en peuterspeelzaal, maar dat dat toch nog wel een verschil is met hoe je er in de dagopvang mee aan de gang moet. Dus daar zijn we wel heel erg naar aan het zoeken hoe dat gaat.

- Ja, want jullie gebruiken 'Startblokken' nu al?

Daar zijn we nu mee bezig om dat op te zetten.

- Oké.

Dus langzaam aan ga je een beetje die richting in.

- Ja. Nou je hebt stiekem al een paar van mijn vragen al beantwoord, want de eerste vraag was **waarom jullie hebben gekozen voor 'Puk & Ko'**. En je zei net: we moesten thematisch werken en daar is 'Puk & Ko' uit voort gekomen toen.

Ja, ja. Daar is toen voor gezocht naar een goed programma wat dat ondersteunt. Je kunt zeggen: we gaan thematisch werken, maar ja dan heb je natuurlijk van: "welke thema's? Hoe pak je dat aan?". Hier staan dus gewoon tien uitgewerkte thema's in. Het is wel beperkt, als je het eenmaal alles gedaan hebt, kan je het jaar daarna wel alles gaan herhalen... Maar je loopt dan tegen dingen aan dat je mist. Thema's dat je denkt van: "dit was toch ook wel heel leuk". Wij hebben toen gekozen om nieuwe thema's erbij te kiezen, maar dat doen we dan wel volgens de boekjes van 'Puk & Ko'. Dus dan maak je een eigen boekje. En dan heb je gewoon naderhand héél veel thema's waar je uit kan kiezen. Dan kan je gewoon beter aansluiten bij wat er leeft.

- Oké. Een andere vraag was **of jullie naast deze methode nog een andere methode gebruiken**. En dat wordt dus 'Startblokken', maar dat gebruik je nu nog niet.

Ja, daar zijn we mee bezig. Het is voornamelijk de bedoeling dat je VVE werkt. En het 'Startblokken'-principe leeft dan voornamelijk hier. Maar het VVE op zich is dan het meest belangrijke. En dan werken we ook nog met VIB: video interactie begeleiding, en dat wil nog wel eens botsen. Dus daar zijn we ook nog heel erg aan het zoeken... Iedereen vindt dat VIB dus heel belangrijk en staat daar ook aan, maar dat sluit niet altijd helemaal aan op VVE. Je moet daar een beetje creatief mee omgaan.

- Ja. **Het volgende dat ik graag wil weten is hoe jullie 'Puk & Ko' in jullie groepsprogramma gebruiken, of in jullie dagprogramma**. Dus wat voor activiteiten...

Als we een thema hebben, dan hebben we daarbij dus verschillende activiteiten en daar proberen we dan Puk zoveel mogelijk bij te betrekken. In ieder geval 's ochtends, om half tien hebben we een kringmoment, en dan proberen we dus een activiteit te doen met de kinderen waarin Puk meespeelt. Dus als we een boekje lezen gewoon, proberen we toch vaak om Puk daarbij te betrekken. Al heeft hij bijvoorbeeld dat boekje maar meegebracht. Zo van: "nou, wat ik nou gevonden heb thuis, ik heb zo'n mooi boekje! Wil jij dat eens voorlezen?" zegt hij dan bijvoorbeeld. Of hij vertelt iets wat hij heeft meegemaakt en dan zeggen wij: "dan moet je eens luisteren Puk, want daar hebben wij een boekje van". Op die manier. Dus hij speelt 's morgens vooral mee in de kringactiviteiten. En dag door... Dat ligt er een beetje aan. Soms pak je 's middags de oudere kinderen, pak je Puk er nog een keer bij. 's Middags hebben we een kringmoment, maar minder uitgebreid, als ze uit bed komen. Dat we hem daar ook nog even bij pakken. We hebben wel de eerste weken heel intensief met hem gespeeld, zodat hij echt helemaal erbij hoorde. Dan ging hij ook mee naar bed en mocht hij ook mee aan tafel. Maar op een gegeven moment verwatert dat een beetje. Maar dat is denk ik ook niet zo erg, want nu kennen ze hem dus heel goed en ze weten ook heel goed: als je 's ochtends gaat zitten en je hebt Puk, dat er iets komt. Dan hebben ze zoiets van: oh, nou wordt het leuk, want Puk is er. En net als met Sinterklaas had hij een brief geschreven en had hij een Zwarte Pietenmuts gekregen... Op die manier proberen we hem er heel erg bij te betrekken.

- De eerste week gebruik je hem intensief, is dat dan omdat dat het begin van het schooljaar is of toen je ermee begon?

Nee, toen we ermee begonnen zijn. Toen hebben we hem de eerste weken er zo dag en nacht bij betrokken. Het eerste thema is ook 'Welkom Puk', dus dan introduceer je hem op het kinderdagverblijf en dan ben je daar heel veel mee bezig. En naar verloop van tijd wordt het iets minder. Maar bij de kinderen leeft hij dus heel erg. Hij ligt tussendoor gewoon op de groep, dan mogen ze er gewoon mee spelen. Dus er is ook altijd wel iemand die met hem rond loopt of hem mee naar bed wil, of zo iets.

- Oké, leuk! En de andere activiteiten die je uit de katernen haalt, komen die nog buiten kringactiviteiten aan bod?

Ja, je hebt dus ook knutselactiviteiten en dergelijke allemaal. Dus dat zit er dan ook in. En iets met beweging bijvoorbeeld een keer en... Ja, er staat bij het thema 'Smakelijk eten' bijvoorbeeld een keer in dat je koekjes hebt gebakken en dat mensen dan mogen komen eten. Nou, dat hebben wij dan vertaald naar een lunch met alle groepen. Allemaal bij elkaar hadden we een paaslunch en zo. En dan zit Puk daar ook bij met oren op van een konijn en zo iets. Dus dan hoort hij daarbij. Maar in ieder geval 's morgens met de kring. Maar in de loop van de dag, dat ligt er een beetje aan wat er die dag... We nemen hem bijvoorbeeld nooit mee naar buiten, maar dat is gewoon een praktisch punt. Dan belandt hij in de zandbak, of... Ja, hij kan wel gewassen. Dat is dan iets minder handig.

- Ja, ik begrijp het. Uh... **'Puk & Ko' is een hele set met materialen, welke materialen gebruiken jullie daarvan?**

Uh... De voorleesboeken die erbij horen. En de themaboekjes dus allemaal. En de pop zelf. En de Cd's eigenlijk vrij weinig. En de oudermaterialen ook niet. Er zitten ook allerlei oudermaterialen bij en zelfs in het Turks en zo. Maar hij mag bijvoorbeeld ook mee gaan logeren en daar kan je ook weer allerlei spulletjes voor aanschaffen, maar dat vinden wij uit praktische overwegingen ook weer niet handig. Kijk op de peuterspeelzaal is dat iets praktischer. Maar bij ons...

- Ja, maar vaak hebben die dan wel meerdere Puks.

Ja, wij hebben dan wel een Puk op iedere groep, maar niet verder... Het logeren hebben we dus niet gedaan.

- Ik heb voor mijn onderzoek de sociaal-emotionele ontwikkeling uitgezocht en dan kom je eigenlijk automatisch bij een aantal kopjes, want het is heel breed. En ik heb die kopjes ook op mijn vragenlijst gezet. **Ik wil daarvan graag weten of jullie 'Puk & Ko' gebruiken om dat stukje van de ontwikkeling te bevorderen. En als je dat doet, hoe je dat dan doet. Met wat voor activiteiten...**

Ja.

- De eerste is: **eigen identiteit en besef van ik?**

Dat weet ik eigenlijk niet zo of we daar Puk voor gebruiken...

- Dan gaan we door naar de volgende.

Misschien dat ik dalijk nog denk van: oh, wacht dat doen we wel.

- Nou, dan vullen we dat eventueel nog in. **En zelfbeschrijving?**

Ja, dat hebben we dan wel. Want dan hebben we bijvoorbeeld ook... Het thema wat we op het moment hebben van 'Wat heb ik aan vandaag' dan gaan we dus kijken wat heeft iemand allemaal aan. Maar daar hoort dan dus ook bij: "ik heb zo'n kleur haren en mijn voeten zijn nog een beetje klein, kijk, want jouw voeten zijn heel groot. Dus die passen niet in die schoenen". "Ik ben een meisje, ik ben een jongetje". 'Dit ben ik' is dan ook zo'n thema, daar komt dat wel heel veel in naar voren.

- Dus vooral het kijken naar elkaar?

Ja, ja. En wie heeft er een rok aan, wie heeft er een broek aan...

- Ja, want het volgende punt is inderdaad het **besef van jongen of meisje, het verschil.**

Ja, maar dat komt ook bij 'Dit ben ik' heel erg naar voren.

- En wat voor activiteiten doe je dan?

Met jongen en meisje?

- Ja.

Oh, dan moet ik even denken... Meestal zijn dat de dingen die we eigenlijk gewoon in de kring doen. Maar dat is maar, omdat het nog peuters zijn, dat is maar heel summier. Dat is wel van: "is mama een meisje of een jongetje?", "ja, mama is een meisje". Maar we gaan er niet eens echt uitgebreid op in waarom. Wel als kinderen dat op een gegeven moment gaan vragen... Bijvoorbeeld als ze zindelijk worden, dan gaan ze op vaste tijden naar de w.c. en dan gaan ze meestal met drie/vier tegelijk.

Ja, en dan zien ze dus wel van: die heeft een plassertje en ikke niet. En dan zeggen we: "Ja, dat komt omdat het een jongetje is". "Ja, mijn papa is ook een jongetje". Maar dat is op die manier, dus dat is vrij summier hoor, jongetjes, meisjes.

- *Dus dat is meer als ze zelf aangeven.*

Ja, meer als ze er zo een beetje mee komen. En we hebben ook een jongens- en meisjespuzzel. En die bestaat uit drie delen: een bloot jongetje, één met ondergoed en één met kleren en die kan je zo in elkaar puzzelen. Dus dan bieden we die puzzels wel meer aan en ga je er op die manier een beetje mee aan de slag.

- *Oké. En aan de wensen en eisen van de omgeving voldoen. Dat noemen ze **socialisering**. Dus een beetje de regels kennen.*

Ja, de groepsregeltjes en zo, hè... Ja, dat hebben we met Puk voornamelijk gedaan als je met dat eerste thema bezig bent. Daar kwam dat heel erg in naar voren. Ook met dat samen opruimen, bijvoorbeeld. En waar de spulletjes moeten. En dat pakken we dan wel eens terug, gewoon dat onderdeel, bijvoorbeeld van het opruimen. We hebben dan bakken met allemaal pictogrammen erop. En dan zeggen we: "nou Puk, ruim jij maar eens eventjes op, want kijk tocht hier wat er allemaal ligt, zo'n een puinhoop..." En dan gaat hij het dus verkeerd doen. En dan zeg ik: "kijk eens goed op de bak. Hoort die auto wel bij de blokjes?" en op die manier. En ook als er bijvoorbeeld een periode... Ja, dat zit dan ook binnen een thema. Maar als ik in een periode merk dat heel veel kinderen elkaar slaan en plagen en "ik wil niet langs die zitten". Dan hebben we dat ook een paar keer met Puk terug gedaan. Dan zetten we bijvoorbeeld heel veel knuffels op een rij en dan mag Puk nergens zitten, want die knuffels zeggen dan: "nee, het is al vol". En op die manier proberen we dat dan een beetje te promoten. En dan hebben we een ook nog zo'n activiteit die we al vaker gedaan hebben. Dat is een verhaaltje uit 'Woezel en Pip', die twee hondjes. En het ene hondje gaat dan op zoek naar al zijn vriendjes. En dat gaan we dan met Puk ook doen: "ik vind jou wel lief, en ik vind jou wel lief, maar ik vind jou de allerliefste, met jou wil ik wel even dansen". En dan mogen ze om de beurt iemand die ze het allerliefste vinden, mogen ze dan even gaan knuffelen. Dus dan staan ze zo te kijken van... En sommigen kiezen dus heel bewust elkaar.

- *Leuk!*

Ja, dat is wel lachen. Voor dat soort dingen gebruik je Puk dan wel vaak, omdat hij minder bedreigend is. Het is veel minder bedreigend als die pop komt van: "ik wil jou wel een kusje geven" als dat ik dat zou doen of als een ander kind dat zou doen. En zeker bij kinderen waarvan je dan merkt: die vinden dat heel eng, die vinden dat wel spannend, dan heb je met Puk vaak wel contact. En dat vanwege met dat sociaal-emotionele dan ook... Je ziet dat kinderen veel vaker tegen Puk iets willen vertellen dan. Als ze nog wat verlegen zijn of nieuw, of er is iets en je komt er niet doorheen. Maar dan zie je ooit als je die pop erbij pakt, dat ze daar dan wel ineens iets tegen willen zeggen of iets mee willen doen. En dan pakken ze die vaak ook weer terug, dan lopen ze er op de groep mee rond... Net alsof dat een... Ja weetje... Een houvast is, een beetje een veiligheid. Puk is dan voor hen duidelijk meer als gewoon maar een pop.

- *Ja. Dan gaan we door met de kopjes. 'Theory of Mind' noemen ze dat: besef van eigen gedachten en gevoelens en besef dat iemand anders ook eigen gedachten en gevoelens heeft.*

Ja, dat komt dan een beetje op hetzelfde neer. Daar praten we in de kring over, dat proberen we ook wel met die driejarigen voornamelijk en met die kleintjes moet je dat heel specifiek maken. Puk wordt daar bij gebruikt, maar ook daarnaast zijn we daar wel degelijk mee bezig.

- *Ja, en wat doen jullie dan?*

Ja, dan ga je dus gewoon voorbeeldjes doen. We spelen gewoon als het ware een voorbeeldje na met Puk. "Waar mag hij zitten en waar mag hij tussen? En denk je dat hij dat... Oh, kijk nou, hij vindt het helemaal niet leuk! Hij gaat huilen zie je dat? Hij doet zijn handjes voor zijn ogen. Oh, hoor je dat? Hij huult heel hard." Of hij is iets kwijt, of hij heeft gestoten. Of: "kijk Puk eens blij zijn! Ja, ik zou ook blij zijn als zo...". Nou ja, Puk kan je dus heel blij laten zijn, die springt dan in de lucht. Het is gewoon: je kunt het heel concreet maken.

- *Spelen met elkaar? Gebruik je daar 'Puk & Ko' voor?*

Niet zo zeer, nee, nee. Ja, als dat in zo'n activiteit naar voren komt... Maar echt samen spelen, dat stimuleren we meer door erbij te gaan zitten.

- *Dat doe je meer zelf?*

Dat doen we eigenlijk meer zelf.

- Uh... **Omgang met leeftijdsgenoten?** Dus omgang met elkaar. Je hoeft niet per se alleen maar te spelen, maar nog breder.

Ja, maar dat wordt ook niet echt... Dat is niet echt iets dat we als activiteit daarvoor gebruiken.

- **En empathie?** Meeleven?

Het invoelen van dingen en zo, hè? Ja. Dat is dan dat we hem wel heel blij, of heel boos, of...

- Ja, wat je net ook noemde?

Ja, dat soort dingen. Omdat je dat heel goed met die pop kan laten zien. Kijk, als ik dat doe... Als ik zeg: "nu ben ik heel boos" en ik zou dat heel duidelijk na willen spelen, dan zijn er kinderen die dat... Die vinden dat eng of zo. Met zo'n pop vinden ze dat ook nog wel komisch. Als je dan laat zien hoe boos dat hij is... En als je daar dan op door gaat praten, dan op een gegeven moment hebben ze toch zoiets van: "dat is toch niet heel leuk, hè". Of als hij dan gaat slaan: "nou Puk, wat doe jij nou? Ik vind dat helemaal niet leuk. Slaan is niet leuk" of iets in die geest. En dat gebruik je dan wel heel erg... Je hebt altijd van die periodes dat drie of vier kinderen bij elkaar hebt, dat je denkt oh... Loop ik hier de hele tijd een beetje politie-agentje te spelen en dan ga je zo'n activiteit doen met Puk erbij. En dan zie je dat dat toch wel even binnenkomt. Vaak meer dan wanneer je ze de hele tijd er op aanspreekt. Net of ze een spiegeling of zo... Ik weet niet...

- Interessant...

Ja, dat is heel leuk als je ziet hoe ze erop reageren. En ook als Puk heel verdrietig is en zo, dat er dus gelijk kinderen komen die hem gaan aaien, of hem een kusje gaan geven. Dan zeg ik: "nou, super lief! Kijk eens, hij komt jou troosten". En dat zie dan naderhand weer terug. Dan zitten ze bijvoorbeeld in zo'n huishoek en dan gebeurt er iets en dan komt een kind een kusje geven, omdat hij huilt. Dan denk ik: ja, daar blijft dan toch vaak meer van hangen als dat je erg in hebt.

- **En zelfstandigheid?** Werk je daar met 'Puk & Ko' aan?

Nee, ik geloof niet... Nee.

- **En behulpzaamheid?**

Iets meer. Zo van: "wil jij dat even doen of wil jij dat?". Dat proberen we ook wel gewoon zelf met de kinderen. Als je klaar bent mag je je beker in de keuken zetten. "En wie kan dat voor mij even opruimen?" of "wie kan dat voor mij even pakken?"

- Ja. Daar heb je Puk niet per se voor nodig?

Nee, nee. De meeste dingen van wat jij zegt komt wel een keer voor hoor, tijdens al die thema's. Dat je zegt: dat doen we eigenlijk wel... Maar niet zo bewust zeg maar.

- Nee, oké. **En delen met elkaar?**

Ja, ook een beetje. Meestal is het dan zo dat wel bijvoorbeeld als ze 's middags aan tafel zitten met een crackertje dat Puk dan rondloopt en dat we dan vragen: "mag hij van jou een slokje? Oh, Puk wil ook wel een crackertje?". Ja, dat vinden ze allemaal leuk hè... Ze zijn meer boos als Puk dan niet bij hun komt eten of drinken.

- Ja, oké. **Gezichtsuitdrukkingen en emoties herkennen, werken jullie daar aan met 'Puk & Ko'?**

Ja, dat dan wel. Want kan je zo met je hand in die mond en dan kan je hem verdrietig laten kijken. En van: "kijk eens, is hij verdrietig of is hij boos? Zou Puk blij zijn?". Maar dan is het wel altijd met geluid, het is niet zo zeer alleen de gezichtsuitdrukking, dat is te moeilijk.

- Ja, want je kan ook alleen de mond dan...

Ja. Dus dan laten we hem wel huilen, of mopperen, of lachen. Dan doe je wel wat meer dan alleen maar gezichtsuitdrukking.

- Oké. **En emoties beleven?** Als de kinderen zelf een emotie hebben?

Dat we hem er dan bij pakken of zo?

- Ja, in hoeverre je 'Puk & Ko'... De activiteiten of de pop of wat dan ook, gebruikt...

Alleen wat ik net ook zei: dat we Puk wel eens boos laten zijn. Maar we koppelen dat niet terug, van: "want jij was net ook zo boos". Nee, dat niet zo. Dat is ook wel moeilijk hoor, want dan moet je dat op dat moment zelf... Anders moet je echt iets terug gaan halen. Daar zijn ze nog wel redelijk jong voor... Sommigen weten dat wel, hoor, die zeggen van: "ik was eerst ook gevallen en toen moest ik huilen". Maar dat zijn echt de oudsten.

- Ja. Oké. **En zelfcontrole?**

Nee, eigenlijk ook niet zo.

- Gewetensvorming?

Ja, dat zijn allemaal best wel zware dingen voor kinderen van anderhalf hè. Kijk als ze drieëneenhalf zo, dan krijg je dat allemaal wel meer.

- *Dus dat zijn de oudste kinderen bij jullie.*

Ja, maar daar zijn we dan niet zo zeer met Puk mee bezig.

- *Nee, oké.*

Wel met die oudste kinderen... Als je ziet dat er iets gebeurt, kijk: ik zie dat hij iets afgepakt heeft of zo. Dan ga je wel zeggen van: "wat was er gebeurd?". In de hoop dat het er dan uitkomt. En sommigen zeggen dan niks, "nou, weet je wat, dan moet je er maar eens eventjes over na gaan denken. Volgens mij was er toch wel iets gebeurd waarom dat die en die zo huilt". Dus dan probeer je dat toch een beetje van: "ik vind het wel fijn als je dat dan even vertelt, want dat was niet zo leuk, kijk '...' huilt en wij weten niet waarom en jij weet het wel, maar je vertelde niets". Dus dan ben je daar wel mee bezig, maar daar gebruiken we Puk zo niet bij.

- *Nee, dat doe je echt zelf.*

Ja.

- En agressie?

Hebben we dus wel een keer gedaan. Vooral op tijden dat we zien dat dat dus heel erg speelt. Dat we op een gegeven moment zeggen: daar moeten we even iets mee. En dan verzinnen we daar wel iets rondom. Maar dat vind niet iedereen dan zo makkelijk, want dat staat dan niet in het boekje, dus we zijn eigenlijk maar met een paar mensen die zoiets hebben van: daar moet ik even iets voor verzinnen.

- *Ja, beetje improviseren?*

Dus dan moet je zelf wel redelijk creatief denken, zeg maar. En even denk van: "hoe zal ik dat nou eens doen dat ze als het ware een voorbeeldje krijgen naar Puk, in de hoop dat ze die link leggen naar dat dat toch echt niet zo leuk is".

- *Oké.*

Maar daar heb je dus geen thema van, hè...

- *Ja, want ik herinner me dat je iets zei dat Puk een keer slaat, of niet?*

Ja, of iemand van een stoeltje duwt... Ja, dat komt geloof ik één keer ergens in voor, maar dat is maar één klein dingetje hoor. Dat hij iemand met een stoeltje... Dat hij er niet bij past... En dat hij dan slaat... Ik denk bij 'Dit ben ik'.

- En weerbaarheid?

Nee. Ja... In zoverre dat we proberen bij kindjes die het helemaal niet zijn, dat we wel eens proberen dat die juist iets willen vertellen of iets willen gaan doen. Maar echt weerbaarheid niet zo zeer. We proberen met sommige kinderen dan wat losser te krijgen, zeg maar. Maar echt weerbaarheid is niet zo zeer aan de orde.

- *Jullie gebruiken dan 'Puk & Ko', worden er bij jullie ook effecten gemeten van 'Puk & Ko'?*

Hoezo effecten gemeten?

- *Wat het effect is van de methode op bijvoorbeeld de vooruitgang van de kinderen of op de...*

Of ze echt beter gaan praten of zoiets? Nee, dat is eigenlijk niet gedaan. Ik heb wel ergens een artikel gelezen dat dat dus niet zo werkt, blijkbaar. Dat stond in een of ander... Ja, daar kwam een ouder mee... Ik weet niet meer precies welk blad dat was, maar daar stond dus een heel stuk in dat al die VVE-programma's en taalprogramma's eigenlijk niet zo erg werken.

- *Maar dat was niet specifiek alleen op 'Puk & Ko'?*

Nou, 'Puk & Ko' stond specifiek genoemd: "zoals 'Puk & Ko'". Ik kon niet zo goed begrijpen waarom het niet zou werken. Je bent heel bewust met dingen bezig en kinderen vinden het heel erg leuk, dus ik denk dat ze er dan altijd wat van leren. Ik weet niet wat voor effect je verwacht, maar... Maar het is niet getoetst op één of andere manier, nee.

- *En naast dat je dingen kan meten kan je natuurlijk ook dingen ervaren... Dus je hebt het officiële en wat je zelf ziet. Ervaren jullie wel effecten van 'Puk & Ko'?*

Wat je in ieder geval heel duidelijk ziet, is als je die pop erbij pakt, dat kinderen heel geïnteresseerd zijn. Ze gaan zitten en ze hebben echt zoiets van: er komt iets, daar is Puk. En dat merk je gewoon heel goed. Je hebt gelijk de aandacht. En ik denk dat dat altijd bij een handpop zou zijn, als je maar steeds dezelfde handpop pakt. En nu was het vaak: "oh, dan doe een keer van Nijntje en ik pak die van Nijntje erbij, en van Dikkie Dik, dan doe ik een keer de Dikkie Dik erbij". Dan zien ze nog wel die Dikkie Dik, maar juist

omdat altijd die Puk dan komt... Dat is zo herkenbaar en dat hangt zo samen met iets leuks... Dat je daar dan meteen heel veel aandacht hebt. Dus ik denk dat dat in ieder geval wel iets is wat het duidelijkste opvalt. En wat hier binnen ook duidelijk ook heel veel is, is dat het werken met thema's eigenlijk vrij makkelijk geïmplementeerd is en ik denk dat dat zeker te maken heeft met dat je gewoon een goed programma hebt. Dat je niet gelijk alles zelf hoeft te bedenken, maar dat je iets uit de kast kan pakken en een boekje doorkijken en dat je denkt: "oh, ik heb gelijk ideeën". Omdat veel mensen zoiets hadden van: "oh, wat moet ik dan verzinnen en al die activiteiten en...". Ja, doordat je die boekjes hebt, heb je heel veel activiteiten. En doordat je heel veel activiteiten hebt, kom je zelf ook wel weer op andere ideeën en dingen en pas je het een beetje aan en denk je: "oh, dat kunnen we ook wel eens zus of kunnen wel ook wel eens zo". En dan heb je gewoon iets achter de hand. En dat is het effect op ons, zeg maar.

- **Oké. En wat denk je dat een werknemer nodig heeft om 'Puk & Ko' te kunnen uitvoeren?**

Ja, enthousiaste mensen in ieder geval. En de spullen, maar dat lijkt me dan redelijk logisch... Je moet wel een beetje pedagogisch inzicht hebben, denk ik. Wat ik merkte aan heel veel leidsters... Want ik ben ook op andere dagverblijven geweest, omdat ze zeiden van ja: "ik kom daar niet uit, en hoe start je dat op?". Dat veel mensen een bepaalde gêne moesten overwinnen om met die pop aan de gang te gaan. Zoiets van: "maar die pop... En dan moet je een stemmetje, maar dat kan ik allemaal niet...". Maar op een gegeven ogenblik... Je hoeft helemaal niet met stemmetjes en toestanden. Maar ja, ik heb dat een paar keer voorgedaan en een filmpje gemaakt en dat rond gestuurd en... Ja, dat het eigenlijk wel meevalt. Maar mensen moeten even een drempel over om daarmee aan de slag te gaan. En dan moet je even investeren om het allemaal door te lezen en dergelijke. Ja, en je moet het je dan een beetje eigen maken, zeg maar.

- **Oké.**

Dat je niet met het boek ernaast een activiteit gaat doen, want dat werkt natuurlijk niet. Je moet wel eventjes... Maar op zich stelt dat allemaal niet zo heel veel voor vind ik. Maar sommigen... Die zien dan extra werk en die zien daar heel erg tegenop.

- **Die zien dat als een belasting?**

Ja, die hebben zoiets van: wow! Weer iets extra's erbij. Maar als puntje bij paaltje komt... Zijn de meesten die zich erin verdiept hebben... Wat ik zo gehoord heb... Zijn degenen die zoiets hebben van: "we gaan ervoor en we gaat dat proberen", die zijn ook wel enthousiast. Maar het is meer dat ze van tevoren zoiets hebben van: "nou dat weer en ik vind dat niks, zo'n pop".

- **Oké. En als je denkt aan het bevorderen van de sociaal-emotionele ontwikkeling van de kinderen, wat heb je dan buiten de methodiek nog meer nodig... Als werknemer?**

Buiten het werken met 'Puk & Ko'?

- **Ja, dus je wil als werknemer de sociaal-emotionele ontwikkeling van de kinderen stimuleren. Wat heb je dan nodig? We hebben het net over een methode gehad.**

Bedoel je als capaciteiten?

- **Ja, ja...**

Heel veel inlevingsvermogen. Ik denk dat je je goed moet kunnen verplaatsen in zo'n kind. En dan heb je ook niet zo snel dat je denkt van: waarom zegt hij nou niks of waarom doet hij altijd zo druk? Als jij heel goed kijkt en je daar een beetje in gaat leven, dan zie je ook vaak waaróm een kind alleen maar rond gaat rennen, of waaróm dat hij niets wil zeggen en niet tot spelen komt, of ja... Als je dat een beetje kunt achterhalen, kun je daar op inspelen en kun je hem daarin ook juist begeleiden. En als je juist een verlegen kind in de groep zet en zegt van: "nou... Nou mag jij een liedje kiezen, zeg maar eens wel liedje dat jij wil". Dan zal hij dat dus waarschijnlijk niet zeggen. Als jij begrijpt dat hij dat heel moeilijk vindt, dan zou je van tevoren kunnen zeggen: "als we dalk in het kringetje gaan, dan mag jij een liedje kiezen. Welk zou je dan willen?". Nou, dan help je hem daar dan mee, denk ik. Maar ik denk wel dat je dan inlevingsvermogen... En invoelen... Maar dat je ook wel een bepaalde kennis nodig hebt.

- **Oké. Je hebt net al een beetje erover verteld... Een vraag van mij is: of jullie een training hebben gevolgd voor de methodiek? Dat heb je net al gezegd, hè.**

Ja, mijn collega en ik hebben de uitgebreide training gehad van een hele dag. Die hebben we daarna een beetje samengevat, want wij zeiden: "dit was wel héél erg uitgebreid, dat was nou ook weer niet nodig...". Dus iedereen heeft uiteindelijk workshops gevolgd of trainer-trainer van ons overgenomen.

- Ja, want wat jullie geleerd hebben bij die training hebben zelf op hen overgebracht. Of hebben zij zelf nog officiële workshops gevolgd?

Uhm... Even denken hoor... Wij hebben de officiële training hier gedaan en uiteindelijk zijn er ook nog officiële workshops geweest. En die waren dan een middag of een avond. En daar hebben wij dan als ondersteuning bij geholpen, zeg maar. Met een filmpje en wat aanvullingen uit de praktijk.

- Uhm... Kan je iets vertellen over die training?

Je bedoelt wat wij geleerd hebben in die training?

- Ja.

Tijdens de training leg je dus eigenlijk gewoon uit waar Puk voor bedoeld is en dan leg je uit hoe die boekjes in elkaar zitten. En hoe je met die activiteiten aan de slag kunt gaan. En daarnaast hebben wij dus gewoon uit de praktijk dingen laten zien. Wij hebben gewoon een filmpje gemaakt waarin wij met de kinderen met 'Puk & Ko' bezig waren en wat dan de bedoeling is. En op die manier, dus... Dan hoopten we dat mensen daarmee aan de gang gingen. En toen is me gevraagd om op een aantal dagverblijven nog eens langs te komen om de mensen een beetje op weg te helpen, zeg maar. En ook met de groepen inrichten, want dat kwam er dan ook een beetje bij. Bij 'Puk & Ko' werken ze ook in hoeken en heel veel dagverblijven had nog geen hoeken. Dus er kwam wel wat meer bij kijken toen in eerste instantie.

- **Hoe wordt nu nog de kennis bij jullie werknemers actueel gehouden?**

Er wordt nu dus vrij weinig meer aan gedaan, want je gaat per dagverblijf beslissen of je met 'Puk & Ko' verder wil of niet. En nu is het belangrijkste... Er is nu toch gekozen voor het VVE-werken. Dat moet ook vanuit de regering en al die dingen meer. En niet iedereen werkt dus meer met 'Puk & Ko' en dat wordt verder ook niet meer bijgehouden. Helaas.

- Ik heb nog een aantal vragen over de voor- en nadelen van het werken met een methodiek. Dat wil ik eerst weten specifiek van 'Puk & Ko'. **Wat is het voordeel van het werken met 'Puk & Ko'?**

Het voordeel is dat we met thema's moesten werken en dat je dus die thema's had die kant-en-klaar waren. Dus dat je niet gelijk in je eigen geheugen moest... Hoe zal ik dit eens gaan doen en hoe zal ik dat... Je had een voorbeeld en je had activiteiten en je kon eigenlijk gelijk aan de slag. Zonder dat er heel veel overlegd of bedacht moest worden. Dat vind ik het grote voordeel.

- Dus je kon meteen aan de slag. Ja, en ik heb net al erbij geschreven, toen je vertelde over de handpop Puk, dat hij veel minder bedreigend was voor de kinderen.

Ja, ja. Hij staat een beetje op hun niveau dan als het ware. Ja. Dat is dan ook een beetje de bedoeling zeggen ze, hè: Puk is één van de kinderen. Nou hebben wij hem niet helemaal kind gehouden, omdat we zoiets hadden van: het blijft een pop en ik vind het ook wel leuk als ze er gewoon mee kunnen spelen en gewoon kunnen pakken, maar qua hoe hij reageert en wat hij meemaakt, zeg maar, is hij één van hun. En dat is... Ja, blijkbaar pakken ze dat heel goed op, vinden ze dat heel prettig.

- Ja, oké. **En wat vind je het nadeel van het gebruiken van 'Puk & Ko'?**

Het nadeel vind ik, maar dat is denk ik, wel redelijk persoonlijk is dat als je binnen een thema zit, het wel de bedoeling is dat je die vier weken ook binnen dat thema werkt. En als kinderen komen met iets anders, of dat ineens blijkt dat je het eigenlijk ergens anders over wil hebben... Omdat het ineens mooi weer wordt, omdat het ineens gaat sneeuwen. Dan moet je wel heel creatief zijn, want als het in één keer gaat sneeuwen, bijvoorbeeld, wil je daar wel in mee. Maar als je dan een thema hebt dat niets met sneeuw, of met het weer of zoiets te maken heeft, ja, dan wordt dat ooit wel een beetje moeilijk. Ja, ik wil dan wel eens ooit denken: "de boel de boel met dat thema en ik ga nu iets heel anders doen" of ik heb gewoon ergens een leuk boekje gezien of een super leuk idee en dan wil ik daar gewoon mee aan de slag. En dan ben je ooit een beetje beperkt, omdat je binnen dat thema zit, of omdat je net die ochtend die afsluiting hebt of zoiets.

- Ja, duidelijk.

Maar heel veel mensen hebben daar niet zo'n moeite mee, want die hebben juist zoiets: dat thema is lekker een houvast. Terwijl het me voor mijn gevoel mij ook wel belemmert. Al zie ik wel het voordeel van het werken met thema's hoor, daar niet van.

- Oké.

En vooral die VIB is dan heel erg ingaan op de initiatieven van het kind en dat kan dan dus niet altijd. Tenminste niet zo veel als ik dan ooit zou willen.

- En het voordeel van het gebruik van een methodiek in het algemeen?

Ja, dat je een houvast hebt. Dat je volgens een bepaalde manier werkt. Dus iedereen doet het zo en iedereen werkt op die manier. Je werkt wel meer samen met iedereen... Je bent wel meer één geheel.

- En wat vind je het nadeel van het werken met een methodiek?

Ja, dat je er bepaalde dingen wel in hebt die je kunnen belemmeren of waar je... Dat je daar wel mee moet gaan werken, terwijl je daar misschien niet achter staat.

- Ja. Dat waren mijn vragen. Als je nou terug denkt aan mijn onderwerp: aan het bevorderen van de sociaal-emotionele ontwikkeling en aan 'Puk & Ko' **heb je dan nog dingen gemist in dit gesprek?**

Uhm... Even denk hoor... De sociaal-emotionele ontwikkeling is in ieder geval ruim aan bod gekomen met al die puntjes die jij had, hè. En het werken met 'Puk & Ko' op zich denk ik ook.

- Je hebt wel alles kunnen vertellen?

Ja, volgens mij heb ik wel alles kunnen vertellen. (stilte) Ja, ik vind wel. Puk is dan een taalstimuleringsprogramma, maar als kinderen beter in taal worden, worden ze vaak ook sociaal-emotioneler, want ze kunnen het dan makkelijker onder woorden kunnen brengen. Dus doordat je die taal bevordert, bevordert je ook meteen het sociaal-emotionele stuk.

- Ja, dus je bedoelt dat het met elkaar samenhangt?

Het hangt heel erg samen, ja, dat denk ik wel. Dus al zou je zeggen... Voor het sociaal-emotionele is het misschien te weinig... Ja, misschien wel. Maar ik denk dat doordat je die taal stimuleert, dat dat al heel veel scheelt. En dat merk je als kinderen inmiddels ook onder woorden kunnen brengen van: "dat was van mij" of... Ik noem maar iets, of "ik vind dit niet leuk", dat ze dan minder gauw gaan slaan en dergelijke, dus... Zo bevordert je dat natuurlijk ook weer.

- Ja, oké. Ik wil jou heel erg bedanken voor jouw tijd.

'Puk & Ko' - Interview 6

- Misschien is het handig als ik eerst vertel over het onderzoek, waar het over gaat. Dat jij daarna even vertelt over de groep waar jij werkt en dat we dan naar de vragen gaan kijken.

Ik doe de opleiding Pedagogiek op de Fontys in Tilburg en ik loop stage in Den Bosch bij een kindercentrum van Stichting Cello. Dat is een grote zorgaanbieder voor verstandelijk beperkte volwassenen en kinderen. Het kindercentrum is echt gericht op kinderen van 0 tot 18 jaar. Ik sta op een groep met kinderen van 3,5 tot 5 jaar, kinderen met een licht verstandelijke beperking of ontwikkelingsachterstand. Wij noemen onszelf een schoolvoorbereidende groep, dus wij bereiden kinderen voor op school door middel van de activiteiten die wij doen. Dus het dagprogramma met een kringetje, fruit eten, werkjes maken, knutselen, dat soort dingen. Voor de rest proberen we een zo goed mogelijk beeld te vormen van het kind, van: wat is er precies aan de hand? Welke ondersteuning heeft hij nodig? Op welk niveau zit hij op allerlei onderdelen van de ontwikkeling. En als ze 5 jaar zijn, gaan ze door naar, vooral, speciaal (basis)onderwijs.

*En omdat ik daar stage heb gelopen, doe ik daar ook mijn afstudeeronderzoek. En mijn collega's hadden de vraag hoe zijn meer konden doen aan het bevorderen van de sociaal-emotionele ontwikkeling. Ik heb daarvoor allereerst een literatuuronderzoek gedaan en vervolgens een praktijkonderzoek. En ik ben in de literatuur een aantal methodieken tegen gekomen waarvan ik denk dat ze wel geschikt zouden kunnen zijn voor het kindercentrum. En één van die methodieken is dus 'Puk & Ko', dat zich in eerste instantie vooral richt op taal, maar daar naast ook op sociaal communicatieve vaardigheden. En wat ik heel interessant vind is het gebruik van een handpop. Ik ben heel benieuwd hoe dat in de praktijk ervaren wordt. En daarnaast 'Een doos vol gevoelens' die zich voornamelijk richt op emotieherkenning. En voor 'Puk & Ko' ben ik dus hier en heb ik een vragenlijst meegenomen. Dus ik ben benieuwd **wat voor groep dat jij hier hebt.***

Ja, wij hebben kinderen vanaf 2 jaar totdat ze naar school gaan: 4 jaar. Ze komen hier drie dagdelen in de week wanneer ze 2 jaar zijn en indien er plek is zoveel mogelijk als ze 3 jaar zijn ook een vierde dagdeel. Dat komt omdat wij een VVE... Ambitieniveau... Er zijn verschillende ambitieniveaus in de peuterspeelzalen. Ik geloof dat wij ambitieniveau 3 zijn. Ik zou het even na kunnen kijken voor de zekerheid. Maar dat betekent dat er dus een flinke toekenning is gedaan en dat we daarom tot die drie dagdelen aan mogen bieden. Dat heeft ook te maken met de wijk waarin wij zitten; een zogenaamde impulswijk. Waar toch veel sociale problematieken en jeugddaders en dat soort... Er komen een hoop problemen bij kijken. Dus ook de achterstanden...

- Ja, want het niveau van de kinderen...?

Ja, het is moeilijk om één niveau aan te... Maar de meeste kinderen ervaren wel een taalachterstand. En het blijft niet alleen maar taal, maar sociaal-emotioneel hebben ze ook vaak een achterstand.

- Ja, ja. En heeft de taalachterstand nog invloed op hun cognitieve ontwikkeling?

Ja, dat merken we wel. Het is natuurlijk moeilijker om een boodschap en een thema over te brengen. Daar hebben we wel meer materialen bij nodig dan bij hele talige kinderen. Dus heel veel werken met zien, voelen, ontdekken...

- Oké. De eerste vraag op mijn lijst is **waarom dat er binnen de organisatie is gekozen voor 'Puk & Ko'.** Heb je daar een idee van?

Nee, dat was voor mijn tijd, dus daar kan ik moeilijk antwoord op geven. Ik weet wel dat het in samenwerking met de school gekozen is en dat er de keuze was tussen 'Puk & Ko' en 'Piramide'. En dat er toen gezamenlijk de keuze is gemaakt voor 'Puk & Ko', de kleuterbouw die werkt met 'Ik & Ko'.

- Dus dat sluit aan op school?

Ja, maar waarom de keuze is gemaakt daar heb ik geen idee van.

- Oké. **Wordt er naast 'Puk & Ko' nog iets anders gebruikt bij jullie... Aan methodieken?**

Ja, naast 'Puk & Ko' gebruiken we ook 'Boekenpret'. En 'boekenpret' zijn themakisten uit de bibliotheek. Dus die zijn dan gevuld met boeken uit één bepaald thema. Het draait dan zeg maar om dat boek en er zitten andere boeken bij die aansluiten op het thema. Maar ook heel veel materialen: de poppetjes uit de boeken zijn nagemaakt, de materialen die in het boek voorkomen zitten dus ook allemaal in die kist. Waardoor je heel erg beeldend een verhaal en een boek kunt vertellen: interactief voorlezen.

- Ja, en dat is dan in samenwerking met een specifieke bibliotheek?

Ja, ja.

- En hangt dat samen met de thema's die jullie op dat moment gebruiken met 'Puk & Ko'?

Soms wel, maar niet altijd, nee, nee. Soms gebruiken we ook een 'Boekenpret' thema, dan laten we 'Puk & Ko' even los.

- Ja, oké. Ik wil graag weten **hoe jullie 'Puk & Ko' gebruiken in jullie groepsprogramma of jullie dagprogramma?**

De pop Puk speelt vooral een rol tijdens het thema wat we behandelen. Zit mee in het kringetje... En werkt als intermediair tussen leidster en kind. En we zijn ook pas gestart met logeerpuk, dat Puk gaat logeren bij de kinderen. En dat doen we nu met de driejarigengroep die op vrijdagmiddag komt. Maar ik moet zeggen... We gebruiken Puk niet de hele dag door. Het is niet dat Puk bij alle activiteiten... Het is niet dat hij mee fruit eet, hè. Het wordt vooral in samenwerking met het thema gebruikt.

- En dat is met name in de kring?

In de kring, ja.

- Zijn er nog andere activiteiten waar hij af en toe in voorkomt?

Nee, echt in de kring. Of het moet bij het thema ook aansluiten... Als we buiten de kring aan het thema werken.

- Oké. **En welke materialen uit de hele set van 'Puk & Ko' gebruiken jullie hier?**

Enkele boeken die erbij horen, niet allemaal.

- Want?

Sommige boeken vinden we net niet genoeg aansluiten bij de kinderen en daar zoeken we dan zelf een boek bij. Uhm... De werkmappen, zeg maar.

- De themakaternen?

Ja, ja. Die gebruiken we ook altijd naast een thema.

- Ja, je hebt nog Cd's?

Ja, die gebruiken we minimaal moet ik zeggen. De liedjes wel, maar vaak dan zingen we ze gewoon.

- Zonder ondersteuning van de Cd?

Nee, enkele malen als het thema het ook toelaat.

- Ja, maar de liedjes ervan gebruik je wel?

Ja, ook niet allemaal. Ik denk ongeveer de helft.

- En de pop dan natuurlijk, hè. Die heb je net al genoemd. Als ik even zeg dat jullie kinderen een ontwikkelingsachterstand hebben... Misschien niet op alle gebieden, maar... **Hoe pas je 'Puk & Ko' aan zodat het voor deze kinderen geschikt is?**

Juist denk ik door 'Boekenpret' erbij, omdat we daarmee heel veel beeldende materialen eraan toevoegen. Soms eenvoudige boeken, boeken die dan makkelijk zijn over te brengen. 'Puk & Ko' heeft bijvoorbeeld bij het thema 'Welkom': daar staan eigenlijk twee dingen vrij centraal. Daar staat aan de ene kant wennen op een peuterspeelzaal centraal, maar ook opruimen en schoonmaken. Dat zijn eigenlijk twee thema's in één en daar kiezen we er dan eentje van. Dus of het gaat over welkom, of we pakken het stukje schoonmaken eruit. Dat we niet van de hak op de tak springen.

- En is dat bij meerdere thema's zo?

Uhm... Even denken... Bijvoorbeeld bij het thema 'zomer', die was twee jaar geleden ingepland en toen was het helemaal geen zomerweer, dus dan moet je dat aan gaan passen. Daar beperk je je vrij erg mee, vind ik, met zulke thema's. Ze zijn heel erg leuk, maar je moet zelf inbreng erbij toevoegen om het dan wel passend te maken op het seizoen. De introactiviteit is daar dat Puk het erg warm heeft met zijn lange mouwen en zijn lange broek aan, hè. En dat hij eigenlijk wat luchtig gekleed moet worden. Maar als daar heel het kringetje nog flink ingepakt zit, dan komt dat gewoon niet over. Dan is het moeilijk uit te leggen...

- Ja, ja. Je past het dan aan op zo'n manier dat het wel...

Wel aansluit op dat moment. Zeker thema's als winter en zomer, dat passen we aan. Sneeuw wordt voornamelijk besproken als er ook echt sneeuw ligt. Dan wordt daar de nadruk op gelegd.

- Oké. Ik heb voor mijn literatuuronderzoek de sociaal-emotionele ontwikkeling uitgezocht en ik heb daarbij een aantal kopjes gebruikt. Ik heb dezelfde kopjes overgenomen op de vragenlijst en ik wil graag weten welke onderdelen van de ontwikkeling je met 'Puk & Ko' stimuleert en als je dat doet, hoe je dat doet. Het eerste kopje is: **eigen identiteit** en beseft van 'ik'.

Ja, dat komt wel veel voor. Voor het thema 'Dit ben ik' is daar een voorbeeld in, maar eigenlijk in elk thema gaat het wel een beetje over bewustwording. Ja.

- *Op wat voor manier doe je dat dan met jullie kinderen?*

Nou, het thema 'Dit ben ik' hebben we bijvoorbeeld laatst gehad. We hebben het over je gezicht, je lijf... Maar we maken dan ook van elk kind een foto en die hangen we dan op. Die zijn ook in het klein gemaakt. Dat hebben we dan zelf toegevoegd. Maar dat kinderen elkaars foto konden bekijken en vergelijkingen maken en ook de overeenkomsten benoemen. Je hebt allemaal haren, maar iedereen heeft ander haren: korte haren, lange haren, krullen, hè. Dat soort dingen benoemen. Bijvoorbeeld bij het thema 'Hoera een baby' gaat het over de gezinssamenstelling

- *Ja. En zelfbeschrijving?*

Voor de eigen identiteit bedoel je dan?

- *Uh... Ja, dit ligt vrij dicht bij elkaar. Het verschil is dan een beetje van: zelfbeschrijving is echt een beschrijving van jezelf; wie je bent, wat je leuk vindt, hè... Dat kinderen op een bepaalde leeftijd kunnen zeggen: "ik ben Marjolein en ik kan goed voetballen", ik noem maar iets. En eigen identiteit is dan nog meer het besef dat jij iemand bent, die invloed kan hebben op dingen. Dat je weet: ik kan iets veroorzaken.*

Uhm... Dat is voor onze kinderen een vrij moeilijk iets. We laten kinderen wel keuzes maken, in dat stukje proberen we ze zo min mogelijk te sturen en zoveel mogelijk vanuit het kind te laten gaan. Maar soms zijn we al blij dat ze hun eigen naam al kennen. Dus inderdaad wat je interesses zijn, dat gaat een hele stap verder.

- *Daar zijn ze nog te jong voor?*

Ja, of tenminste... Hier komt het nog niet zo aan bod.

- *Het besef van verschil tussen jongen of meisje?*

Ja, ja, dat wel.

- *Komt dat met 'Puk & Ko' ook aan bod?*

Ja, ja. Tijdens het thema 'Dit ben ik' kwam dat automatisch aan bod. En sommige kinderen hebben ook de neiging om "hij" te zeggen tegen iedereen. Dat is ook een beetje de cultuur. En dan: "tegen mij zeg je "zij", want ik ben een meisje". Maar ik weet niet of dat echt duidelijk 'Puk & Ko' activiteiten zijn, moet ik heel eerlijk zeggen. Volgens mij is dat niet echt iets wat...

- *Oké. Het volgende kopje dat ik heb staan is: **socialisering** en dat betekent eigenlijk dat je aan wensen en eisen en soms ook regels van je omgeving kan voldoen. Werken jullie daaraan met 'Puk & Ko'?*

Ja, bijvoorbeeld tijdens het thema groot en klein gaat het over een reus die een kabouter helpt en het samen spelen. Dat sociale stuk staat dan ook centraal.

- *En net als het zich houden aan regels die jullie hebben, gebruik je daar 'Puk & Ko' voor?*

Ja, wel met bijvoorbeeld opruimen. Dat we dat aan de hand van het stukje uit 'Welkom Puk' opruimen, dat we daar de hoeken benoemen, wat hoort waar? Het is altijd een thema dat aan het begin van het jaar komt. Als je het zo bekijkt gebruiken we 'Puk & Ko' er wel voor om het stukje opruimen te leren.

- *Ja, je noemde net het thema groot en klein, daar hoorde ik je ook al even over helpen en spelen met anderen. Dat heb ik hier ook nog op staan: **spelen met anderen. Doen jullie dat met 'Puk & Ko'?***

Ja.

- *En hoe doe je dat?*

Ja, er zitten activiteiten in groepsverband bij waar kinderen dan op elkaar moeten reageren.

- *Daarboven had ik nog staan: **'Theory of Mind'** dat betekent dat je weet dat jij iemand bent en dingen denkt en voelt, maar dat iemand anders op hetzelfde moment iets anders kan denken en voelen. Dus bijvoorbeeld als jij pijn hebt, dat iemand anders geen pijn heeft en andersom. Werken jullie daar al aan met de kinderen?*

Nee, niet echt tijdens 'Puk & Ko', dat is meer als er onregelmatigheden zijn tussen kinderen zelf. Dat we zelf sturen en benoemen.

- *En omgang met leeftijdsgenoten? Dus niet alleen met spel, maar nog breder gezien?*

Ja, of het thema misschien 'Hatsjoe!': dan komt het wel... Dat iemand ziek is, dat je zorgt voor een ander. Ja. Even denken... Ik heb ook niet alle thema's gehad.

- *Ja, maar dat geeft niet.*

Sommigen zijn ook al heel lang geleden.

- *En die omgang met leeftijdsgenoten dan?*

Ja, dat is automatisch natuurlijk in de activiteiten met elkaar en de opdrachtjes, ja.

- En **meeleven met elkaar?** Een stukje empathie?

Ja, dat zit er wel in.

- En hoe dan?

Ja, vanuit de boeken: vaak ook verhalen over dat iemand zich verdrietig voelt. Dat er een vriendje dan op inspringt.

- Oké. En **zelfstandigheid?**

Zelfstandigheid zit er wel in, ik zit even aan een voorbeeld te denken. Uh... Het is sowieso met het thema opruimen, het zorgen voor een ander, uhm... Er zit ergens een stukje verzorging in bij een thema, van dat je: je handen wassen, je gezicht wassen.

- Dus het zorgen voor jezelf?

Ja.

- En **behulpzaamheid?** Helpen?

Ja, bij verschillende thema's. Inderdaad de reus en de kabouter: de reus die de kabouter helpt omdat die niet bij de bal in de boom kan. Voor iemand zorgen als die ziek is, bij 'Hatsjoe!'.

- En **delen met elkaar?**

Ja, het komt volop aan bod, maar ik zit te denken wat bij 'Puk & Ko' ligt.

- Ja, kijk, heel veel dingen doe je natuurlijk wel, maar gebruik je daar de methode voor?

Ja, dat is vaak het probleem. Als je vraagt: doen jullie het? We doen het allemaal, maar of je het aan 'Puk & Ko' linkt... En het probleem is ook dat we niet volledig 'Puk & Ko' gebruiken. Omdat er ook veel vanuit onszelf gedaan wordt.

- Ja, maar goed, dat is niet erg hè. Het is zoals het is.

Ja, er zal best ergens een activiteit in één van de mapjes zitten, maar... Vrijgevigheid, geven... iets maken wat je dan inderdaad samen kookt, maakt, samen opeten.

- Ja, bij 'Smakelijk eten' is dat wel een activiteit. En het volgende op het lijstje is **gezichtsuitdrukkingen en emoties bij anderen herkennen**.

Ja, dat komt bij meerdere thema's aan bod.

- En wat is dan een activiteit die je doet?

Bij 'Dit ben ik' is er ook een activiteit in de spiegel.

- Ja, het kijken in de spiegel...?

Ja, werken met de spiegel. En naar jezelf kijken... Uhm... In boeken komt het ook altijd aan bod: de hoofdpersoon of die blij of verdrietig of... En een rollenspel als je zoiets naspeelt.

- Ja, want rollenspellen doen jullie ook?

Ja.

- En **zelf emoties beleven?**

Ja, alles is emoties, denk ik dan. Tijdens activiteiten dingen ontdekken...

- Bijvoorbeeld als een kind boos is, wordt daar dan 'Puk & Ko' nog bij gebruikt? Of een kind is verdrietig, of blij.

Ja, dan wordt voornamelijk de pop Puk gebruikt... Als troostend middel. Ja, daar wordt hij wel vaak voor gebruikt. Want Puk wordt echt gezien als een vriend. En heel veel kinderen zijn ook echt dol op hem. En dat is dan echt een middel... Of als je lief bent: dan mag Puk naast jou zitten of inderdaad tijdens wennen dan klampen kinderen zich ook wel vast aan Puk...

- Oké. En **zelfcontrole?**

(stilte) Nee, nee. Daar kan ik zo geen voorbeeld van verzinnen.

- Nee, oké. En een stukje **gewetensvorming?**

Oh, dat vind ik een moeilijke... Even kijken...

- Dus dat je weet wat niet mag en wat niet goed is.

(stilte) Nee, weinig... Ik zit te denken... In boeken... Nee, daar komt het ook niet echt voor. Nee, nee. Als het is, is het minimaal.

- De laatste dingen zijn **agressie en weerbaarheid**. Dat zijn een beetje twee dingen tegenover elkaar. Komt er agressie voor bij jullie en wat doen jullie daarmee?

Dat gebruik ik meestal buiten 'Puk & Ko'. Wel over vriendschap, boeken over vriendschap sluiten daar wel bij aan: hoe je met elkaar om moet gaan en zo. En er zijn natuurlijk wel...

- Als kinderen slaan, of...

Ja, dat gebeurt volop heel de dag, maar dat is niet... Niet met 'Puk & Ko' eigenlijk.

- En weerbaarheid? Een kind niet zo weerbaar is.

Nee, het is inderdaad meer het zelfbeeld inderdaad wat wel gestimuleerd wordt met 'Puk & Ko' in plaats van weerbaarheid.

- *Ja, dan hebben we het lijstje gehad, de moeilijke stukken...*

Ja, het moeilijk is dat we vaak maar enkele gedeeltes uit 'Puk & Ko' gebruiken en dat kan best dat het thema het allemaal dekt, maar dat wij die stukken er niet uitpakken, hè.

- *Ja, maar ik ga er in principe van uit dat je toch de activiteiten pakt die passen bij jullie doelgroep en als dat overeenkomt met onze doelgroep, hè...*

Ja, dan is het een pittige doelgroep waar je vaak je eigen draai aan dingen moet geven.

- *Ja, ja. En worden bij jullie de effecten van de methodiek gemeten?*

Nee, nee. Helemaal niet.

- *Oké. De volgende vraag is: welke effecten er worden gemeten, maar dat meet je dan ook niet.*

Nee, we houden wel observaties bij, maar niet de observatielijsten van 'Puk & Ko', gewoon wel de algemene observaties... En de kinderen worden wel gevolgd natuurlijk, hoe de algemene ontwikkeling verloopt.

- *Maar in hoeverre 'Puk & Ko' daar een rol in speelt...?*

Nee, dat wordt niet onderzocht, nee.

- *En naast iets meten, ervaar je toch iets, hè. Je hebt het objectieve meten en het subjectieve ervaren, zeg maar. Welke dingen ervaar je? Welke effecten ervaar je van 'Puk & Ko' bij de kinderen, op de groep...*

Ja, bij sommige thema's is het sterker dan bij andere thema's. Sommige thema's spreken de kinderen erg aan, dan hoeven we minder van onszelf toe te voegen of vanuit 'Boekenpret'. Dus bijvoorbeeld 'Reuzen en kabouters' dat vinden de kinderen hartstikke interessant. En dan merk je ook: het verhaaltje is leuk, de tekeningen vinden ze grappig en dan zijn ze geboeid en dan pikken ze van dat thema heel veel op. Bij het laatste thema, bijvoorbeeld, 'Dit ben ik', merk ik achteraf dat er minder is blijven hangen. Dat het toch minder tot de verbeelding sprak van de kinderen. Dat sommige praktisch wel wat kunnen benoemen: neus, oren, gezicht, dus dat er wel qua taal wat is blijven hangen. Maar hoe meer enthousiasme, hoe meer er blijft hangen. Net als de liedjes van kabouter Bim, dat is afgelopen winter geweest, die zingen ze nu nog. Dat is gewoon blijven hangen, dat heeft ze geboeid.

- *Oké. Nog andere effecten van 'Puk & Ko'? (stilte) Want ze zijn dus bij het ene thema meer geboeid dan bij het andere?*

Ja, er zit heel veel verschil in thema's vind ik. Ja, sommige thema's zijn voor mijn gevoel ook niet compleet genoeg, of niet compleet of zo.

- *Ja, oké.*

En dit was?

- *Welke effecten van de methodiek ervaar je?*

Ja, wisselend... Soms dan pikken ze taal op, of een stukje sociaal-emotioneel. Vooral op die twee vlakken.

- *Oké. Wat hebben werknemers nodig, naar jouw idee, om 'Puk & Ko' uit te kunnen voeren?*

Enthousiasme in de eerste plaats. Ik heb zelf een cursus 'Kleintje Puk' gevolgd en die hebben me wel wat handvatten gegeven.

- *Kan je daar iets van noemen?*

Ja, hoe Puk ingezet wordt als intermediair, komt daar aan bod. En er waren heel veel, tijdens de cursus ook... Er waren peuterspeelzalen die bijvoorbeeld Puk heel de dag met alles mee lieten doen. En kies je daar wel voor of kies je daar niet voor? Ja, dat soort dingen komen dan in die cursus aan bod. Waarom je of er wel voor kiest of er niet voor kiest. Ja. Wij hebben er voor gekozen om dat niet te doen, om ook een stukje rust, ja... Dat Puk wel echt hoort bij de thema's en als intermediair...

- *Ja, want er zit ook een vraag bij of je een training heb gevolgd... Jij hebt dus een cursus gevolgd?*

Ja, 'Kleintje Puk' heette die en dat is een verkorte cursus.

- *En hoe vond je die cursus?*

Uhm... Ja, ik heb er wel wat dingen van opgestoken, maar ik vond het geen brede, aanvullende, verrijkende cursus, nee.

- *Ja, want ik geloof... 'Een kleintje Puk' is van het SOM?*

Ja.

- *En via de uitgeverij Zwijsen heb je ook een andere training...*

Ja, maar dat is een langer traject. Dit zijn een paar avonden, maar ja... Ik heb zelf ook een VVE-cursus afgerond en daar kwam gewoon veel meer aan bod en veel bredere inzet.

- Zijn er nog andere dingen die werknemers nodig hebben om de methodiek uit te kunnen voeren? Je zei al enthousiasme... Vind je dat ze die cursus nodig hebben om het uit te kunnen voeren?

Nee, nee. Om 'Puk & Ko' uit te voeren zijn die boekjes eigenlijk al heel erg duidelijk. Daar staat alles in beschreven. Het staat eigenlijk allemaal al voorgewerkt en kant-en-klaar eigenlijk.

- En als je denkt aan de sociaal-emotionele ontwikkeling en aan het bevorderen daarvan, buiten het gebruik van een methodiek, hebben werknemers dan daarin nog iets nodig?

Ja, altijd. Ik bedoel: het houdt niet op met een methodiek, hè. Als leidster kun je heel veel doen buiten een methodiek aan het sociaal-emotionele... Ik bedoel: hoe ga je om met twee vechtende kinderen...

- En wat heb je dan nodig?

Ja, dat is toch een stukje pedagogische achtergrond. Als je alleen de opdrachten basic uitvoert van 'Puk & Ko', dan kom je er niet mee. Dat helpt een groot gedeelte mee, maar ja, je moet ook weten hoe te handelen. En waarom handel je zo naar een kind toe en waarom niet op een andere manier? Ja, dat vind ik...

- Ja, en nog andere dingen die ze nodig hebben?

Ja, zoveel. Zelfreflectie is ook een heel belangrijk iets. Kijken naar je eigen houding en hoe je zelf kinderen benaderd. Hoe je zelf bent in de omgang. Hoe jij zelf inspeelt als intermediair tussen twee kinderen, ja...

- Oké. Hoe wordt de kennis die jullie hebben van 'Puk & Ko', door middel van die cursus verkregen, hoe wordt dat actueel gehouden?

Nee, niet. Nee. Wat samenwerking betreft hebben we wel overleggen. Dus wel een stukje van: hoe blijven we aansluiten met 'Puk & Ko' en 'Ik & Ko'...

- Ja, dus meer met school?

Dat is met de school, ja.

- En binnen je eigen organisatie?

Nee, nee.

- Nee. Dan wil ik als laatste nog weten wat de voor- en nadelen zijn van het gebruik van 'Puk & Ko' en daarnaast van een algemene methodiek. **Wat zie jij als het voordeel van 'Puk & Ko'?**

Uhm... De pop die als intermediair optreedt, vind ik een waardevol iets. Dat vind ik één van de sterke kanten van de methode. Dat je dus een pop hebt die centraal staat, daar kun je gewoon heel veel mee als leidster. Ja, de methode zelf... Ja, ik ben er persoonlijk niet zo heel erg over te spreken...

- Wat is dan het nadeel?

Het nadeel... Ik vind hem vrij beperkt: het richt zich voornamelijk op taal. Vaak vind ik de thema's erg eentonig en heel erg in herhaling vallen.

- En dat is geen herhaling die de kinderen nodig hebben?

Nee, net een 'te' ervoor. Ja.

- Nog andere nadelen? Ik had al wel opgeschreven wat je straks zei: je bent beperkt in de thema's zeker met de seizoenen als je het van tevoren allemaal al inplant.

Ja, sowieso hè. Je hebt zoveel thema's en dan komt... Elk jaar komen dezelfde thema's terug. Het beperkt je wel, want er zijn natuurlijk veel meer thema's te verzinnen als 'Puk & Ko' heeft.

- Dus die tien thema's is eigenlijk niet voldoende?

Uhm...Nee, als je het zo bekijkt niet, nee. Ik vind het wel voldoende, want je hebt toch een beetje de standaard thema's die terug komen: carnaval, Sinterklaas, hè. Die behandelen we ook gewoon als thema, want daar zit geen 'Puk & Ko' thema aan vast.

- Dus je bedoelt als je je standaard thema's gebruikt, heb je daarnaast genoeg aan de thema's van 'Puk & Ko' om het jaar te vullen?

Ja, ja. Absoluut.

- En had je gewild dat 'Puk & Ko' ook inging op die andere thema's?

Nee, nee.

- Want?

Ja, de methodiek die me denk ik niet zo aanspreekt, persoonlijk. Nee. Ik zie... Ik merk dat het... Hoe kan ik dat het beste omschrijven? Voor mij werkt het niet fijn omdat inderdaad alle opdrachten voorgekauwd zijn en het een standaardpakket is. Ik vind dat zelf, als persoon, niet fijn om daarmee te

werken. Om echt een opdrachtje uit een boekje uit te voeren. Ik werk liever vanuit mezelf en van wat ik op dat moment zie bij de kinderen... Waar ik het beste op in kan spelen.

- **Oké. En wat is het voordeel van het gebruik van een methodiek in het algemeen?**

De structuur van een methodiek. De introductie en... Zulke dingen houden we altijd wel vast hoor. Dat er een duidelijke introductie van het thema is, een opbouw van het thema, de thema-afsluitingen... Die houden we ook altijd aan, gezamenlijk met de basisschool. Dat is voor de kinderen ook gewoon herkenbaar als ze weten... Andere thema's doen we eigenlijk op dezelfde manier qua opbouw en het betrekken van Puk daarbij.

- **En het nadeel van het gebruiken van een methodiek?**

Het beperkt je, ja. Dat vind ik het grootste nadeel: het beperkt je.

- *Ik weet niet of ik de vorige nou te snel afgesloten heb: het voordeel van het gebruiken van een methodiek. Als je daar nog iets anders bij wil... Als werknemer dat je een methodiek kan gebruiken?*

Nou, ik vind op zich, als peuterspeelzaal een methodiek gebruiken die aansluit op de basisschool is gewoon hartstikke waardevol.

- *Ja.*

Dat is gewoon... De doorgaande lijn is heel belangrijk. (stilte) Wat ik wel vind is dat bij 'Puk & Ko' weinig lichamelijk ontwikkeling meegenomen wordt. Het is vooral taal... Taal komt echt op de eerste plaats, dat is duidelijk. Daarna komt ook sociaal-emotioneel, maar ik vind het stukje motoriek is dan een beetje... Hier en daar komt het sporadisch terug, maar er is niet echt aandacht aan besteedt naar mijn idee.

- *Nou er komt dalk een nieuwe methodiek van Zwijsen en die heet 'Uk & Puk' en die is van 0 tot 4 jaar en ik heb daar maar heel kort informatie van kunnen lezen, maar die richt zich ook op sociaal-emotionele ontwikkeling en motoriek.*

Ja, maar het is jammer dat het echt... Het wordt ook voornamelijk een taalmethode genoemd. En dan denk ik van: met alleen de taal ben je er met deze doelgroep niet. Want de problemen zijn breder dan alleen de taal. Natuurlijk hebben veel kinderen een taalachterstand, maar vaak gaat het samen met een sociaal-emotionele achterstand en... Bij enkele kinderen zelfs ook motorisch, dat ze weinig mogelijkheden hebben om hun motoriek te ontwikkelen... Weinig aanbod van thuis krijgen. Ja, dus... Je kunt toch, vind ik, niet zo één omhoog zetten. Natuurlijk: taal is heel belangrijk, maar taal is er de hele dag. Taal kun je overal mee verweven. Daarom vind ik inderdaad: er mag meer voor sociaal-emotioneel en voor motorisch aandacht zijn.

- *Oké. Nou, dit waren mijn vragen. Als je nu terug denkt aan mijn introductie en aan mijn onderzoek. Ik ben dus de sociaal-emotionele ontwikkeling aan het onderzoeken en dan in dit praktijkonderzoek, in dit geval, het gebruik van 'Puk & Ko'. Zijn er dan dingen die je gemist hebt? Die je niet hebt kunnen vertellen daarover.*

Nee. Ik vond alleen die ene vraag lastig van: of het allemaal terug komt. Ja, vond ik moeilijk.

- *Ja. Zijn er dingen die je verwacht had dat ik zou vragen?*

Nee, nee.

- *Oké. Ik wil je bedanken voor je tijd!*

‘Puk & Ko’ - Interview 7

- *Misschien is het handig als ik eerst vertel over het onderzoek, waar het over gaat. Dat jij daarna even vertelt over de groep waar jij werkt en dat we dan met de vragen beginnen.*

Ja, dat is goed.

- *Ik ben vierdejaarsstudente Pedagogiek, ik loop stage in Den Bosch bij een kindercentrum van Stichting Cello. Cello is daar een grote zorgorganisatie voor mensen met een beperking. Het kindercentrum is voor kinderen van 0 tot 18 jaar. Ik sta op een groep met kinderen van 3,5 tot 5 jaar, dat zijn kinderen met een licht verstandelijke beperking of ontwikkelingsachterstand. Wij bereiden de kinderen zo goed mogelijk voor op school, dus wij proberen een beeld te vormen van de kinderen. En daarnaast doen wij schoolse activiteiten.*

Mijn afstudeeronderzoek is gelinkt aan mijn stageplaats... Daarvoor heb ik mijn collega's gevraagd waar zij meer van wilden weten. Zij wilden weten hoe zij meer konden doen aan het bevorderen van de sociaal-emotionele ontwikkeling van de kinderen. Daar ben ik in ingedoken, allereerst met een literatuuronderzoek over de ontwikkeling van het kind, onder andere. Van daaruit ben ik een aantal methodieken gaan zoeken waarvan ik denk dat ze de groepsleiding zouden kunnen ondersteunen. En één daarvan is en ‘Puk & Ko’ en die gebruiken jullie hier. En daarover heb ik een aantal vragen. Is dat duidelijk?

Ja, ik denk het wel.

- *Dus... **Wat voor groep heb jij hier binnen het kinderdagverblijf (KDV)?***

Ik werk op een peutergroep, dat is nu nog van 2 tot 4 jaar. De leeftijd gaat straks iets naar beneden: van 22 maanden tot 4 jaar, dus ze worden iets jonger. En Puk is eigenlijk met name gericht op kinderen van 2 tot 4 jaar. En we hebben nu best wel veel tweejarigen, dus dat is dan wel even een omschakeling. Zeker met de VVE... Dat is toch wel even net iets anders dan dat je met bijna vierjarigen daarmee aan de slag gaat. En we zijn nog niet zo lang bezig met Puk. Ik zit zelf nog in een training, een ‘Puk & Ko’ training. We hebben hem al wel langer op het dagverblijf, maar er werd nooit echt iets mee gedaan. Meer een beetje eigenhandig... Niet vanuit de methode, maar meer zoals we het zelf hadden bedacht. En toen kwam die Puktraining en die zijn mijn collega en ik gaan doen... En dan merk je toch... Nou, we zaten op zich nog niet eens op zo'n verkeerd spoor, maar het moet toch iets meer schools, kwam daar wel uit... Dus daar zijn we nu mee bezig om dat te gaan ontwikkelen hier binnen het dagverblijf. Om de methode echt op gang te krijgen, ja.

- ***Weet je waarom dat er binnen de organisatie is gekozen voor ‘Puk & Ko’? Of binnen deze locatie?***

Ja, binnen de organisatie zijn er verschillende... Want er zijn dalijk ook vestigingen met ‘Startblokken’ of met ‘Piramide’ gaan werken, dus... Ik denk dat dit dagverblijf voor ‘Puk & Ko’ heeft gekozen, omdat wij er hier al mee bezig waren. Wel op onze eigen manier, maar...

- ***Maar waarom dat die in eerste instantie binnen is gekomen, dat...?***

Ja, ook wel via de VVE, hoor. Want voorheen was er een VVE-training, die heeft een andere collega weer gedaan en zodoende is Puk binnengekomen. Alleen dan nog niet via de Pukmethode, maar hij is wel zo binnengekomen.

- ***Oké. Gebruiken jullie naast ‘Puk & Ko’ nog andere methodes?***

Nee.

- ***Hoe gebruiken jullie ‘Puk & Ko’ nu in het dagprogramma? Bij wat voor activiteiten?***

De bedoeling is... We hebben hier dan de hele map van ‘Puk & Ko’ met bepaalde thema's. En in die boekjes staan ook allemaal opdrachten, hè, activiteiten die je eraan kan linken. Met de doelstellingen: is je doel taal, of is je doel ontdekken, dat soort dingen. Dat je ook gewoon die activiteiten, zoals die in het boek staat, dat je die ook zo uitwerkt. Ja, ik zeg al, we moeten echt nog leren op Puk er mee in te krijgen. Vaak zit hij ergens en dan denk je halverwege: “oh, daar zit Puk nog”. Dan pak je hem er nog even bij, maar ik moet er nog in komen dat hij er automatisch meteen bij zit. Wat we nu al proberen is om eraan te wennen dat hij bij de activiteiten is. Bijvoorbeeld als we fruit eten aan tafel, dat we hem er bij zetten. Dat je er een beetje aan went, van: Puk hoort er ook bij. Dan ben je nog niet echt specifiek met hem bezig, maar hij zit er wel bij, kinderen gaan wel op hem reageren. Van: “goh, krijgt Puk ook een stukje?”. De kinderen betrekken hem uiteindelijk wel erbij. Voor ons is het meer zo van: we raken een beetje gewend aan de pop en dan komt het vanzelf wel dat hij er meer bij is.

- *Ja, ja.*

Verder moeten we dus één keer per dag een activiteit doen uit het Pukboek. Dat is ongeveer een kwartiertje. Wij werken dat wel voor onszelf uit, want je kunt wel zeggen: “hier, heb je allemaal een boek en zoek het maar uit”, maar dat schiet niet op. Dus wij werken het wel allemaal op papier uit. Daar staat precies beschreven: vandaag doen we dat. Het staat dan vast voor twee weken, maar we doen het een maand. Dus in die tweede twee weken husselen je gewoon een beetje het programma van die twee weken ervoor. Dus het komt allemaal een beetje terug.

- *Allemaal herhaling?*

Ja. En het is meestal dat je Puk erbij haalt... Ik heb een keer ijsjes gehaald, bijvoorbeeld. Dan mag Puk mee ijsjes halen en dan gaat Puk met een kindje samen de ijsjes uitdelen... Zo betrek je hem dan erbij.

- *Maar echt standaard activiteiten gedurende de dag is nu alleen fruit eten, dan?*

Ja, waar hij bij is wel, eigenlijk. Ja, want dus elke dag heb je wel een activiteit. Of het nou knutselen is, of voorlezen... Maar ik zeg al: we moeten nog een beetje...

- *Ja, jullie zijn nog een beetje aan het zoeken?*

Ja, we moeten de pop nog een beetje meekrijgen, zeg maar. De activiteiten lukken wel, maar om hem nog erbij te betrekken...

- ***En ‘Puk & Ko’ is een groot pakket met allerlei materialen erin. Wat gebruiken jullie daaruit?***

We hebben die knieboeken, voorleesboeken, Cd’s, Puk...

- *En gebruiken jullie dat ook allemaal?*

Ja, dat gebruiken we wel. Die knieboeken zijn sowieso heel leuk en heel makkelijk ook om voor te lezen. Maar wel aansluitend bij het thema, natuurlijk. En de Cd’s zetten we zo wel eens op. Het zijn maar hele korte nummers, hè. Soms zetten we hem ook gewoon aan, zo tussen de middag.

- *Dus de knieboeken, de Cd’s, de voorleesboeken zitten er ook nog in, hè?*

Ja, de voorleesboeken inderdaad ook en dan de themaboeken.

- *De themakaternen voor jezelf dan.*

Ja. En verder hebben we nou... Het vorige thema was ‘Op vakantie’ dat was een eigen thema dan, niet van Puk en nu hebben we dan ‘Oef! Wat warm’ dus dat sluit dan een beetje op elkaar aan... En bij ‘Op vakantie’ hadden we zelf een koffertje gemaakt met daarin een handdoekje, zonnebrand, een zwembroekje, en een zonnebrilletje... Dus dat is dan zelf gemaakt.

- *Ja, dat zijn eigenlijk dingen die je dan erbij zoekt?*

Ja

- *Uhm... Je zegt: ik krijg nu een jongere groep, pas je dan de methode daarop aan?*

Ja, ik denk dat dat automatisch wel moet.

- *En heb je een idee wat je dan anders doet als ze jonger zijn?*

Ja, ik denk, meer misschien op andere... Meer misschien op taal gericht, zeker die hele jonge zijn nog bezig met leren praten. Niet allemaal hoor, want er komen ook kinderen van 2 die kletsen de oren van je hoofd. Maar waarschijnlijk meer op taal en op het ontdekken dan op het leren, ja... Kijk, die drieplussers kan je al meer opdrachtjes geven, maar zij zijn nog meer, hè... Als je bijvoorbeeld in de huishoek gaat spelen: met die drieplussers kan je echt al verhaaltjes spelen. En bij hen is het meer van: “wat staat er allemaal in?” en bakken uitladen en dan is het klaar. Dus daar moeten we wel echt even voor omschakelen. En in eerste instantie denk je: maar niet zo’n zootje, of: gooi het niet allemaal uit die bak. Maar het is voor hen een stukje ontdekken, van: wat zit er allemaal in. Dus dat is wel even omschakelen.

- *Ja. Ik heb voor mijn literatuuronderzoek de sociaal-emotionele ontwikkeling uitgezocht. Daarbij heb ik een aantal kopjes gemaakt. En ik wil graag weten welke delen van de sociaal-emotionele ontwikkeling door ‘Puk & Ko’ worden gestimuleerd bij jullie.*

Oké.

- *Allereerst: eigen identiteit en besef van ‘ik’?*

Ja, dat hebben we bijvoorbeeld... Als je het thema ‘Dit ben ik’ pakt dan ben je heel veel bezig met... Er zitten bijvoorbeeld activiteiten bij: het benoemen van je gezicht. In de spiegel kijken voordat je geschminkt bent en na het schminken. Dat ze kunnen zien, van: “hé, dat ben ik ook”. En wat we ook doen is dan de kleren benoemen. Dus bezig zijn met: wat heb ik dan aan en wat heeft die aan? Dat thema sluit daar gewoon heel goed op aan.

- *Dat valt misschien een beetje samen met zelfbeschrijving...*

Ja, eigenlijk wel, hè.

- Zijn er voor eigen identiteit misschien nog andere dingen? (stilte) Dus ook bijvoorbeeld van: ik ben iemand en ik ben me bewust van de gevolgen... Want ik kan iets voor elkaar krijgen?

Misschien wel... Ik weet niet of dat erbij hoort, hoor... Ik zeg al: Puk wordt niet zo heel veel gebruikt bij de activiteiten, maar ze kunnen ook hem goed oppakken en dan echt tegen hem praten van: "ben je een beetje moe Puk?". Misschien dat ze dat dan hebben van: "ik leg hem in bed"? "Ik zie dat hij moe is, ik leg hem in bed". Ik weet niet of dat er helemaal bij past.

- Ja, uhm... We gaan wel even verder met de volgende. **Besef van het verschil tussen jongens en meisjes?**

Ja, dat is wel moeilijk of we dat echt met Puk doen, want dat doen we sowieso eigenlijk al wel vaak benoemen. Maar of dat echt door deze methode meer gestimuleerd wordt?

- Dat doe je meer zelf?

Ja, ik denk dat we daar toch wel veel mee bezig zijn. Ja, dan zou dat ook meer bij dat thema passen 'Dit ben ik': jongen/meisje. Toen hebben we bijvoorbeeld ook wel kleurplaten gebruikt, met op de ene een poppetje van een jongen en op de andere een poppetje van een meisje. Dat laten aankleden zoals zichzelf.

- Maar was dat echt vanaf... Was dat wel gelinkt aan je thema?

Ja, dat was van 'Dit ben ik'. En gezichtjes hebben we toen geplakt: dat ze een rondje kregen... En dan hebben we het op een achtergrondpapiertje geplakt: voor de meisjes roze en voor de jongens blauw. Dus je bent er toch wel wat mee bezig, maar dat ben je sowieso wel, ook buiten het thema om. Als is het maar met naar de w.c. gaan. Dan krijg je toch, zeker van die grote kinderen, vragen van: "hé, wat heb jij?" of "heb jij geen...", dat soort dingen.

- Ja, ja. **En socialisering?** Dat betekent eigenlijk dat je aan de wensen en eisen van de omgeving kan voldoen, soms ook een stukje aan regels voldoen. Werken jullie daar met 'Puk & Ko' aan?

Uhm... Dan moet ik wel even denken hoor. Het zijn allemaal dingen die je ook gewoon doet, natuurlijk...

- Ja, maar in hoeverre wordt je daar in die methodiek door ondersteund?

Ja... Ja, socialisering is wel hoe ze met Puk omgaan, vind ik. Of dat ze zeggen "oh, je bent moe, je gaat naar bed" of dat ze hem in de lucht gaan gooien. Dat vind ik een heel verschil, dat je wel duidelijk maakt: "dat doet pijn bij Puk", zo doe je het wel.

- Ja, dat komt ook nog neer op een ander kopje.

Oh, dat komt ook nog neer op een andere...

- Uhm... Ja, weet je, het zijn kopjes die voor een heel groot deel met elkaar samenhangen, dus het is soms moeilijk om echt het verschil aan te geven. Het zijn wel andere dingen, maar het heeft wel allemaal met elkaar te maken. Maar net als groepsregeltjes, dingen die niet mogen?

Ik denk dat we daar niet echt aan de methode vast... Dat kan ik zo één, twee, drie niet noemen, hoor.

- Nee, en wat je zei van omgaan met Puk heb ik opgeschreven bij **'Theory of Mind'**, dat betekent eigenlijk dat je weet... In het begin is een kind egocentrisch, maar op een gegeven moment leren ze dat iemand anders op hetzelfde moment iets anders kan denken voelen dan zij. Werken jullie daar aan?

Ja, omgaan met Puk. Ik denk dat dat misschien ook weer niet zo heel veel met Puk... (stilte)

- Ja, wat je net zegt, van: "hé, dat doet pijn bij Puk"...

Ja, dat doe je ook wel als ze dat bij andere kinderen doen.

- Maar in hoeverre betrek je 'Puk & Ko' daarin?

Eigenlijk niet, nee.

- **En spelen met elkaar?**

Ja, dat is sowieso die activiteiten van Puk die je dan doet... De ene activiteit doe je in grote groepen, de andere activiteit in kleine groepen. En kleine groepen is natuurlijk wel het fijnste. En dan moeten ze ook leren om op hun beurt te wachten, of samen te delen met de spullen die hebt.

- En echt het spelen? Het samen spelen?

Ja, dat was een activiteit die mijn collega laatst heeft gedaan: toen gingen ze van houten blokken een zwembad bouwen voor Puk. En dat hebben ze samen moeten doen. En dat was natuurlijk in het begin best moeilijk, want de kinderen gaan torens maken in plaats van op de grond leggen. Maar uiteindelijk toen mijn collega dat uitgelegd had, gingen die kinderen echt samen, van: "oh, dan moeten we zo een zwembad maken". Ze waren wel echt samen aan het spelen, ja. Met Puk erbij natuurlijk.

- **Ja, en omgang met leeftijdgenoten?** Dus dat is breder dan het spelen alleen... In de dagelijkse omgang. Echt met leeftijdsgenoten, hè?

- **Ja, met groepsgenoten...**

Ja, ja. Uhm...

- **Dus het contact met elkaar...**

Ja, wij doen vaak sowieso 's ochtends... In de kring beginnen we dan. En wat we meestal wel proberen, zeker na zo'n weekend, toch vragen... Ze weten niet wat weekend is, maar wel vragen van: "goh, wat heb je in het weekend nog gedaan". En dat er toch naar elkaar geluisterd wordt op dat moment. Want als de één daar aan het vertellen is, is de ander daar waarschijnlijk heel iets anders aan het doen. Maar dat we dat wel zeggen: "die is aan het praten, daar moet je even naar luisteren".

- **Ja, en betrek je Puk daar nog in?**

Ja, want meestal in zo'n kringmoment zit hij er bij of we vragen ook van: "goh, wat heb jij gedaan Puk, van het weekend?".

- **En meeleven met elkaar?**

Oh, of dat we daar Puk bij betrekken... Uh... Ja, eigenlijk ook wel weer, want hebben dan het thema 'Hatsjoel', dat gaat over ziek zijn, pijn hebben. En dan spelen ze ook doktertje bij elkaar: de ene ligt op de bank en de ander is dokter en die gaat luisteren. En met een hamertje slaan, ha ha.

- **Ja, en zelfstandigheidsbevordering? Werk je daar aan met Puk?**

Uhm... Ja, eigenlijk dus wel. Nu dus nog niet, maar dat is straks wel de bedoeling. Dat ze straks echt gaan aangeven... Ja, dat is echt heel schools... Dat ze gaan aangeven van: "ik wil vandaag in de bouwhoek", ik noem maar iets. En dat zelf gaan zeggen en met een magneetje op een bord gaan plakken.

- **En elkaar helpen? Of jullie helpen? Doe je daar iets mee met Puk?**

Wij hebben wel één keer een activiteit gedaan, voor het thema 'Knuffels' en alle kinderen mochten hun knuffel meenemen. En wij hadden schoenendozen meegenomen en dat was het bedje voor de knuffels. "Wat gaan we dan van tevoren nog doen? Wat ga je doen voordat je naar bed gaat?" Nou, dan moesten ze eerst de pyjama's aan. Niet alle knuffels hadden een pyjama, maar Puk dus wel. En Puk had kleren aan en die moest de kleren uit en de pyjama aan. Dus dat hebben de kinderen zelf gedaan. Toen moest Puk nog tanden poetsen en de knuffels tanden poetsen. Toen moest hij nog plassen, dus met Puk naar de w.c.. En daarna hebben we een boekje voorgelezen en toen ging hij naar bed. Dat hebben alle kinderen met hun eigen knuffel gedaan en één kindje dan met Puk.

- **Ja. En delen met elkaar? Die noemde je net al even...**

Ja, delen, uhm... Wat we ook vaak doen als we gaan kleuren. Dan zit één kindje hier en één kindje daar en dan leggen we de kleurtjes of krijtjes in het midden leggen. Daar moeten ze dan samen mee doen, dat ze dat wel leren. Dus dat is een stukje delen. Dat kan dus met een activiteit van Puk ook te maken hebben. Maar of we dat verder met Puk doen... Ik denk niet echt. We zijn natuurlijk wel bezig met samen spelen en samen delen en alles, maar niet echt via Puk.

- **Oké. En gezichtsuitdrukkingen en emoties herkennen?**

Ja, dat hoort weer een beetje bij het thema 'Dit ben ik' ook. Daar zit namelijk ook een stukje in: het boos en blij kijken. En dat kan je ook heel goed met Puk: die kan ook heel goed boos en blij kijken. Dus als je dat met die pop doet, dan zien ze dat en dan ga je kijken: hoe reageren ze daar op.

- **Ja, oké. En emoties beleven? Als ze zelf een emotie hebben?**

Dat gaat niet echt via Puk, denk ik.

- **En zelfcontrole? Als kinderen bijvoorbeeld heel opgewonden zijn of heel gefrustreerd zijn?**

Dan gebruiken we hem eigenlijk niet voor, maar dat zou best een goede zijn, eigenlijk, ha ha. Als ik nou kinderen voor de geest haal die dat wel een kunnen hebben, zo'n frustratiebuitje, zou misschien echt zo'n pop nog wel kunnen helpen ook. Dat ze weer gaan lachen of zo. Maar dat doen we eigenlijk niet.

- **Nee, oké. En gewetensvorming? Dat je weet wat wel en niet goed is... Komt Puk daar in voor?**

Ja, dat is misschien ook dat stukje: omgaan met Puk. Dat ze niet gooien met hem...

- **Ja. Nog andere dingen?**

Nee, verder eigenlijk niet. Het zijn wel dingen die ik wel eens kan onthouden, want vaak maakt zo'n pop dan toch meer indruk dan dat wij het elke keer zeggen.

- **Ja. En agressie?**

Ook niet.

- Weerbaarheid?

Uhm... Kan je daar een voorbeeld van noemen?

- *Nou, kinderen die bijvoorbeeld niet goed kunnen zeggen wat ze wel en niet willen, als een ander kind iets doet, bijvoorbeeld.*

Het is wel zo, als we met Puk bezig zijn dat we de stille kinderen er een beetje uit plukken. Anders heb je toch degenen die de mond wel open doen... We proberen wel de kinderen die wat stiller zijn door middel van Puk aan het praten te krijgen. Dat is wel de opzet een beetje erbij. Maar echt het weerbaar tegen anderen, ik denk niet dat we dat... Ja, dat is niet echt weerbaar, hè, dat ze durven te praten in een groep?

- *Nee. Weerbaarheid is meer, inderdaad als iemand anders iets doet dat je een beetje voor jezelf op kan komen.*

Nee, nee.

- Worden bij jullie de effecten van 'Puk & Ko' gemeten?

Nee, hoe dat die worden gemeten? Nee, ik heb wel bedacht dat we, nu we ook echt met die training bezig zijn... Dat we misschien wel elke keer na een activiteitenmaand... Dat we dan moeten evalueren van: "goh, hoe is het gegaan? Hoe hebben de kinderen gereageerd?". Maar dat hebben we tot nu toe dus eigenlijk nog niet gedaan. Maar dat wil ik wel gaan doen, want dat is voor onszelf ook wat duidelijker allemaal.

- *Maar dat zijn dan vooral je eigen ervaringen? Van de leidsters?*

Ja, niet echt van de kinderen. Ja, je vraagt wel eens van... Maar dat is niet echt een effect natuurlijk... Je vraagt wel eens van: "vonden jullie het leuk om dit te doen?". Ja, en je ziet wel. We doen dan niet echt meten, maar je ziet wel als je bijvoorbeeld... Ik heb een activiteit van ijsklontjes... Het was meer ontdekken, maar ik was toch meer met de taal bezig, maar dat was mijn fout. Maar dat sommige kinderen niet eens wisten wat een ijsklontje was. En dan heb je zoiets van: "oh"... Ik ging ergens van uit... Ik had er drie uitgekozen waarvan ik dacht: die weten dat wel, maar die wisten gewoon niet wat een ijsklontje was. En dan ga je wel terugdenken van: ik had ze misschien beter eerst mee kunnen met ijsklontjes maken, dat ze hadden gezien van: "oh, er gaat water in en als het eruit komt, is het hard". Dus, maar of dat echt het meten is van effecten?

- *Maar als je bijvoorbeeld werkt aan taal en het intrainen van woordjes, merk je dan... Ja, dat is eigenlijk de volgende vraag: je kan effecten meten, maar daarnaast ervaar je waarschijnlijk ook effecten. **Wat voor vooruitgang merk je bij de kinderen naar aanleiding van de dingen die jij met 'Puk & Ko' doet?***

Nou, bijvoorbeeld dat ze na zo'n activiteit met het ontdekken van ijsklontjes wel weten wat een ijsklontje is. Dat heb je uiteindelijk dus wel duidelijk gekregen. En je merkt bij sommige kinderen wel, maar of dat echt met de methode te maken heeft? Je merkt bij sommige jonge kinderen wel dat de taal veel duidelijker naar voren gaat komen. Maar ik kan nog niet zeggen of dat echt met de methode te maken heeft, omdat we dat nog niet zo lang mee bezig zijn, echt zo bewust.

- *Ja, maar zo'n begrip als ijsklontje, als je dat hoort terugkomen, dan is het natuurlijk wel redelijk duidelijk dat het daar vandaan komt.*

Ja, zeker als ze op dat moment zeggen: "ik weet niet wat dat is wat op mijn bordje ligt" en daarna weten ze het wel... Dan is dat wel daaruit voortgekomen.

- *Nog andere effecten die je ervaart van het gebruik van 'Puk & Ko' of het gebruik van Puk zelf?*

Uhm... Ja, het gebruik van Puk is voor ons nog heel erg onwennig, dat sowieso. De kinderen reageren wel op hem, al zet je hem maar in de stoel erbij, de kinderen gaan wel reageren. Dat had ik met die activiteit ook gedaan: ik had hem in de stoel erbij gezet, met het idee: ik ga hem erbij betrekken. Maar op een gegeven moment was ik zo bezig, dat ik Puk helemaal was vergeten. En dan zegt één van die kinderen dus op een gegeven moment: "Puk is wel stil, hè?". Ha ha. Toen dacht ik: oh ja, hij zit er ook nog! Dus kinderen betrekken hem op één of andere manier zelf er wel bij. Dus ze zijn er stiekem toch wel veel mee bezig.

- *Dus de aanwezigheid van Puk, daar merk je wel...?*

Ja, dat begint nu echt te komen. In het begin zat hij wel op de plank en dan was het: "hé, daar is Puk" en dan bleef hij daar zitten. En nu willen ze er echt iets mee gaan doen. Dat is wel een verbetering.

- **Wat denk jij dat werknemers nodig hebben om 'Puk & Ko' uit te kunnen voeren?**

Sowieso die training die ik nou aan het doen ben...

- *Dus die is wel nodig?*

Ja, die is toch wel... De manier waarop het oorspronkelijk bedoeld is... Ja, is zo'n training dan nodig? Ja, er zijn toch heel veel dingen die eruit voort komen waarvan je denkt: die doe ik al lang, of die doen we toch al zo. Alleen je gaat je meer bewust worden daarvan. Dus er zijn veel dingen die automatisch doet die er dagelijks gewoon bij horen. Alleen nu ga je er bij nadenken, van: oh ja.

- *En is dat een training via Zwijsen?*

Nee, van DOBA.

- *Van DOBA, oké. En zijn er nog andere dingen, buiten de training, die een werknemer nodig heeft om de methode te kunnen uitvoeren?*

Uhm...

- *Om de activiteiten te kunnen uitvoeren?*

Ja, dat boek van Puk dan sowieso. Als je dat dan doorneemt, daar staat eigenlijk heel duidelijk in wat de bedoeling is van de activiteit en eventueel een moeilijkere variant voor de wat grotere kinderen. En ik denk ook wel nu mijn collega en ik die training hebben gedaan, een keer overleg met elkaar.

- *En als je kijkt naar het bevorderen van de sociaal-emotionele ontwikkeling en al die kopjes die ik net genoemd heb... Wat denk je dat een werknemer dan buiten die methodiek nodig heeft om al die dingen te kunnen bevorderen?*

Uh... Kennis wel?

- *Wat bedoel je daar mee?*

Kennis van de ontwikkeling van een kind, natuurlijk. En inlevingsvermogen vind ik ook wel... Geduld...

- *Want?*

Ja, ik kan wel een klein voorbeeld noemen. We hebben een kind, die kan echt om het minste of geringste door het lint gaan en daar heb je wel veel geduld bij nodig. Om te proberen dat toch te doorbreken. Ja, ik vind dat je dat in zo'n geval wel nodig hebt.

- *Oké. Nog andere dingen?*

Niet dat me zo te binnen schiet, nee.

- *De volgende vraag is: heb je een training gevolgd? Daar heb ik "ja" ingevuld, want daar ben je nu mee bezig. Hoe wordt de kennis van 'Puk & Ko' dalijk bij jullie actueel gehouden?*

Nu dus nog niet... Ja, via het boek dan en wat wij dan uitwerken. Dat is eigenlijk op dit moment nog het enig wat de rest... En dan is het tot nu toe nog een beetje hopen dat iedereen het doet. Maar verder wordt er van ons uit nog niet echt iets van kennis overgebracht. We hebben wel een grote teamvergadering gehad. Maar wij hadden toen net de eerste drie trainingen gehad, dus hebben we nog niet echt iets over kunnen brengen naar collega's. Maar ik zeg al: straks is dat wel een beetje de bedoeling.

- *Oké. Ik schrijf even op: "dat komt nog", daar heb je wel ideeën over, maar het is nu nog niet... Uh... Wat vind je het voordeel van het werken met 'Puk & Ko'?*

Ik vind sowieso met thema's werken een hele goede... Omdat je dan houvast hebt. Anders is het toch van: dat komt wel. En met thema's vind ik het persoonlijk nog makkelijker om dingen te bedenken om te doen. Ik vind het wel jammer dat de thema's van Puk niet veranderen, dus die komen elk jaar terug. Dus we hebben nou al voor het derde jaar: 'Oef, wat warm!'.

- *Dus je zou meer thema's willen?*

Ja. Maar we doen wel naast de Pukthema's Vaderdag, Moederdag, Sinterklaas, kerstmis, Pasen... Dus je doet wel ook die andere dingen er omheen. En 'op vakantie' hadden we inderdaad gekozen.

- *En zou je willen dat voor 'Puk & Ko' ook die standaard thema's uitgewerkt waren?*

Ja, dat hebben wij al aangegeven. Of ze echt uitgewerkt hoeven te worden, dat weten we niet. Maar we hebben wel aangegeven van: komen er nu een keer andere thema's, want we zijn nu al zo lang dezelfde thema's. Maar dat is dus iets van Zwijsen en als die dat niet doen... En dat zal wel niet, want die zijn nu bezig, geloof ik, met 'Ukkie', dus dan zullen er voorlopig nog wel geen andere thema's komen.

- *Ja, en hoe weten jullie dat, dat 'Uk & Puk' nou...*

Ja, dat hebben we gehoord op de training, dat ze daar mee bezig zijn. Maar aan de andere kant, als die thema's terug komen, dat heeft ook weer iets goeds, die herhaling... Voor de kinderen valt het wel steeds beter op z'n plek natuurlijk. Maar voor onszelf...

- Dus als kinderen hier langer dan een jaar blijven, dan komt het thema nog een keertje...?

Ja, als ze met 2 jaar hier binnenkomen, dan zijn ze dus ook echt nog twee jaar bij ons op de groep. Maar voor onszelf zou het leuk zijn inderdaad als er een keer een ander thema bij zit.

- Ja, oké. Dus dat heb ik opgeschreven bij een nadeel; dat er weinig thema's zijn. Zijn er andere voordelen aan 'Puk & Ko'? Naast het werken met thema's en die houvast die je daarmee hebt.

Voor mijzelf nu niet.

- Nee, oké. **Nog meer nadelen aan het gebruik van 'Puk & Ko' naast het feit dat er weinig thema's zijn?**

Nee... Dat is niet echt een nadeel, maar ik zeg al: die pop... Dat valt vies tegen, om met die pop te gaan praten...

- Vooral ermee praten?

Ja, vooral ermee praten. Gewoon erbij hebben en op schoot hebben zitten, dat is allemaal niet zo erg.

Maar ik ben niet zo eentje die met zo'n pop gaat zitten praten. Er zijn er wel bij hoor, die dat vlot doen.

Maar dat kwam ook bij de training wel heel erg naar voren, dat heel veel mensen daar tegenaan lopen.

En dan is het zo: eigenlijk hoeft hij niet veel te zeggen, al schud hij maar met zijn hoofd of hij knikt alleen maar ja, dat is eigenlijk al voldoende. Maar dat is het enige wat... Waar je sneller door geneigd bent: ik zet hem in de stoel erbij, in plaats van: ik pak hem op schoot...

- Ja, dat is een drempel?

Ja, dat is wel een beetje een drempel.

- En als je kijkt naar het werken met een methodiek in het algemeen, dus niet het werken met 'Puk & Ko', maar gewoon **het werken met een methodiek. Wat vind je daar een voordeel van?**

Ik vind het dalijk wel een voordeel als we de hoeken hebben, dat het dan voor de kinderen overzichtelijker is. Voor ons zelf ook wel, maar ook voor de kinderen heel duidelijk is van: daar mag ik met de blokken spelen, daar mag ik met de poppen spelen. Dat dat voor hen een duidelijk beeld schept.

Ik moet nog wel zien hoe dat werkt dalijk... Dus dat vind ik wel het voordeel, dat het wel wat overzichtelijk wordt met het gebruik van hoeken. We hebben ook de dagprogrammakaarten natuurlijk bij deze methode. Dat vind ik ook wel goed. Wat hier met de methode ook de bedoeling is, is dat we dus alle de bakken waar de spullen inzitten gaan merken. Zowel met een foto van de spullen die erin zitten als met het woord eronder.

- Is dat allemaal vanuit 'Puk & Ko'?

Ja, dat vind ik ook wel goed. En voor de kinderen en onszelf ook duidelijker.

- Ja, ik schrijf dat nog even op bij 'Puk & Ko'. En als je dan even denkt aan het gebruiken van een methodiek.

Oh ja, van een methodiek, hè. Ik denk dat je dan door het gebruiken van een methodiek meer gestimuleerd bent om bepaalde activiteiten te doen.

- Oké

Ja, net als in de kring en knutselen, dat doe je toch wel. Maar dan is het meestal een keer van dit en een keer van dat. En nu ben je bezig met een bepaald thema en dan kan je daar gericht op in gaan met de kinderen. En anders ben je van de hak op de tak aan het springen, bij wijze van.

- Ja, **en het nadeel van het gebruiken van een methodiek?**

Ja, dat je er bij na moet denken, ha ha. Dat is wat we nou te horen krijgen bij 'Puk & Ko': je moet echt gaan nadenken... Je moet echt van tevoren al dingen gaan plannen.

- Vind je dat dan voor jezelf een nadeel, of voor het team?

Uhm... Ik denk meer voor mezelf. Maar ja, voor heel het team of voor mijn groepje, zeg maar.?

- Ja, dat kan allebei.

Ik denk dat het voor mijn groep niet echt heel... We proberen natuurlijk met elkaar samen te werken.

Maar ik werk twee dagen met een collega en dan nog één dag met een andere collega... Dat is best... We hebben één keer in de maand overleg en je moet dan in dat overleg, als je dan met z'n allen bij elkaar zit, moet je dus al dingen gaan plannen, wil je het echt gelijk trekken. Ja, dat is echt voor het hele team wel een beetje. Dat ik vind ik het nadeel: dat je moet gaan plannen. En eerst had ik ook zoiets van: dan is de spontaniteit eraf, maar dat is niet helemaal waar, want je hoeft niet de hele dag door activiteiten te doen volgens de methode. Je kunt natuurlijk ook nog spontane activiteiten doen. Maar in het begin toen ik hier bezig was, dacht ik: jeetje... Blijft er nog wel tijd over om iets leuks te doen, ha ha.

- Voor je eigen creativiteit dan?

Maar dat is niet echt. Want zo'n activiteit die je doet is maar een kwartiertje... Twintig minuten... De rest van de dag heb je weer gewoon vrije keus. Dus ja, dat vind ik wel een beetje het nadeel: van tevoren helemaal gaan plannen.

- Oké. Dat waren mijn vragen. Als je nou terug denkt aan het begin, aan mijn introductie en aan het bevorderen van de sociaal-emotionele ontwikkeling door middel van 'Puk & Ko'. **Heb je dan iets gemist?**

Nee, niet dat me zo te binnen schiet. Nee.

- Oké. Ik wil je bedanken voor je tijd.

'Puk & Ko' - Interview 8

Vooraf introductie gegeven.

- Ik zou eerst graag willen weten voor soort groep dat jij hebt binnen het kinderdagverblijf (KDV)?

'Puk & Ko' heb ik op een drieplus gedaan. We hebben op het KDV vier groepen, allemaal verticaal. En wij hebben van drieplusgroep hebben we... Van heel het dagverblijf hebben we de oudste kinderen meegenomen, dus de drieplussers, naar een bieb. Daar mogen we gebruik van maken en daar deden we 'Puk & Ko'. Dus dat is de groep.

- Oké. Weet je waarom er binnen jullie instelling of binnen jullie locatie voor 'Puk & Ko' is gekozen?

In eerste instantie was het organisatiebreed, de pedagogische dienst heeft dat uitgezocht. Toen is dat geïmplementeerd op de dagopvang. Ik heb samen met een collega wel een cursus gehad, maar dat was van Vversterk, van voor- en vroegschoolse educatie. En daar werd een stukje van Puk uitgelegd elke keer, maar daar was ook 'Piramide' en 'Startblokken' en 'Kaleidoscoop' werd daar ook... Maar gewoon de vroeg- voorschoolse educatie werd daar wel onderwezen, zeg maar. En 'Puk & Ko' is gewoon voor de kleintjes, voor de drieplussers dan, is gewoon een heel mooi middel om daarmee te gaan werken. Ik bedoel, die Puk, die pop is gewoon heel laagdrempelig en kinderen vinden hem gewoon heel erg leuk.

- Ja, ja. Nog andere redenen om voor 'Puk & Ko' te kiezen, of is dat dan wat de pedagogische dienst...

De pedagogische dienst heeft dit... Bedacht...

- Die beslissing genomen?

Ja, ja.

- Heb je enig idee waarom?

Uhm... "Waarom?" ... Ik denk... Die map met die tien thema's, dat is heel erg werkzaam voor de groepen. Je krijgt er heel veel ideeën van en als je het even niet meer weet dan is het heel makkelijk te pakken, dus het is gewoon werkbaar.

- Ja, daar zullen we dalk ook nog wel even op terug komen. Gebruiken jullie naast 'Puk & Ko' nog andere methodieken?

Nou, sinds kort is er een switch gemaakt bij de organisatie... Dat de dagverblijven die bij een school horen in hun methodieken moeten aansluiten bij die school. En de scholen om ons dagverblijf heen die zijn met 'Startblokken' bezig, dus wij zijn nu ook 'Puk & Ko' aan het afbouwen en 'Startblokken' meer aan het introduceren. Maar we hebben wel gezegd van: ook al werken we niet meer echt volgens 'Puk & Ko', wil ik dat er wel bij blijven betrekken, want ik vind... Er staan heel veel goede dingen in en het is gewoon zonde als je dat laat liggen.

- Dus je wil het afbouwen, maar het niet helemaal weg laten gaan?

Nee, dat heb ik ook gezegd. Zeker... En een pop als intermediair is gewoon hartstikke leuk en die kan je overal bij gebruiken. De kinderen leren gewoon zoveel van die Pukpop. Als je dat tegen een buitenstaander zegt, dan denkt die: jij bent een beetje gek. Maar... Ik wil het niet helemaal wegstoppen, want dat vind ik gewoon zonde.

- Ja, oké. Hoe gebruik je nu... Ik ga nu uit van de situatie waarin je 'Puk & Ko' nog gewoon gebruikt, hè.

Hoe gebruik je 'Puk & Ko' in jullie dagprogramma?

Nou, sowieso is de drieplus alleen maar een ochtend, dus we hebben niet een hele dag. Maar Puk die was altijd ook op de bieb.

- En hoe vaak gingen jullie naar de bieb?

Vier ochtenden.

- Dus vier keer per week?

Vier keer per week. Wij hielden wel het dagprogramma aan van het dagverblijf, dus dat we eerst in de kring gingen. En Puk kreeg ook gewoon een stoel en die zat bij een kindje op schoot, of die zat gewoon op de tafel. En we hadden die dagritmekaarten van Puk, die gebruiken we erbij, daar staat ook overal Puk op. En als we een activiteit gingen doen dan zat Puk erbij of die zat bij een pedagogisch medewerker op schoot en die stelde dan vragen van: "maar wat is nou eigenlijk carnaval" weet je wel. En dan kan je een gesprek aangaan van: "Puk weet niet wat carnaval is, wie weet dat?". Dus zo hadden wij Puk erbij.

- Dus eigenlijk wel door die hele ochtend heen komt...

Ja, hij staat niet centraal, maar hij wordt er wel elke keer bij betrokken. En de kinderen vroegen dan aan ons van, ja soms dan waren we niet zo alert... En die vroegen dan: "hé, waar is Puk?" en dan waren de kinderen zo van: "ja, maar nou moeten we eerst even Puk gaan zoeken". De kinderen die zijn daar heel erg betrokken bij.

- Oké, dus die letten zelf ook wel op dat jullie het niet vergeten?

Ja, ja.

- Oké. **'Puk & Ko' is een hele grote set met materialen. Welke dingen gebruiken jullie daarvan, of wat gebruiken jullie niet?**

We gebruiken eigenlijk alles, dus die thema's zijn gewoon heel werkbaar. Die breiden we wel uit, want ik vind wel dat een aantal dingen daarin missen, zeg maar. Het spelgebeuren komt heel... Het vrij spelen wordt bij 'Puk & Ko' eigenlijk in de thema's niet uitgelicht, zeg maar. Vind ik zelf. En de boeken, die knieboeken, de prentenboeken... Ja, goed, die kan je aanvullen.

- En de Cd's?

Ja, de Cd's ook, die gebruiken we ook.

- En een logeerpuk?

Een logeerpuk? Met z'n rugzak?

- Ja, op heel veel plaatsen hebben ze een logeerpuk die dan mee naar huis gaat, met een pyjama en...

Ja, ja, in zijn rugzak zit zijn pyjama, hè. Wij hebben dat als introductie gedaan op de dagopvang, toen hebben alle groepen... Alle groepen hebben een Pukpop en om de ouders ook kennis te laten maken met die Puk mocht hij dus inderdaad mee naar huis. En dan kregen ze ook een schriftje mee, ja dat is bij ons op de dagopvang, hè... Bij die kleintjes daar wordt nog een schriftje van geschreven. En Puk die kreeg dan ook een schriftje mee en daar mochten de ouders in schrijven en foto's inplakken, en dat hebben we als introductie gedaan.

- Oké, leuk! Uhm... Ik heb voor mijn literatuur de sociaal-emotionele ontwikkeling uitgezocht. Daar zijn een aantal kopjes uit voortgekomen en ik zou graag willen weten of je die delen van de ontwikkeling, of dat je die stimuleert met Puk.

Ja, oké.

- Als eerste: de ontwikkeling van een **eigen identiteit** en besef van: ik ben een persoonnetje.

Ja, ja.

- En wat voor soort activiteiten zou je daar dan bij doen?

Uh... Ja, wat ik dan zou doen met Puk is: "welke overeenkomsten zie je tussen jou en Puk?".

- Ja, dat is ook al een beetje het volgende kopje: **zelfbeschrijving**...

Ja, ik denk dat je dat gewoon met Puk wel kan doen.

- Dus de overeenkomst tussen Puk en het kind? Ik ga het even opschrijven bij zelfbeschrijving. Nog meer dingen in die richting: van de ontwikkeling van de eigen identiteit en het beschrijven van jezelf?

Ja, daar wij zijn nooit aan toegekomen, 'Dit ben ik' is wel gewoon een thema bij Puk.

- Maar daar zijn jullie niet...?

Nee, dat hebben wij nog niet gedaan.

- Oké. En de **verschillen tussen jongen en meisje**? Zijn jullie daar mee bezig geweest met Puk?

Uhm... Wij zijn er wel mee bezig geweest, maar dat kwam omdat mijn collega toen zwanger was. Toen hebben we veel aandacht besteedt aan tegenstellingen, maar ook groot en klein, jongen/meisje, ja.

- En heb je Puk daar dan ook in betrokken?

Nee, Puk is toen mee geweest naar de verloskundige en die heeft de activiteiten mee gedaan, maar niet echt... We hebben ook altijd in het midden gelaten of Puk een jongen of een meisje is, dus dat... Nee.

- Nee, oké. Het volgende kopje is **socialisering**. Dat betekent eigenlijk dat je aan wensen en eisen van de omgeving voldoet. Ook bijvoorbeeld aan regels voldoet. Betrek je Puk daarin? Of activiteiten van Puk?

Ja, wij hebben wel, op een gegeven moment hadden wij een kindje dat altijd heel erg ondeugend was, dat hij op de tafel ging staan en zo. En op een gegeven moment werd ik het straffen een beetje moe. En toen stond Puk op de tafel en toen heb ik Puk straf gegeven. En toen had het jongetje zoiets van: "ja maar, Puk mag dat ook inderdaad niet doen". Ik zeg: "nee, Puk mag dat ook inderdaad niet doen, want hij hoort niet op tafel te staan". "Ik mag dat ook niet, hè?" ik zeg: "nee, jij mag dat ook niet, want dan krijg jij ook straf, hè".

- Dus Puk als voorbeeld?

Ja, Puk als voorbeeld. Ja, dit is dan een negatief iets...

- Oké. Het volgende kopje is ook een term: **'Theory of Mind'**, dat betekent dat je weet... In het begin zijn kinderen nog egocentrisch; kijken alleen maar naar zichzelf, maar op een gegeven moment leren ze ook dat iemand anders op hetzelfde moment iets anders kan denken en voelen als jij. Doen jullie daar iets mee en dan specifiek voor 'Puk & Ko'?

Ja, als hij pijn heeft gedaan of zo. Als een kind is gevallen, dat is Puk gewoon een hele goed intermediair om een pleister op zijn knie te plakken. Ik weet... Op de dagopvang waren wij een beetje wild geweest en toen lag zijn arm eraf, nou ja, op één draadje na. En toen hebben ze zijn arm in het verband gezet: Puk had zijn arm gebroken. Toen wisten ook de kinderen: nu moeten we voorzichtig zijn met Puk, want hij heeft zijn arm gebroken en dat doet pijn. Dus dat leren ze wel.

- Ja, ja. Heeft dat misschien ook te maken met **empathie**? Met meeleven?

Ja, zeker met Puk leven ze heel erg mee.

- Oké.

Ja, wat ik al zie van: als hij er een keer niet is... We hebben heel vaak verstopperijtje gedaan met Puk en dan is het ook echt van: "ja, maar ik hoor hem huilen", dat je denk van... Maar dan zeg je: "ik ook!".

- Oké. **En spelen met elkaar?** Betrek je daar 'Puk & Ko' in?

Ja, Puk altijd, ja.

- Op welke manier?

Ja, die kun je gewoon alles mee... Sowieso in een huishoek, met bouwen kun je hem betrekken. Eigenlijk met alles wel wat je met de kinderen doet, kun je Puk betrekken.

- Ja, en dat doen jullie ook?

Ja.

- **En omgang met leeftijdgenoten?** In dit geval groepsgenoten...

Ja... Hoe je daar Puk in gaat betrekken? Ja, wij hebben altijd gezegd dat Puk de jongste was, dus dat... Als een kind net 3 is, dan is dat de jongste van de groep. Maar om dat minder beladen te maken voor dat kind, is Puk altijd de jongste. Puk is nooit jarig, maar goed... En omdat Puk de jongste is, willen ze hem altijd alles leren, dus wij hebben zelf nooit... Aan de andere kant is het wel... Als iedereen wil dat Puk op schoot wil zitten bij hem of bij haar, dan is het wel, hè... Het is niet de wet van de sterkste... Eerst om de beurt allemaal wachten.

- Maar zijn ze samen bezig met Puk of zijn ze individueel bezig met Puk?

Dan zijn ze individueel bezig met Puk

- Maar in het contact leggen met elkaar? Kinderen onderling?

Ja, dat gebeurt gewoon in de spelvorm. Als een kind Puk in bed aan het leggen is, doet de ander mee. Of als ze hem drinken aan het geven zijn, ja... Dat gebeurt automatisch bij kinderen.

- Ja, oké. **En het bevorderen van zelfstandigheid?**

Ja, juist omdat wij altijd gezegd hebben dat Puk de jongste was, kunnen we tegen de kinderen zeggen: "doe het eens voor aan Puk". Van hè: "Puk is de jongste"... Dat hij dat nog niet kan en: "volgens mij kan jij dat wel".

- Ja, oké. Leuk. En de volgende is **behulpzaamheid**: elkaar helpen? Of jullie helpen?

Ja, dat zijn allemaal dingen die bij ons gewoon zo gaan.

- Ja, maar in hoeverre betrek je die spullen uit de methodiek daar bij?

Uhm... Behulpzaamheid, dat kan ik zo even... En dan echt Puk betrekken bij behulpzaamheid?

- Nou, hoe jullie de kinderen betrekken om te zorgen dat de kinderen jullie helpen, of elkaar helpen...

Ja, Puk heeft een T-shirt aan, en inderdaad van: "eerst Puk helpen en dan kan je misschien nog iemand anders helpen". Puk een broek aantrekken... We hebben een keer... Omdat het best moeilijk is met sokken aantrekken... Bij Puk is het al heel moeilijk, maar: "probeer het bij iemand anders"...

- Oké. **En delen met elkaar?**

Ja, dat is dan weer wat ik net zei hè, van Puk op schoot. Puk is vriendje met iedereen...

- Dus Puk delen met elkaar?

Ja, Puk delen met elkaar

- En de materialen delen met elkaar?

Jij bedoelt die boeken of zo?

- Nou, bijvoorbeeld als kinderen speelgoed moeten delen, of eten moeten delen... In hoeverre je daar de activiteiten van 'Puk & Ko' ook bij gebruikt.

Nee, nee. Daar gebruiken we niet echt alleen 'Puk & Ko' voor.

- Oké. Uhm... **Gezichtsuitdrukkingen en emoties herkennen?** Ben je daar mee bezig via 'Puk & Ko'?

Ja, op een gegeven moment hebben wij pictogrammetjes gemaakt met een Pukhoofd, zeg maar. En: "zeg maar, waar kijkt hij boos en waar is hij verdrietig en waar lacht hij en waar slaapt hij?" dat is dan geen emotie, maar... En dan ook zelf na laten doen, hè. Puk's gezicht van de pop is gewoon heel neutraal, zeg maar. Maar dan zelf, hè... "Hoe zou jij boos kijken? En als je helemaal in een deuk ligt!?"

- Ja, oké. **En emoties beleven?** Op het moment dat een kind zelf blij, boos, bang of verdrietig is?

Nou, bij heel veel emoties kan je Puk gewoon als troostmiddel of als... Als een kindje verdrietig is, is het heel makkelijk, hè: "Puk is ook verdrietig, hij komt jou even troosten". Of als hij boos is, van: "vertel maar even tegen Puk wat er gebeurd is". Dus dat hij even zijn verhaal kwijt kan tegen Puk.

- Ja, dus vertellen aan Puk?

Ja.

- En betrek je daar andere kinderen nog bij als iemand een emotie beleeft?

Ja, sowieso benoemen. Het is sowieso niet zo dat de kinderen dat niet opvalt, dus dan moet je sowieso benoemen wat er met dat kind aan de hand is. En dan ook erbij zeggen van: "Puk wil er nu even bij zitten". Want kinderen zijn zo van: "dat is mooi! Hier die pop!". Maar dat Puk op dat moment even daar zit.

- Ja, oké. **En zelfcontrole?** Dus controle over je frustraties, je opwindings, dat soort dingen?

Ja, dat sluit een beetje aan bij die frustraties als hij boos is...

- Heeft Puk daar nog een voorbeeldrol in?

Nee, bij ons niet, want Puk is gewoon een ondeugende pop. Dus die heeft daar verder geen voorbeeldfunctie in.

- Oké. **En gewetensvorming?** Weten wat wel en niet goed is?

Ja, je kunt natuurlijk heel makkelijk een gesprek beginnen, hè. Als er eentje een ander kind geslagen heeft en je ziet dat, dan kan je meteen zeggen: "hé, niet doen", maar je kunt ook zeggen: "oh, Puk vraagt zich nou af waarom je dat doet?". Ik bedoel: dan leg je het niet bij jezelf, maar je legt het bij Puk, want die is toch de jongste... En dat wordt heel vaak gewoon: "oh, Puk wil dat weten en dat is heel belangrijk".

- **En weerbaarheid?** Kinderen weerbaar maken?

Ja, weerbaar maken. Dat zal dan eerder in het hele stukje zijn. "Nou is hij even bij mij, dus ik mag hem even houden". En dan ook leren van zich af te bijten, want voor Puk hebben ze dat wel over, Puk is belangrijk.

- Oké. Dan hebben we de kopjes gehad. Vanuit mijn instelling is de volgende vraag: welke effecten dat jullie meten. En de volgende vraag is dan ook welke effecten dat je ervaart, maar allereerst **of jullie de effecten meten?**

Nou, bij deze organisatie hebben wij zelf een kindvolgsysteem en daarin kun je dus... Dan kun je dus kijken hoe een kind zich ontwikkelt. Ik vind dat de kinderen zich ontwikkelen, maar dat is dan de volgende vraag. Maar hoe dat dat verder gemeten wordt, ik vind dat wel heel moeilijk hoor. Het is sowieso persoonsafhankelijk, hoe je ernaar kijkt. Maar als je er echt bewust naar kijkt, kun je dat zien, maar...

- Dus je meet de vooruitgang in de ontwikkeling van de kinderen, maar niet in hoeverre dat 'Puk & Ko' daar een rol in speelt?

Nee, nee.

- Dan komt de vraag: **welke effecten ervaar je?**

Ja... Wij hebben bijvoorbeeld een kindje dat moeilijk praat, die beheerst de Nederlandse taal niet. En die was in het begin altijd zo van, een beetje afwachtend... Maar als hij Puk heeft, dan durft hij er op uit te gaan. Dat geeft hem zelfvertrouwen. Dat is gewoon echt een heel...

- Dan heeft hij Puk in de armen?

Ja, dan heeft hij Puk erbij. En het samen spelen met Puk is ook...

- Dus daarin zie je vooruitgang? In het zelfvertrouwen van kinderen, in het samen spelen?

Ja, en toch omdat die thema's... Die zijn toch opgebouwd van: een boekje lezen, een knutselactiviteit, dus dat je de kinderen wel leert voorbereiden van: "nou gaan we dit doen en dan dat en dan gaan we weer terug". Dus ze krijgen een beetje een ritme vanuit school.

- Ja.

Daar hebben wij ook bewust voor gekozen... Er zijn een aantal werkjes daarin, die moeten ze allemaal maken. Want die vinden wij zelf belangrijk, van: een schilderijtje maken of met die emoties: hoe ziet er een gezicht eruit? Die moeten ze allemaal maken, want dat willen we zelf ook weten: hoe ver zijn de kinderen. En op school moeten kinderen ook dingen. En op een dagverblijf moeten ze niet, maar op dat moment moeten ze het even maken. Hoe ze het doen, dat maakt me niet uit. Als ze zeggen "hup, hup, ik ben klaar", dan is hij klaar. Als een kind aangeeft dat hij klaar is, dan is hij klaar. Maar je kunt dan een kind waarvan je denkt: "nou, je hebt dat maar zo opgeplakt". Dan kan je beter dat je er even bij gaat zitten om het te stimuleren. Dus je wil wel proberen het beste uit het kind te halen. Dus dat vergt van de pedagogisch medewerkers natuurlijk wel heel veel enthousiasme en observatievermogen om te zien van: "jij zegt wel dat je klaar bent, maar ik denk dat jij nog veel meer kan". En dat kun je wel heel goed met Puk... Tenminste... Hoe langer je met Puk werkt, zie je dat wel.

- *Dus je zegt: dat dagritme hebben we nu, sinds dat we Puk hebben...*

Dat hadden we al wel hoor, maar meer voorbereidend op de basisschool.

- *Dus het dagritme is meer voorbereidend op de basisschool?*

Ja, net als echte taakjes doen, ja, zeg eens iets: "kleur eens de bovenste vogel", dat soort dingen.

- *Ja, nog andere effecten van 'Puk & Ko' die je ervaart bij de kinderen?*

Ja, ze vinden het gewoon heel erg leuk, Puk. Het is gewoon erg leuk en je kan er gewoon zoveel kanten mee uit. En net als dalkijk met 'Startblokken' weet ik zeker dat die Pukpop, die gaat niet verstoffen, hoor. Daar kan je gewoon zoveel dingen mee... Dus het is gewoon een heel leuk iets, een heel leuk medium.

- *Ja, wat denk je dat werknemers nodig hebben, bij jullie, om 'Puk & Ko' uit te kunnen voeren?*

De methodiek heb je het over, hè?

- Ja.

Sowieso het leren plannen. Niet dat je een activiteit doet en daar geen doelen aan hangt, zeg maar.

Want ook bij Puk, daar staat allemaal bij: "dit is voor sociaal-emotioneel", en "voor rekenen". Dat ze daar gewoon heel erg bewust van zijn; dat je een activiteit niet doet omdat het gewoon leuk is, maar dat er nog iets meer achter zit.

- Ja, oké.

En daar kan je dan weer diepgang aan geven door goed te observeren. Maar ze moeten eerst een activiteit gewoon bewust gaan kiezen. Dat is het begin en dan goed gaan observeren om weer dat stapje hoger te gaan bij de kinderen.

- *Zijn er nog andere dingen die ze nodig hebben om 'Puk & Ko' uit te kunnen voeren?*

Nee, niet wat ze moeten ontwikkelen. Maar ik vind wel dat ze daar zelf heel enthousiast in moeten zijn.

- *Enthousiasme?*

Ja. Ik merk wel met een paar vastgeroeste collega's dat ze zoiets hebben van... Het is een stuk van jezelf geven, Puk. Je moet het wel durven, het is een stuk van jezelf geven. Doe gewoon eens iets raars, het is niet raar, maar het komt raar over voor volwassenen, zeg maar. Het is een drempel waar je overheen moet. En het is natuurlijk een handpop, dus ja: doe je hand er maar in. Het is een stuk van jezelf geven. Maar het is gewoon kei leuk.

- *En als je kijkt naar het bevorderen van de sociaal-emotionele ontwikkeling. Wat heb je dan buiten het gebruik van een methodiek zoals 'Puk & Ko' nog meer nodig als pedagogisch medewerker? Dus om gewoon door de dag heen die sociaal-emotionele ontwikkeling te kunnen bevorderen.*

Buiten 'Puk & Ko'?

- *Nou, buiten wat je van 'Puk & Ko' nodig hebt, zeg maar. Wat heb je als werknemer nodig, hè, aan vaardigheden, of...*

Voor sociaal-emotioneel... Je moet sowieso de kinderen ruimte bieden om zelf dingen te laten ontdekken. En zelf dingen laten oplossen. Ja, ik ben echt van de zelfstandig... Ik vind dat erg belangrijk.

- Ja.

En uhm... Kinderen laten ervaren dat iedereen anders is. Uhm... Sociaal-emotioneel...

- Ja, dat zijn eigenlijk al die kopjes die we net besproken hebben, hè?

Ja, inderdaad. Dan is het inderdaad ook de verschillende hoeken aanbieden aan de kinderen, dat ze het spel kunnen ontwikkelen. Ja, het is... Ik denk dat jij dat ook wel zo kan invullen...

- Ja, maar ja, ik moet daar onderzoek naar doen.

Ja, daarom, ha ha.

- Uhm... **Heb jij een training gevolgd voor de methodiek?** Dat zei je straks al, hè, dat je dat had gedaan?

Ja, dat is van VVE dan, hè, Vversterk.

- Maar daar kwam 'Puk & Ko' wel in voor?

Ja.

- En verder voor 'Puk & Ko' nog aparte dingen?

Nee.

- De volgende vraag is: **hoe de kennis van de methodiek bij jullie actueel wordt gehouden?** Dat is straks waarschijnlijk niet meer zo, maar...

Nou, we hebben de Pukmap, daar zit zo'n gebruikswijzer in. Die hebben alle pedagogisch medewerkers gelezen en die hebben we sowieso in een teamvergadering besproken.

- En in welk stadium was dat?

In het beginstadium.

- Toen je begon, of toen jullie net bezig waren?

Ja, toen we net bezig waren. En mijn collega en ik waren gewoon altijd bereid om vragen of hekelpunten, om daar samen naar te kijken.

- Maar dat heb je niet ingepland of zo, dat je daar over ging praten?

Nee, maar dat is ook roostertechnisch heel erg moeilijk.

- Nee, dus wat je met elkaar overlegt over de invulling die je geeft aan 'Puk & Ko' dat doe je tussendoor?

Ja, maar ook van tevoren, dan gingen we een thema bedenken, zeg maar, of een thema vanuit Puk. Met de activiteitencommissie. En daar werd dus ook bekeken van: "oh, dit staat erin, hoe zou je dat kunnen doen?". Terwijl de thema's van Puk natuurlijk al heel uitgebreid zijn, maar dat je toch gewoon even met z'n vieren van tevoren kijkt, van: "oh, wat staat erin, wat kun je nog aanvullen? Wat mis je?"

- Dus je hebt een activiteitencommissie?

Ja.

- En dat zijn allemaal 'Puk & Ko' activiteiten?

We hebben ze wel altijd aangevuld met activiteiten die niet in die thema's staan. Omdat we natuurlijk ook zelf zo ontzettend veel ervaring hebben.

- Ja.

En dan denk je van: "dat mis ik zo gewoon verschikkelijk in dit thema". Dan heb ik ook zo iets van: "jongens, dat is zonde als je dat laat liggen". Dat moet je gewoon altijd gebruiken. Het is een leidraad, dat heb ik altijd gezegd. Leg het niet naast je neer, doe er wel wat mee, want er staan veel goede dingen in. Maar er zijn ook dingen vergeten. En die dingen die er niet instaan, die mogen wij gewoon doen, die moeten wij gewoon doen, vind ik.

- Ja, duidelijk. Dan komen we bij de vragen over het voor- en nadeel van het gebruiken van een methodiek. Je hebt net stiekem al een paar dingen genoemd, denk ik. **Wat vind je het voordeel van het gebruiken van 'Puk & Ko'?**

Ja, in ons geval, met de drieplussers kun je ze gewoon heel goed voorbereiden op de basisschool. En ja, een beetje ook... Het spelen met elkaar, het inleven... Je kunt er gewoon zoveel kanten mee uit.

- Dus je kan hem... Uhm...

Je hebt gewoon altijd een leidraad vanuit dat thema, waar je mee begint. En naar gelang dat thema verder gaat, kom je zelf nog heel veel met ideeën.

- Ja. **En wat vind je het nadeel van 'Puk & Ko'?** Ik heb net al opgeschreven dat je in de thema's een aantal dingen mist, bijvoorbeeld het vrij spelen.

Het vrij spelen mis ik, ja. Uhm...

- Andere nadelen?

Nou, wat in het begin bij ons heel erg leefde was: "waarom gaan we dit doen, wat dit doen we altijd al zo". Puk is een stuk bewustwording die ook je collega's... Maar dat hoort hier niet bij. Uhm... Een nadeel... Je kunt... Als je letterlijk gaat nemen wat er in de thema's staat, denk ik dat je een heel stuk mist. Het is meer dan wat in de thema's beschreven staat.

- *Dus het is een stukje eigen aanvulling dat jullie nodig vinden?*

Ja, ja. Dus we missen gewoon een stukje.

- *Oké. Nog andere voor- of nadelen van 'Puk & Ko'?*

Uhm... Nee, nee.

- ***En als je kijkt naar het gebruiken van een methodiek in het algemeen, wat vind je daar het voordeel van? Het werken met een methodiek?***

Uhm... Een methodiek geeft je... Dan weet je welke richting je opgaat. Dat geldt voor Puk en dat is dalk met 'Startblokken' dan ook: je bent je er bewust van wat je wil bereiken met de kinderen.

- *Dus ook je doelen?*

Ja. En je probeert gewoon alles uit de kinderen te halen. Niet dat je altijd blijft vasthangen in plakken, knippen, kleuren, dat er nog veel meer is.

- *Ja, en hoe zorgt een methodiek daarvoor dan?*

Als je kijkt naar Puk... Daar staan ook spelletjes in, bijvoorbeeld. Kijk, en we weten het allemaal wel: spelletjes zijn ook heel belangrijk. En verven is ook belangrijk, maar je hebt verven, verven en verven. En welke verven pak je dan en waarom? Door die methodiek wordt dat gewoon onderbouwd.

- *Ja, ja. En het nadeel van het werken met een methodiek?*

Uhm... Ja, dat je een lesje moet geven, zeg maar. Dat je geen eigen inbreng... Ja, ik vind dat zelf niet hoor, maar dat je jezelf niet mag zijn, dat je je eigenheid verliest als pedagogisch medewerker.

- *Maar dat is niet jouw mening, dat is een mening binnen het team?*

Nee. Ja, dat is echt een mening binnen het team. Ik vind het wel heel goed dat je met een methodiek gaat werken. Omdat je dan niet allemaal hetzelfde werkt, maar wel hetzelfde voor ogen hebt.

- *Maar vind jij ook dat je je eigenheid verliest als je met een methode werkt?*

Nee, want je kunt gewoon heel veel van jezelf blijven geven.

- *Nou, dan streep ik hem door, want ik vraag het aan jou, dus jij mag jouw mening geven.*

Oh, oké. Nou, dan zie ik geen nadelen, want je moet toch voor jezelf het beste eruit halen. Maar dat is wel wat binnen het team heel erg leeft. En dat is wel heel jammer, moet ik zeggen, want dat kost toch nog heel veel strijd. Maar het is gewoon leuk.

- *Oké. Dit waren mijn vragen. Heb je nog iets gemist?*

Nee, nee. Je hebt goede vragen gesteld. Ik hoop dat je er ook iets mee kan straks.

- *Ja, ik denk het wel.*

Ja, dat hoop ik ook. Goede vragen! Echt ook nadenkvragen, ha ha.

- *Nou, hartstikke goed. Bedankt voor je medewerking!*